

**Programmaterial för gymnasie-
skola och gymnasial vuxen-
utbildning**

GyVux 1994:16

KURSPLANER



GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK



100159 1244

Samhällsvetenskaps- programmet

***Programmål, kursplaner, betygskriterier
och kommentarer***

**TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ**

6

plan

Skolverket



Pedagogiska biblioteket

Läroplan 604

Ex 1

GyVux 1994: 16

Samhällsvetenskaps- programmet

Programmål, kursplaner, betygskriterier
och kommentarer

CE Fritzes AB, Allmänna Förlaget

Beställningar:

Fritzes kundtjänst, 106 47 Stockholm

Fax 08-20 50 21, Telefon 08-690 90 90

Butik: Regeringsgatan 12, Stockholm



Samhällsvetenskapsprogrammet

Upplaga 2:1

ISSN 1103-8349

ISBN 91-38-30324-8

© Skolverket och CE Fritzes AB

Omslag: Örjan Nordling, Ligature

Tryck: Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 1994

Innehåll

Inledning	5
Programpresentation	9
Programmål	13
Programöversikt	15
Timplan enligt riksdagsbeslut	19
Kursplaner	
– Kärnämnen och karaktärsämnen	21
– Ekonomiska ämnen	83
Specalarbete	111
Ämneskommentarer	113
Särskilda kurskommentarer	143

Inledning

Föreliggande programmaterial innehåller

- programmål
- programpresentation
- översikt av programmets ämnen och kurser
- kursplaner i kärnämnen och karaktärsämnen med kommentarer och betygskriterier
- kommentarer till specialarbetet.

Läroplan och programmål

Läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf94, anger målen för utbildningen som helhet, programmålen anger de speciella mål som gäller för respektive program. Läroplan och programmål är en väsentlig utgångspunkt för arbetet med kursplaner och kan sägas vara den bakgrund mot vilken kursplanernas mål skall läsas. I läroplanen tydliggörs exempelvis vilket slags kunskaper eleverna skall utveckla i utbildningen.

Kursplaner för kärnämnen

Kursplaner för kärnämnen fastställdes av regeringen den 21 april 1994 och finns publicerade i SKOLFS 1994:9. Kursplanerna anger dels kursernas syfte och mål, dels vilka kunskaper eleverna skall ha när de slutfört utbildningen i respektive kurs.

Kursplaner för övriga ämnen

Kursplaner för karaktärsämnen fastställdes av Skolverket den 19 april 1994 och finns publicerade i SKOLFS 1994:10. I vissa fall anges förkunskapskrav i kursplanen. Dessa krav innebär att eleven bör ha läst kursen eller på annat sätt erhållit motsvarande förkunskaper. Samtliga kursplaner utom i estetiska ämnen, estetisk verksamhet, idrott och hälsa samt specialidrott får också tillämpas i gymnasial vuxenutbildning.

En översyn av samtliga kursplaner har gjorts i förhållande till de som publicerades i programmaterialen för 1993 och vissa ändringar har genomförts.

Kursplaner för de kurser som inte publiceras i något programmaterial finns i SKOLFS 1994:10. Förekommande kommentarer till dessa kurser finns under rubriken *ämneskommentarer* eller *särskilda kurskommentarer* i detta häfte. Dessa kurser är:

Engelska C 30 poäng

Svenska – Skriftlig och muntlig kommunikation 50 poäng

Specialidrott A 190 poäng, Specialidrott B 100 poäng

Hemspråk – Individen och språkanvändningen 60 poäng

Språk, kultur, samhälle 100 poäng

Aktiv tvåspråkighet i praktiken 30 poäng

Specialarbete

Specialarbete ingår i alla nationella program och på det specialutformade programmet. Specialarbetet skall ge eleverna tillfälle att fördjupa sig inom kunskapsområden som ingår i elevens studieprogram.

Individuella val

Varje ämne och kurs som förekommer på ett nationellt program i kommunen, skall erbjudas eleverna som *individuellt val*. Kurserna i ämnena kan följa nationellt fastställda kursplaner eller lokalt fastställda kursplaner.

Kurser i ämnen som finns inom nationella program omfattar minst 30 poäng. Detsamma gäller lokala kurser. Se vidare i gymnasieförordningen 5 kap. 11§, Individuella val.

Lokalt tillägg

Lokalt tillägg beslutas av styrelsen för skolan och skall bestå av ett eller flera ämnen/kurser inom ett bestämt kunskapsområde. För dessa ämnen gäller samma förutsättningar som för ämnen som kan läsas inom individuellt val. Den garanterade undervisningstiden för kurser kan utökas genom det lokala tillägget i den omfattning man finner lämpligt. Se vidare i gymnasieförordningen 5 kap. 12§, Lokalt tillägg.

Behörighet

Elever som genomgått utbildning på ett nationellt program har *allmän behörighet* för högskolestudier. De flesta högskoleutbildningarna kräver även särskild behörighet i ett eller flera ämnen. I de studieförberedande programmen läser eleverna flera ämnen som ger denna behörighet. I övriga program kan eleverna öka möjligheterna att nå särskild behörighet genom att välja behörighetsgivande ämnen inom bl.a. det individuella valet.

Arbetsplatsförlagd utbildning, APU

I de yrkesförberedande programmen skall minst 15 procent av hela undervisningstiden *arbetsplatsförläggas*. Endast yrkesämnen kan arbetsplatsförläggas. Den enskilda skolan avgör inom vilka ämnen undervisningen kan ske på en arbetsplats. I de estetiska, naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmen finns möjlighet till *ämnesanknuten praktik* inom ramen för det lokala tillägget. Se vidare i gymnasieförordningen 5 kap. 9-10 §§, Arbetsplatsförlagd utbildning.

Betyg

I gymnasieförordningen anges föreskrifter för *betygsättning* i ämnen inom programmet. Betyg skall sättas på varje avslutad kurs och på specialarbete.

I förordningen anges i 7 kap. 2 §:

”Som betyg skall användas någon av följande beteckningar

Icke godkänd (IG)

Godkänd (G)

Väl godkänd (VG)

Mycket väl godkänd (MVG)”

I förordningen föreskrivs att läraren som stöd vid betygsättningen skall använda de betygskriterier som har fastställts för kursen. Skolverket har fastställt betygskriterier för nationella kurser inom programmet. I fråga om lokala kurser skall kommunen eller landstinget fastställa betygskriterier.

Programpresentation

Samhällsvetenskapsprogrammet förbereder för högskolestudier inom områdena humaniora, samhällsvetenskap, språk och ekonomi men även – i viss utsträckning – för yrkesverksamhet.

Programmet skall ge eleverna förståelse för vikten av demokratiska och humanistiska värden i samhällsbyggandet och tydliggöra sambanden mellan samhällsfrågor och energi- och miljöfrågor.

Stor vikt läggs vid förmåga att se samband och helheter ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv och att utveckla kommunikativ kompetens. Att ge förutsättningar för deltagande i den utveckling och förändring som sker i samhälls- och arbetsliv både inom och utanför Sverige är centralt inom programmet, liksom förståelse för skeenden i omvärlden ur ett historiskt perspektiv.

Programmets uppbyggnad

Efter ett första gemensamt år ger Samhällsvetenskapsprogrammet möjlighet till fördjupning och breddning inom någon av programmets tre nationella grenar: Ekonomisk, Humanistisk och Samhällsvetenskaplig gren.

På Ekonomisk gren väljer eleverna mellan filosofi och psykologi samt mellan Språk 3 och fördjupning i ekonomiska ämnen.

På Humanistisk gren finns två alternativ, dels Språk 4 och Samhällskunskap B/Grekiska, dels Latin med allmän språkkunskap och Fördjupning i humaniora och samhällsvetenskap.

Ekonomisk gren innehåller kurser i Geografi, Matematik, Datakunskap och ekonomiska ämnen. Kurserna i ekonomiska ämnen är till viss del gemensamma med kurser på Handels- och administrationsprogrammet. Den ekonomiska grenen ger kunskaper om företagande och dess villkor. Genom undervisningen i bl a Rättskunskap och Företagsekonomi skapas förståelse för de lagar som reglerar företagets verksamhet och för ekonomiska sammanhang. Tonvikt läggs vid att formulera, analysera och ta ställning till företagsekonomiska problem och vid att diskutera lösningar med hänsyn till kvalitet, etik och miljö. Ekonomiska och administrativa arbetsuppgifter inom företag och förvaltning utförs till stor del med datorers hjälp vilket innebär att förtrogenhet med datortillämpningar inom verksamhetsområdet är nödvändigt.

Genom samverkan och integration skapas helheter för eleverna. Undervisningen i vissa kurser är lämplig att integrera med andra kurser, tex kan undervisningen i Datakunskap – grundkurs integreras med undervisningen i andra kurser. Undervisningen i kurserna Företagsekonomi A och B kan också integreras, om det bedöms pedagogiskt lämpligt.

Utöver studier av de grenobligatoriska kurserna i Datakunskap, Företagsekonomi, Rättskunskap och Administration väljer eleverna mellan att studera ett tredje främmande språk eller att skaffa sig fördjupade kunskaper i ekonomiska ämnen. Fördjupningskurser erbjuds inom ämnena Administ-

ration, Företagsekonomi, Marknadsföring, Redovisning och Rättskunskap. Kursen Finansiering och kalkylering ger tillsammans med kursen i Marknadsföring en marknadsföringsinriktning av studierna och tillsammans med kursen i Redovisning en inriktning mot ekonomistyrning.

Eleverna kan också erbjudas kurser från Handels- och administrationsprogrammet, t.ex. kurserna Turism och reseservice, Praktisk marknadsföring A, Försäljning och service eller Administrativ service B.

Utbildning inom humanistisk gren skall fördjupa elevernas insikter i språk och språkinläring och öka deras historiska medvetenhet och förmåga att tolka historiska fenomen samt ge dem kunskaper om ett språkligt och kulturellt arv som är gemensamt för Europas länder.

Humanistisk gren ger fördjupade kunskaper i historia och möjlighet att läsa ytterligare moderna språk och/eller Latin med allmän språkkunskap. Latin med allmän språkkunskap ersätter ett modernt språk. Grenen erbjuder ett omfattande språkprogram som, om det individuella valet tas i anspråk, möjliggör studier av fem språk. Ämnet Grekiska kan studeras som alternativ till Samhällskunskap B av den som väljer Språk 4 och inom ramen för Individuellt val eller kursen Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap jämte Individuellt val/Lokalt tillägg av den som väljer Latin med allmän språkkunskap. De elever på humanistisk gren som inte läser Latin kan välja att läsa Grekiska inom ramen för Fördjupning i humaniora.

Utbildningen inom samhällsvetenskaplig gren skall göra eleverna förtrogna med analys- och värderingsmodeller av komplicerade samhällsfrågor och öka deras historiska medvetenhet och förmåga att tolka historiska fenomen.

Samhällsvetenskaplig gren innehåller kurser i ämnena Geografi och Samhällskunskap inklusive kursen Fördjupning i humaniora och Samhällsvetenskap. Dessutom ges ytterligare kurser i Historia och Matematik. Grenen syftar till fördjupad kunskap om omvärlden genom analyser av olika samhällsproblem ur historiskt, geografiskt och samhällsvetenskapligt perspektiv. Utbildningen skall ge eleverna kunskaper om natur-, kultur- och samhällsbetingade processer, samspelet mellan dem samt konsekvenserna därav.

Måluppfyllelse genom samverkan

Samhällsvetenskapsprogrammet utgörs av en rad ämnen av varierande omfattning. Olika ämnen bidrar till att ge eleverna en helhetssyn på övergripande frågeställningar och därmed en viktig allmänkompetens. För att ge eleverna helheter och samband och för att undvika upprepningar är det angeläget med samverkan mellan ämnen och kunskapsområden. Tonvikten läggs på inskolning i olika vetenskapers kunskapstradition.

Inom programmet betonas modell- och strukturtänkande. Exempel på detta är matematiska samband som i stor utsträckning används inom ekonomi och samhällsvetenskap, ekosystemet inom naturvetenskapen, teorier kring språkinläring etc.

Ett undersökande och analyserande arbetssätt tränas t.ex. i samband med specialarbetet. Erfarenheter av att planera, iakttä och på ett systematiskt och objektivt sätt tolka och redovisa resultaten på ett vetenskapligt sätt bör

präglar arbetet i alla ämnen. Kursen Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap erbjuder ytterligare möjligheter för eleverna att utveckla sin förståelse av vetenskaplig kunskapstradition.

För framgångsrika högskolestudier krävs förmåga att behärska svenska språket i tal och skrift. Den språkliga utvecklingen hos eleverna är alla lärares angelägenhet, även om läraren i Svenska har ett speciellt ansvar. Genom att eleverna får möjlighet till språklig träning i alla ämnen, förstärks deras förmåga till reflektion och förståelse för begrepp, och därmed utvecklas deras förmåga att uttrycka sig precist och korrekt. Förankringen i och känslan för det egna modersmålet är av stor betydelse vid inläring av främmande språk. Inom Samhällsvetenskapsprogrammet riktas även uppmärksamhet mot frågor som rör media och mediakommunikation.

Både yrkesliv och högskolor ställer krav på goda kunskaper i främmande språk. Framst gäller det engelska men i ökande omfattning även andra språk. Genom att låta eleverna studera facktexter på engelska kan även lärare i t.ex. samhällsvetenskapliga och ekonomiska ämnen bidra till elevens insikt om behovet av språkkunskaper och intresse att lära sig språk. Inom det individuella valet kan eleverna studera ytterligare ett främmande språk utöver de två obligatoriska.

Energi- och miljöfrågorna är ett område som kräver samverkan mellan flera olika ämnen. Den etiska dimensionen är här central liksom inom en rad andra kunskapsområden, t.ex. inom ekonomiska ämnen.

Programmål

Syfte

SKOLFS 1994:8

Utbildningen inom Samhällsvetenskapsprogrammet skall lägga en god grund för och stimulera eleverna till fortsatt utbildning och verksamhet inom främst områdena samhällsvetenskap, humaniora eller ekonomi. Eleverna skall ha möjlighet till specialisering inom något av dessa områden.

Utbildningen skall också ge grund för vidare studier med annan inriktning, där kunskaper inom programmets områden är av värde. Samhällsvetenskapsprogrammet har tre nationella grenar: Ekonomisk, Humanistisk och Samhällsvetenskaplig.

Strävan

Skolan skall sträva efter att eleverna efter fullföljd utbildning

har insikt i hur såväl idéer och föreställningar som materiella villkor har påverkat utformningen av människors liv och samhällen,

har förutsättningar och intresse för att delta i den utveckling och förändring som sker i samhället både i och utanför Sverige,

har förmåga att formulera, analysera och ta ställning i aktuella frågor,

har bred kommunikativ kompetens samt god förståelse för litteratur och andra kulturyttringar. Detta innebär att eleverna skall kunna uttrycka sig nyanserat i tal och skrift i argumenterande och utredande sammanhang.

Krav på utbildningen

Skolan har ansvar för att eleverna efter fullföljd utbildning

kan utnyttja modeller i sitt tänkande och inser betydelsen av successiv revidering och utveckling av modeller,

kan tillämpa kvantitativa och kvalitativa metoder för att beskriva, analysera och påvisa företeelser och samband,

har kunskaper om historiska och kulturella förhållanden i Sverige och andra länder liksom förståelse för kulturarvets betydelse för det svenska samhället,

har förståelse för väsentliga naturvetenskapliga företeelser och kunskaper om den inverkan som naturförhållanden har på människans livsmiljö,

har erfarenhet av experimentella undersökningsmetoder samt förmåga att analysera energi- och miljöfrågor,

kan diskutera hur ekonomi, teknisk utveckling och resurshushållning påverkar samhällsutvecklingen,

har kunskaper om framtids- och överlevnadsfrågor samt är medvetna om de möjligheter som finns att ändra på rådande förhållanden genom att tillämpa sina kunskaper och hävda etiska, demokratiska och humanistiska värden,

har kunskaper om olika livsåskådningar och diskussioner kring existentiella frågor som grund för en personlig uppfattning i dessa frågor samt förståelse och respekt för andra människors värderingar,

kan uttrycka sig ledigt och korrekt på engelska i tal och skrift samt tillgodogöra sig sakprosa, skönlitteratur och övriga kulturyttringar, så att de kan använda språket på ett allsidigt sätt i yrkesliv och högre studier,

kan använda ytterligare minst ett främmande språk på ett funktionellt sätt i yrkesliv, privatliv och fortsatta studier,

kan använda datorer som ett verktyg för studier och arbete,

har fördjupade kunskaper inom något av områdena ekonomi, samhällsvetenskap eller språk,

har kunskap om vad som kännetecknar en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö som är säker från skydds- och miljösynpunkt samt insikt om arbetsorganisationens betydelse i detta sammanhang.

I utbildningen skall de föreskrifter och internationella överenskommelser som gäller för respektive verksamhetsområde beaktas.

Programöversikt

SAMHÄLLSVETENSKAPSPROGRAMMET

SKOLFS 1994:10

A Kärnämnen

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
ENGELSKA	EN200	Engelska A	110
ESTETISK VERKSAMHET	ESV200	Estetisk verksamhet	30
IDROTT OCH HÄLSA	IDH200	Idrott och hälsa A	80
MATEMATIK	MA200	Matematik A	110
NATURKUNSKAP	NK200	Naturkunskap A	30
RELIGIONSKUNSKAP	RE200	Religionskunskap A	30
SAMHÄLLSKUNSKAP	SH200	Samhällskunskap A	90
SVENSKA	SV203	A: Språket och människan	80
	SV201	B: Språk – litteratur – samhälle	120

B Gemensamma ämnen och kurser inom programmet

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
ENGELSKA	EN201	Engelska B	40
FILOSOFI/PSYKOLOGI på gren E	FS200	Filosofi	40
HISTORIA	HI200	Historia A	80
IDROTT OCH HÄLSA	IDH201	Idrott och hälsa B	50
MATEMATIK	MA201	Matematik B	40
NATURKUNSKAP	NK201	Naturkunskap B	70
PSYKOLOGI/FILOSOFI på gren E	PS200	Psykologi	40
RELIGIONSKUNSKAP	RE201	Religionskunskap B	30
SPRÅK 2	SPRÅC200	C-språk A	60
	SPRÅC201	C-språk B	130
SPRÅK 2 (alternativ)	SPRÅB200	B-språk A	60
	SPRÅB201	B-språk B	130

C SP Ekonomisk gren

Gemensamma kurser

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
ADMINISTRATION	ADM200	Administrativ service A	30
	ADM211	Textbehandling A	30
DATAKUNSKAP	DA200	Datakunskap – grundkurs	30
FÖRETAGSEKONOMI	FE201	Företagsekonomi A	30

	FE203	Företagsekonomi B	160
GEOGRAFI	GE200	Geografi A	50
MATEMATIK	MA203	Matematik C	50
RÄTTSKUNSKAP	RK201	Rättskunskap	40

Valbara kurser

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
SPRÅK 3	SPRÅC200	C-språk A	60
	SPRÅC201	C-språk B	130
SPRÅK 3 (alternativ)	SPRÅB200	B-språk A	60
	SPRÅB201	B-språk B	130
ADMINISTRATION (Alternativ till språk 3)	ADM202	Affärskommunikation	40
	ADM207	Affärskommunikation, engelsk	40
	ADM208	Affärskommunikation, fransk	40
	ADM209	Affärskommunikation, spansk	40
	ADM210	Affärskommunikation, tysk	40
	ADM212	Textbehandling B	30
FÖRETAGSEKONOMI	FE207	Finansiering och kalkylering	50
	FE204	Internationell ekonomi	40
	FE205	Organisation och ledarskap	40
	FE206	Personaladministration	60
	FE200	Småföretagande	60
MARKNADSFÖRING	MRKFÖ200	Marknadsföring	100
REDOVISNING	RD200	Redovisning och beskattning	100
RÄTTSKUNSKAP	RK200	Affärsjuridik	40

D SP Humanistisk gren**Gemensamma kurser**

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
HISTORIA	HI201	Historia B	110
SPRÅK 3	SPRÅC200	C-språk A	60
	SPRÅC201	C-språk B	130
SPRÅK 3	SPRÅB200	B-språk A	60
	SPRÅB201	B-språk B	130
LATIN MED ALLMÄN SPRÅKKUNSKAP	LAS200	Latin med allmän språkbehandling	240
alternativt			
SPRÅK 4	SPRÅC200	C-språk A	60
	SPRÅC201	C-språk B	130
	SPRÅB200	B-språk A	60
	SPRÅB201	B-språk B	130
SAMHÄLLSKUNSKAP	SH201	Samhällskunskap B	110
eller			
FÖRDJUPNING I HUMANIORA ELLER SAMHÄLLSVETENSKAP	HS200	Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap	60

E SP Samhällsvetenskaplig gren

Gemensamma kurser

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
FÖRDJUPNING I HUMANORA ELLER SAMHÄLLSVETENSKAP	HS200	Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap	60
GEOGRAFI	GE200	Geografi A	50
	GE201	Geografi B	90
HISTORIA	HI201	Historia B	110
MATEMATIK	MA203	Matematik C	50
SAMHÄLLSKUNSKAP	SH201	Samhällskunskap B	110
	SH202	Samhällskunskap C	100

Timplan

SKOLLAGEN, BILAGA 2

SFS 1991:1107

Minsta garanterade undervisningstid i timmar om 60 minuter för gymnasieskolans treåriga nationella program för ämnen och totalt

	Estetiskt program	Naturvetenskapsprogram		Samhällsvetenskapsprogram			Övriga program
		Naturvetenskaplig gren	Teknisk gren	Ekonomisk gren	Humanistisk gren	Samhällsvetenskaplig gren	
Ämnen:							
Svenska	200	200	200	200	200	200	200
Engelska	150	150	150	150	150	150	110
Samhällskunskap	90	90	90	90	90	300	90
Religionskunskap	30	30	30	60	60	60	30
Matematik	150	300/240	300/240	200	150	200	110
Naturkunskap	30	30	30	100	100	100	30
Idrott och hälsa	80	130	80	130	130	130	80
Estetisk verksamhet	30	30	30	30	30	30	30
Historia	80	80	80	80	190	190	
Filosofi		40/0		40/0	40	40	
Psykologi		0/40		0/40	40	40	
Geografi				50		140	
Språk 2		190	190	190	190	190	
Språk 3				0/190	190		
Latin med allmän språkkunskap/ språk 4					240/190		
Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap					60/110	60	
Fysik		220	220				
Kemi		180	140				
Biologi		110	50				
Estetiska ämnen	990						
Ekonomiska ämnen				510/320			
Miljökunskap		0/60	0/60				
Tekniska ämnen		60	270				
Yrkesämnen							1370
Individuella val	190	190	190	190	190	190	190
Lokalt tillägg/ämnesanknuten praktik	130	120	100	130	100	130	130
Summa undervisningstid	2150	2150	2150	2150	2150	2150	2370
Specialarbete	30	30	30	30	30	30	30
Totalt	2180	2180	2180	2180	2180	2180	2400

Alternativstreck innebär val mellan alternativ inom gren av program.

Kursplaner

KÄRNÄMNEN OCH KARAKTÄRSÄMNEN

Ämne: Engelska

**Kursplaner
SKOLFS 1994: 9
SKOLFS 1994: 10
Betygskriterier
SKOLFS 1994: 11
Kommentarer**

Syfte

Den kunskap i det engelska språket som eleverna tidigare tillägnat sig skall fördjupas, vidareutvecklas och efterhand även specialiseras inom den gymnasiala utbildningen. Utbildningen syftar till att eleverna skall nå den nivå av funktionell och allsidig språkfärdighet samt fördjupade kunskaper om engelskspråkiga länder och deras kultur som krävs av medborgare i dagens och morgondagens internationella samhälle.

Ett grundläggande syfte med utbildningen i engelska är att den skall stärka alla elevers vilja och tilltro till sin förmåga att aktivt använda engelska. En strävan i undervisningen skall vara att vidmakthålla och utveckla elevernas lust att lära så att de fortsätter att fördjupa sina språkkunskaper även efter avslutade studier i engelska.

Karaktär och struktur

Språkfärdighet och kunskaper om kultur och samhälle i de länder där engelska talas utgör de centrala delarna av studierna. Olika språkliga aktiviteter – höra, tala, läsa och skriva – ger ämnet dess struktur.

I undervisningen skall eleverna få tillfälle att lära känna olika kulturer i den engelskspråkiga världen. Genom studier av skönlitteratur och möten med andra kulturformer skall eleverna få fördjupade kunskaper om hur det engelska språket varierar i olika sammanhang och i skilda länder.

Ett ämnesinnehåll i undervisningen som ligger nära elevernas personliga intresseområden eller anknyter till den studieinriktning de valt ökar elevernas vilja att använda engelska. Eleverna bör kontinuerligt få samtala och redovisa egna reaktioner, synpunkter och tankar samt ta del av och bemöta andras.

Ett led i fördjupningen och specialiseringen av kunskaperna är att eleverna efterhand skall kunna utnyttja engelskspråkig facklitteratur inom det område de inriktar sin utbildning mot.

Ämne: Engelska
Kurs: Engelska A
Kurskod: EN200
Poäng: 110

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall kunna förstå och aktivt använda engelska i tal och skrift i vardagslivet, i arbetslivet och för fortsatta studier.

Kursen skall fördjupa elevernas kunskaper om engelskspråkiga länder, öka förståelsen för andra kulturer samt ge eleverna vidgade kunskaper om språk och språkinläring. Undervisningen skall ge eleverna tilltro till den egna förmågan att kommunicera på engelska.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna använda engelska för att skaffa sig information och kunskaper,

kunna uttrycka sig så korrekt som möjligt i tal och skrift,

förstå tydligt tal från olika delar av den engelskspråkiga världen och ha viss kännedom om sociala och regionala språkskillnader,

kunna inleda och aktivt delta i samtal och därvid uttrycka egna åsikter och bemöta andras,

kunna använda språket muntligt för att sammanhängande berätta om, beskriva och förklara förhållanden inom egna intresse- och kompetensområden,

kunna med god förståelse läsa enklare sakprosa inom egna intresse- och kompetensområden samt, med hjälp av ordbok, även svårare texter,

kunna med god förståelse läsa enklare samtida skönlitteratur från olika engelskspråkiga länder,

kunna formulera sig enkelt men tydligt i skrift i vardagliga sammanhang och inom egna kompetensområden,

ha kunskaper om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i engelskspråkiga länder och kunna använda dessa för att jämföra kulturer,

vara van att använda ordböcker, grammatik, uppslagsverk och andra hjälpmedel,

vara van att planera, genomföra och utvärdera sin egen språkinläring.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven arbetar enskilt och med andra, tar visst ansvar för sin inläring och gör, trots viss språklig osäkerhet, framsteg.

Eleven förstår huvuddragen, men inte alla detaljer, i engelska som talas i

inte alltför högt tempo i vardagliga situationer eller inom kända ämnesområden.

Eleven har i någon mån kännedom om sociala och regionala språkskillnader.

Eleven deltar aktivt och blir trots formella brister förstådd i samtal kring vardagliga eller välbekanta ämnen.

Eleven berättar om och beskriver egna erfarenheter, om än ofta kort och tvekande. Då språkförmågan inte räcker till använder eleven i viss utsträckning andra strategier att göra sig förstådd. Uttalet är relativt gott.

Eleven förstår huvudinnehållet i lätt sak- och skönlitteratur samt tillgodosör sig detaljer vid en noggrannare läsning.

Eleven skriver enkla meddelanden och brev som rör den egna vardagssituationen. Språket är begripligt men kan innehålla många formella fel.

Eleven använder vid behov ordbok, uppslagsbok och andra hjälpmedel.

Eleven är medveten om engelskans ställning i världen, har grundläggande kunskaper om samhällsförhållanden, seder och bruk i engelsktalande länder samt gör enkla jämförelser med svenska förhållanden.

Eleven planerar, genomför och utvärderar sitt arbete.

Väl godkänd

Eleven är aktiv både vid enskilt arbete och tillsammans med andra, tar ansvar för sin inläring samt har viss tilltro till sin förmåga att använda engelska.

Eleven förstår huvuddragen och de flesta detaljer i tal som berör kända ämnesområden, även i något svårare autentiskt tal.

Eleven har kännedom om sociala och regionala språkskillnader.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information samt uttrycker egna åsikter. Språket är enkelt, lättfattligt och relativt ledigt och korrekt.

Eleven berättar, beskriver och förklarar sammanhängande inom egna intresse- och kompetensområden samt återberättar och sammanfattar muntligt ett välbekant stoff. Där språkförmågan inte räcker till visar eleven god förmåga att utnyttja andra strategier.

Eleven har ett gott uttal.

Eleven förstår såväl huvuddrag som de flesta detaljer i enklare sak- och skönlitteratur samt vid noggrannare läsning även något svårare texter.

Eleven skriver enkla brev, korta kommentarer eller sammanfattningar till inhämtat stoff. Framställningen är informativ men kan innehålla formella fel.

Eleven använder självständigt ordbok, grammatik, uppslagsbok och andra hjälpmedel.

Eleven är relativt medveten om sitt sätt att lära.

Eleven har kunskaper om engelsktalande länders samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt och använder dessa kunskaper för att göra jämförelser mellan olika kulturer.

Eleven planerar, genomför och utvärderar självständigt sitt arbete.

Ämne: Engelska
Kurs: Engelska B
Kurskod: EN201
Poäng: 40

Mål

Målet för kursen är att eleven utvecklar allsidiga färdigheter inom ämnet och kan tillämpa dessa i vardagsliv, studier och arbete. Särskild vikt läggs vid förmågan att läsa texter av varierande slag och att arbeta med olika medier.

Eleven skall förbättra och nyansera sina produktiva färdigheter samt utveckla sin insikt i språkets byggnad och funktion.

Eleven skall medvetet reflektera över sin språkinläring.

Eleven skall få en god överblick över kulturella och sociala förhållanden i engelskspråkiga länder samt bli medveten om kulturskillnader och likheter. Denna kulturkunskap förutsätter mångsidiga kontakter med stoff från aktuellt språkområde.

Efter genomgången kurs skall eleven

betrakta engelska som ett naturligt redskap att skaffa sig och förmedla kunskaper

förstå tal från olika delar av världen, i viss utsträckning även regionala varianter

kunna inleda och delta i samtal och diskussioner och därvid uttrycka och argumentera för egna värderingar och åsikter samt bemöta andra

kunna muntligt presentera erfarenheter och kunskaper, både översiktligt och mer i detalj

kunna med god förståelse läsa allmänorienterande sakprosa samt med hjälpmedel även svårare sakprosa

kunna med god förståelse läsa nutida litteratur från olika delar av den engelskspråkiga världen samt i någon mån även äldre brittisk och amerikansk skönlitteratur

ha grundläggande orientering om brittisk och amerikansk litteratur från olika epoker

kunna formulera sig tydligt i skrift, såväl formellt som informellt samt i viss mån kunna bearbeta och förbättra sitt språk

ha fördjupade kunskaper om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i engelskspråkiga länder samt kunna jämföra olika kulturer

ha god vana att använda grammatik, olika typer av ordböcker och uppslagsverk samt använda datorer för skrivande, informationssökning och kommunikation

ha god vana att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete och sin språkinläring.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven arbetar med och använder på eget initiativ engelska som redskap för att skaffa sig och förmedla kunskaper.

Eleven arbetar aktivt i grupp med engelska som arbetsspråk för att gemensamt klara av arbetsuppgifter av tema- eller projektkaraktär.

Eleven förstår det väsentliga av innehållet i autentiskt tal som inte är alltför avancerat och kan även förstå språk med viss dialektal färgning.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information, argumenterar samt uttrycker egna åsikter.

Eleven anpassar i viss mån sitt språk efter situation och mottagare.

Eleven presenterar och kommenterar stoff inom sitt intresse- och kompetensområde.

Eleven uttrycker sig ledigt, relativt varierat, lättfattligt, utan allvarigare språkfel samt med gott uttal och god intonation.

Eleven läser med god förståelse enklare sakprosa samt med hjälpmedel även svårare sakprosa inom kända ämnesområden.

Eleven tillgodogör sig några samtidsromaner från olika engelskspråkiga länder samt utdrag ur äldre brittiska och amerikanska verk.

Eleven har en viss litteraturhistorisk överblick.

Eleven berättar, beskriver och kommenterar ett självvalt eller tilldelat stoff i skriftlig form. Språket är sammanhängande, relativt nyanserat och utan störande språkfel.

Eleven har kunskaper om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i engelskspråkiga länder, särskilt Storbritannien och USA, och kan använda denna bakgrund för att förstå facktexter av olika slag, film och skönlitteratur.

Eleven planerar, genomför och utvärderar sitt arbete samt använder därvid adekvata hjälpmedel.

Väl godkänd

Eleven använder engelska som ett naturligt arbetsspråk, såväl vid enskilt arbete som i grupp, för att söka, bearbeta och förmedla information.

Eleven förstår såväl huvuddrag som detaljer i autentiskt tal som inte är alltför avancerat, och förstår även dialektal engelska.

Eleven anpassar med viss framgång sitt språk till olika talsituationer i samtal och muntliga presentationer. Därvid uttrycker sig eleven med ledighet och använder ett nyanserat och adekvat ordförråd.

Elevens muntliga framställning är relativt korrekt.

Eleven läser med god förståelse även något svårare sakprosa och behöver därvid använda hjälpmedel i allt mindre utsträckning.

Eleven tillgodogör sig, analyserar och jämför några samtidsromaner från olika engelskspråkiga länder.

Eleven läser utdrag ur brittiska och amerikanska verk från olika epoker och kan sätta in dessa i ett litteraturhistoriskt sammanhang.

Eleven bearbetar systematiskt sin skriftliga framställning mot ett alltmer nyanserat och korrekt språk.

Eleven har goda kulturkunskaper som ger en ökad internationell överblick.

Eleven visar förståelse för såväl internationella sammanhang som betingelserna bakom individuella olikheter.

Eleven planerar, genomför och utvärderar systematiskt sitt arbete samt använder därvid adekvata hjälpmedel.

Ämne: Estetisk verksamhet

Syfte

Undervisningen skall syfta till att utveckla elevernas förmåga, kreativitet och lust att använda estetiska uttrycksmedel för att uttrycka tankar, känslor och handlingar. Den skall också bidra till att väcka intresset för de professionella konstnärernas arbete och för kulturen i samhället, liksom för egen fortsatt verksamhet.

Karaktär och struktur

Centrala begrepp för ämnet är skapande verksamhet, upplevelse och reflektion. Estetisk verksamhet kan anordnas med inriktning mot vilket som helst av de estetiska områdena; bild, dans, musik, slöjd, formgivning eller teater. Ämnet kan också ha en gränsöverskridande karaktär och blanda olika estetiska uttrycksformer. Eleverna skall kunna få arbeta med såväl traditionella metoder att framställa konstnärliga produkter som med moderna elektroniska medier.

Ämne: Estetisk verksamhet
Kurs: Estetisk verksamhet
Kurskod: ESV200
Poäng: 30

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall utveckla känsla för estetiska värden. Eleverna bör bli förtrogna med olika konstnärliga och estetiska uttryck och utveckla sin förmåga att kritiskt granska, tolka och fördjupa sina kulturella upplevelser.

Kursen skall ge eleverna praktisk erfarenhet av ett eller flera konstnärliga uttrycksmedel. De skall få möjlighet att uppleva stimulansen av egen skapande verksamhet.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna använda något eller några estetiska uttrycksmedel för att gestalta en idé,

kunna hämta stimulans ur kulturella upplevelser,

kunna reflektera över och diskutera olika konstnärliga uttryck.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven använder något estetiskt uttrycksmedel för att gestalta en idé, men behöver handledning för att nå resultat.

Eleven genomför arbetet på ett adekvat sätt.

Eleven kan beskriva tillvägagångssätt och hjälpmedel samt kritiskt granska resultatet av sitt eget arbete.

Eleven kan med handledning beskriva, jämföra och värdera andra exempel på konstnärliga uttryck.

Väl godkänd

Eleven använder något estetiskt uttrycksmedel för att gestalta en idé.

Eleven använder adekvata metoder och hjälpmedel för att nå önskat uttryck och ett genomarbetat resultat.

Eleven kan tillämpa sina kunskaper i nya sammanhang.

Eleven är förtrogen med vanliga begrepp och kan beskriva vanligt förekommande tekniker inom ett estetiskt område samt kan analysera och diskutera olika konstnärliga uttryck och kulturella företeelser.

Ämne: **Filosofi**

Syfte

Studiet i filosofi bidrar till att eleverna förstår sin delaktighet i en kulturtradition och sitt ansvar för dess vidare utveckling i mångkulturella sammanhang. I filosofiämnet får eleverna se att svaren på frågor om livets villkor, verklighetens beskaffenhet och kunskapens möjlighet visserligen är beroende av den tid då de har formulerats men att de också kan ha giltighet in i vår tid.

Filosofin som vetenskap hjälper till att tolka och använda det informationsflöde som har blivit alltmer dominerande i vår tid. Därmed ger den eleverna nyttiga redskap och färdigheter för fortsatta studier och fortsatt verksamhet i samhället.

Filosofin ger också kännedom om vetenskapliga arbetssätt och modeller för teoribildning.

Studiet av den västerländska tanketraditionens historia bidrar med en bakgrund som ger bättre förståelse av de politiska ideologiernas uppkomst, djupare insikt i konstnärliga verk och bättre möjlighet att diskutera de existentiella frågorna.

Karaktär och struktur

Trots sina gamla anor är filosofin inte statisk. Förutom de frågor som aktualiseras inom ämnet skapar världen omkring oss ständigt nya problem

som kräver genomlysning av filosofisk karaktär. Filosofin är den naturliga mötesplatsen för de humanistiska vetenskaperna och naturvetenskaperna, och är därmed en brygga mellan de två kulturerna i vår civilisation.

Vad avgör om en handling är rätt eller fel? Vad gör ett konstverk vackert? Dessa och andra frågor om hur värderingar motiveras behandlas inom etiken och estetiken som är två delar av värdefilosofin.

Filosofiämnet behandlar etiska frågor ur ett principiellt perspektiv, men stimulerar samtidigt eleverna att reflektera över vilka värderingar som ligger till grund för etiska val och över de konkreta konsekvenserna av sådana val. Att kunna tänka analytiskt, systematiskt och kreativt är en grundläggande färdighet. Logiken, som är en del av filosofiämnet, undersöker tänkandet och de regler som leder till giltiga eller rimliga slutsatser. Den moderna språkanalytiska filosofin vänjer eleverna vid att reflektera över sitt eget tänkande.

Filosofiska teorier har haft stort inflytande på nutida politiska åskådningar och på kulturlivet, inte minst inom litteratur och konst. De båda senaste seklernas kontinentala filosofi har därvid spelat en stor roll.

Ämne: Filosofi
Kurs: Filosofi
Kurskod: FS200
Poäng: 40

Mål

Målet för kursen är att eleverna får insikt i de principiella problem som gäller kunskapen om världen och om människan. Detta innebär att olika kunskaps-teoretiska och värdefilosofiska frågeställningar skall behandlas, liksom det filosofiska tänkandets utveckling.

Efter genomgången kurs skall eleven

förstå huvuddragen i de centrala ontologiska och kunskapsteoretiska teorierna

känna till och ha behandlat värdefilosofiska frågeställningar

känna till den klassiska och moderna diskussionen om sambanden mellan språk och verklighet

förstå några tankar eller grundbegrepp inom analytisk filosofi, fenomenologi och existensfilosofi

kunna analysera och motivera etiska synpunkter på samhällsuppfattning och människosyn samt ha bearbetat och diskuterat något existentiellt eller samhälleligt problem utifrån moralfilosofiska utgångspunkter

känna till diskussionen om viljans frihet och förstå dess konsekvenser för etiska och rättsliga ställningstaganden

kunna använda enkla, formella redskap för logisk analys

ha arbetat med tolkning, precisering och definition av begrepp och utsagor

förstå skillnaden mellan deduktion och induktion samt mellan tillräcklig och nödvändig betingelse, och dessa begrepps betydelse för skilda orsaksförklaringar

känna till grundläggande vetenskapliga förhållningssätt och kunna jämföra forskningsmetoder med exempel från skilda vetenskaper

ha stiftat bekantskap med hur nytt vetande uppkommit genom samverkan mellan olika vetenskaper

ha läst och arbetat med filosofiska texter.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven visar något av en kritiskt prövande och reflekterande attityd och anar filosofins särskilda karaktär av oavslutat resonemang kring grundläggande frågor.

Eleven känner till de viktigaste filosofiska problemområdena och kan återge några centrala filosofiska teorier.

Eleven kan på en elementär nivå och relativt självständigt jämföra och diskutera dessa teorier.

Eleven kan med handledning tillämpa olika teorier och analysmodeller på enkla etiska problem och i argumenteringar.

Eleven har någon insikt i olika vetenskapers arbetssätt och en viss kunskap om filosofiska originaltexter samt delar av filosofins historia.

Väl godkänd

Eleven visar genomgående en kritiskt prövande och reflekterande attityd och har insikt i filosofins särskilda karaktär av oavslutat resonemang kring grundläggande frågor.

Eleven ser samband mellan de viktigaste filosofiska problemområdena och återger olika typer av centrala filosofiska teorier.

Eleven jämför och värderar dessa teorier på ett självständigt sätt.

Eleven tillämpar självständigt olika teorier och analysmodeller på centrala problem av vardaglig eller vetenskaplig natur samt på andra viktiga problem och i argumenteringar.

Eleven har god insikt i olika vetenskapers kunskapsstradition och i vetenskaplig kunskapsproduktion samt har god kunskap om filosofiska originaltexter samt filosofins historia.

Kommentar

Inom gymnasieskolan finns filosofiämnet på de teoretiskt inriktade programmen med undantag av den tekniska grenen av naturvetenskapsprogrammet. Filosofiämnet är obligatoriskt på samhällsvetenskapsprogrammets humanistiska och samhällsvetenskapliga gren och alternativämne till psykologi på ekonomisk gren, och på naturvetenskapsprogrammets naturvetenskapliga gren. Inom alla övriga program finns det möjligheter att välja filosofi inom ramen för elevernas individuella val. För vuxenstuderande kan

ämnet ingå på motsvarande sätt i de olika studieprogrammen, med såväl teoretisk som praktisk inriktning.

Ämneskommentar, Syfte, Karaktär och Struktur kan tillämpas även i de fall skolan organiserar olika typer av fördjupningskurser. Så kan till exempel en fördjupningskurs i ekofilosofi eller ekosofi syfta till att mer ingående behandla något eller några av de för filosofiämnet formulerade målen.

Samverkan med andra ämnen bör sökas när så kan ske. Samverkan med språk har antytts i "Ämneskommentaren" ovan. En anknytningspunkt till svenskan kan vara argumentationsanalys och tolkningsproblem i litterära texter. Inom religionskunskap, obligatorisk på alla program, sysslar man med etiska frågor. Samhällskunskapen och filosofin skulle i gemensamma projekt kunna studera t.ex. någon ideologi och dess betydelse för samhällsutvecklingen. Mellan psykologi och filosofi finns det flera anknytningspunkter. Båda sysslar med frågor om människan som en medveten varelse. Psykologins och biologins metoder för beskrivning av människan erbjuder vetenskapsteoretiskt stoff, och självförståelse är en gemensam målsättning för filosofi och psykologi. Modern fysik väcker en rad frågor av filosofiskt intresse och på liknande sätt har matematik och logik många beröringspunkter.

Forskningen i dag präglas av långt driven specialisering, och frontlinjerna är områden där de traditionella ämnena möts. Här når man intressanta och angelägna forskningsresultat. Kartläggningen av DNA-molekylen är ett dramatiskt exempel på samspelet mellan biologi och kemi med uppenbara konsekvenser för bl.a. medicin och beteendevetenskap. Kol 14-metoden är ett annat exempel på fruktbart tvärvetenskapligt samarbete mellan fysik, kemi, arkeologi och historia. Samhällsutvecklingen, inte minst globalt, har också skapat problem som kräver samarbete mellan de högspecialiserade vetenskaperna inom vitt skilda sfärer. Psykologer, dataforskare och filosofer möts i studier kring begreppet artificiell intelligens. Miljöfrågorna är närliggande och tydliga exempel på behovet av ett samarbete mellan samhällsvetenskap, naturvetenskap och humaniora.

Ämne: Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap
Kurs: Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap
Kurskod: HS200
Poäng: 60

Förkunskapskrav: Minst A-kurs i berört ämne/berörda ämnen

Mål

Kursen skall ge eleverna möjlighet till fördjupning inom ett ämne eller kunskapsområde som är karakteristiskt för gren Humaniora eller gren Samhällsvetenskap.

Kursen skall både ge fördjupade kunskaper och främja ett mer vetenskapligt förhållningssätt och därmed ge goda förutsättningar för vidare studier.

Efter genomgången kurs skall eleven

med utgångspunkt i tidigare studier ha tillägnat sig fördjupade kunskaper inom ett ämne eller kunskapsområde

ha studerat det valda ämnet eller kunskapsområdet utifrån flera utgångspunkter

ha utvecklat sin förmåga att relatera det valda kunskapsområdet till omvärlden lokalt och globalt

ha utvecklat ett mer vetenskapligt förhållningssätt till valt ämne eller kunskapsområde

ha genomfört en undersökning eller ett projekt och redovisat detta i tal och skrift.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har tillägnat sig fördjupade kunskaper och har en viss helhetsuppfattning inom det valda området samt kan med viss handledning strukturera och presentera detta på ett överskådligt sätt.

Eleven kan redogöra för och diskutera det valda kunskapsområdet utifrån några olika utgångspunkter och perspektiv.

Eleven har elementära kunskaper om vetenskaplig metodik samt visar en viss förmåga att självständigt bearbeta det valda kunskapsområdet på ett vetenskapligt sätt.

Eleven genomför en undersökning eller ett projekt och redovisar detta.

Väl godkänd

Eleven har tillägnat sig fördjupade kunskaper och har en god helhetsuppfattning inom det valda området samt kan strukturera och presentera detta på ett överskådligt sätt.

Eleven har god insikt i det valda kunskapsområdet och kan utifrån flera olika utgångspunkter och perspektiv diskutera och analysera detta.

Eleven har goda kunskaper om vetenskaplig metodik och kan självständigt bearbeta det valda kunskapsområdet på ett vetenskapligt sätt.

Eleven genomför med viss självständighet en undersökning eller ett projekt och redovisar detta och visar förmåga till kritiskt och visst analytiskt tänkande.

Ämne: Geografi

Syfte

Geografiämnet skall utveckla elevernas färdighet att självständigt söka och arbeta med geografisk information och träna deras förmåga att genom fältstudier och exkursioner se och förstå landskapet och dess förändringar.

Landskap växer fram och förändras i ett samspel mellan naturgivna och socio-ekonomiska system. Naturförhållanden ger både möjligheter och begränsningar för våra verksamheter. Vi människor spelar en alltmer framträdande roll som aktiva brukare och förändrare av jordytan. Flera av dagens stora frågor gäller jordens framtid, t.ex. klimatförändringar och markförstörelse. Studierna i geografi skall ge eleverna ökade kunskaper om såväl klimat som andra naturfaktorer som formar och förändrar naturlandskapet samt ge insikter i hur människan med sina verksamheter ingriper i och påverkas av dessa faktorer. Eleverna skall träna sin förmåga att analysera landskapsförändringar under skilda historiska, kulturella, ekonomiska och politiska förhållanden för att förstå människans roll.

Skolans utbildning skall väcka och stärka elevernas intresse och ansvar för resurshushållning och miljöförhållanden, både i lokal och global skala, och lära dem att självständigt värdera olika sätt att värna om landskapet. Geografiämnet, med hemort inom både naturvetenskap och samhällsvetenskap, ger goda möjligheter att ta upp övergripande, komplexa frågor och behandla alternativa åtgärder. Geografistudier ger kunskaper om och insikter i den handlingsberedskap som medborgaren behöver för att aktivt delta i beslut om markanvändning och miljö.

Studierna i geografi skall ge förståelse för landskapet i dess helhet som resursbas och utveckla elevernas förmåga att reflektera över olika alternativ för resursanvändning. Syftet är att eleverna blir förtrogna med ett kretsloppstänkande och med innebörden av en hållbar utveckling. Undervisningen i geografi skall ge insikter i hur tekniska, ekonomiska och politiska drivkrafter påverkar sysselsättning och levnadsvillkor i olika områden samt kännedom om regionala olikheter och samband som yttrar sig i handel, flyttningar och transporter och konsekvenserna därav för natur och människor.

Inom ämnet kan komplexa samband analyseras t.ex. urbanisering, jordens befolkningsutveckling och skillnader i välfärd i olika delar av världen och den snabbt ökande förbrukningen av jordens tillgångar.

Geografiämnet syftar till att skapa en regional identitet genom kunskaper om regionen, insikt om dess möjligheter och förståelse för dess särart. Kunskaper om att teknisk och ekonomisk utveckling påverkar våra kontakter

med andra regioner i världen, och insikter i det ömsesidiga beroendet mellan folk och länder resulterar i en bättre balans mellan regional identitet och global förståelse och solidaritet.

Genom geografiämnet skall elevernas intresse för att lära känna och förstå människors skilda levnadsvillkor främjas. Ämnet bidrar därigenom till ökad förståelse och respekt för andras kultur, värderingar och sätt att leva.

Karaktär och struktur

Geografiska perspektiv fångar in samspelet mellan människan och hennes omgivning, natur- och kulturlandskapet, processer i landskapet samt samband mellan olika områden. För att kunna analysera relationen människa – miljö krävs grundläggande kunskaper om mark, luft och vatten, om de naturbetingade processerna och deras samspel.

Under senare år har teori- och metodutvecklingen inom geografin i högre grad än tidigare riktats mot att studera rumsliga processer och samband, deras förutsättningar och resultat. I sådana process- och konsekvensinriktade geografistudier framträder ämnets teorier och begrepp. De används i olika skalor; lokalt, regionalt och globalt.

Geografisk teori berör främst frågor om närhet, avstånd och utrymme.

Viktiga begrepp är plats, lokalisering, utbredning, region, rumslig interaktion och rumsliga förändringar. För geografisk analys och redovisning är kartan ett nödvändigt hjälpmedel.

Ämne: Geografi
Kurs: Geografi A
Kurskod: GE200
Poäng: 50

Mål

Målet för kursen är att eleverna tillägnar sig ökade insikter i och kunskaper om den roll människan spelar som aktiv brukare och förändrare av jordytan och om vårt beroende av vår omgivning på lokal, regional och global nivå.

Kursen har inriktning mot resurser och resursanvändning och konsekvenserna av detta och ger kunskaper i frågor som angår överlevnad, miljöpåverkan, resursknapphet och ekonomiskt handlande.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskap om geo-biosfärens olika delar såsom berggrund och jordar, vatten och luft, vegetation och topografi, som förutsättning för människans verksamhet

kunna samla in och tolka geografisk information från kartor, flyg- och satellitbilder, genom mätningar och iakttagelser i fält, i laboratorium och på exkursioner

förstå innebörden av ändliga respektive förnybara naturresurser och kretslopp

kunna jämföra, värdera och förstå konsekvenserna av olika alternativ för resursanvändning och resurshushållning

ha kännedom om faktorer som påverkar produktionens och konsumtionens lokalisering och hur detta leder till handel, kommunikationer och kontakter mellan områden

kunna analysera och diskutera samband mellan befolkningsförändringar, ökad resursförbrukning och omvandlingen av landskapet och se konsekvenserna därav för miljö och levnadsvillkor

förstå hur tekniska och ekonomiska drivkrafter inom näringslivet påverkar och påverkar lokal, regional och global arbetsdelning och därmed sysselsättning och levnadsvillkor

kunna självständigt bearbeta och presentera geografisk information och ha kunskaper om geografiska informationssystem (GIS).

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har grundläggande kunskaper om geobiosfärens olika delar och anger enkla samband mellan resurstillgång och resursanvändning.

Eleven återger några faktorer av betydelse för ekonomiska aktiviteter och beskriver några samband mellan frågor som rör människans överlevnad, miljöpåverkan och resursknapphet.

Eleven är orienterad om teknikens och ekonomins inverkan på mänskliga levnadsvillkor lokalt, regionalt och globalt.

Eleven samlar in faktamaterial, genomför enkla mätningar och laborationer samt gör analyser och tolkar resultaten.

Eleven har insikt i grundläggande geografiska begrepp samt utnyttjar statistiskt material, kartor, geografiska informationssystem och dyligt.

Väl godkänd

Eleven är väl förtrogen med geobiosfärens olika delar och analyserar och förklarar sambanden mellan naturresurser och resursanvändning i olika delar av världen.

Eleven beskriver de faktorer som påverkar de ekonomiska aktiviteterna samt bedömer konsekvenserna därav.

Eleven är väl insatt i sambanden mellan befolkningsförändringar, resursförbrukning och landskapsomvandling och drar utifrån dessa egna slutsatser om miljöpåverkan.

Eleven samlar på egen hand in faktamaterial, genomför självständigt laborationer och nyanserade analyser, tolkar och redovisar resultaten.

Eleven har insikt i vanliga geografiska begrepp och iordningställer på egen hand geografisk information.

Kommentar

Kurserna i geografi är obligatoriska inom samhällsvetenskapsprogrammets ekonomiska och samhällsvetenskapliga grenar. Geografi kan vidare vara av

intresse inom andra program och grenar, t.ex. inom det naturvetenskapliga programmet och inom handelsprogrammets gren för turism.

Geografi har många beröringsytor andra ämnen och det ges många tillfällen till anknytningar och samverkan, främst med naturkunskap, samhällskunskap, språk, historia och religionskunskap.

Ämne: Geografi
Kurs: Geografi B
Kurskod: GE201
Poäng: 90

Mål

Målet för kursen är att eleverna tillägnar sig kunskaper om natur-, kultur- och samhällsbetingade processer, samspelet mellan dem samt konsekvenserna därav.

Kursen skall ge fördjupade insikter i vad naturtillgångar och samspel mellan regioner betyder för att forma människors levnadsvillkor, liksom insikter i människans roll i landskapsförändringarna.

Kursen skall vidare ge förmåga att inhämta och kritiskt analysera geografisk information samt att arbeta med geografiska teorier och modeller.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna analysera och förstå rumsliga strukturer och processer med hjälp av geografiska teorier och modeller

kunna redovisa och förstå endogena och exogena processer, t.ex. vulkanism, vittring och rinnande vattens, vågors, vindens och isens arbete, samt hur dessa ger upphov till skilda typer av naturlandskap

kunna redovisa, analysera och förstå lokala, regionala och globala klimatförhållanden samt klimatvariationer och klimatförändringar

kunna beskriva orsaker till naturkatastrofer och analysera konsekvenserna därav

kunna redovisa, analysera och förstå de faktorer som ger miljöförstöring av mark, luft och vatten och därmed kunna bedöma konsekvenser av olika handlingar och ställningstaganden

kunna förklara bakgrunden till, sambanden mellan och förändringarna i regionala och globala utbredningsmönster vad avser befolkning, naturresurser, vegetation, näringsliv och infrastruktur samt också kunna bedöma hur detta kommer in i lokal och regional planering när det gäller svenska förhållanden

känna till samband mellan befolkningsutveckling och försörjningsmöjligheter, bl.a. i Sverige, och kunna sätta detta i relation till urbanisering och migration såväl regionalt som globalt

kunna analysera relationer mellan fattigare och rikare områden och känna till olika synsätt vad gäller mål och medel för regional utveckling

kunna samla in och tolka geografisk information från kartor, flyg- och satellitbilder, genom mätningar och iakttagelser i fält, i laboratorium och på exkursioner

kunna självständigt bearbeta och presentera geografisk information och ha kunskaper om geografiska informationssystem (GIS) och fjärranalys.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven återger enkla teorier och modeller om rumsliga strukturer och processer.

Eleven förstår sambanden mellan endogena, exogena och klimatologiska processer och naturlandskapet, anger orsaker till naturkatastrofer och miljöförstöring samt drar enkla slutsatser.

Eleven kan med stöd av faktamaterial förstå och förklara bakgrunden till, sambanden mellan och förändringar i olika regionala och globala utbredningsmönster.

Eleven kan göra enkla analyser av skilda orsakssammanhang och deras inverkan på svenska förhållanden.

Eleven har elementära insikter i samhällsplanering och samhällsutveckling.

Eleven samlar med handledning in faktamaterial, genomför enkla laborationer och har viss förmåga att analysera och tolka resultaten.

Eleven har baskunskaper i geografi, använder vanliga facktermer samt utnyttjar statistiskt material, geografiska informationssystem, fjärranalys, kartor och dylikt.

Eleven har elementära kunskaper om kretsloppstänkandet och villkoren för en hållbar utveckling och börjar bli medveten om sitt ansvar för vår gemensamma framtid.

Väl godkänd

Eleven redogör för de vanligaste teorierna och modellerna om rumsliga strukturer och processer.

Eleven förklarar sambanden mellan endogena, exogena och klimatologiska processer och naturlandskapet samt beskriver orsaker till naturkatastrofer och miljöförstöring samt bedömer konsekvenserna och drar slutsatser av dessa.

Eleven förstår och kan förklara bakgrunden till, sambanden mellan och förändringar i olika regionala och globala utbredningsmönster samt analyserar och tolkar skilda orsakssammanhang och deras inverkan på svenska förhållanden.

Eleven granskar och värderar grunder och resultat för samhällsplanering och samhällsutveckling.

Eleven samlar självständigt in faktamaterial, genomför laborationer och analyserar, tolkar och redovisar resultaten på ett insiktsfullt sätt.

Eleven använder vanligt förekommande facktermer och kan på egen hand iordningställa geografisk information.

Eleven har god insikt i kretsloppstänkandet och villkoren för en hållbar utveckling och är medveten om sitt ansvar för vår gemensamma framtid.

Kommentar

Kurser i geografi är obligatoriska inom Samhällsvetenskapsprogrammets ekonomiska och samhällsvetenskapliga grenar. Geografi kan vidare vara av intresse inom andra program och grenar, t.ex. inom det Naturvetenskapliga programmet och inom handelsprogrammets gren för turism.

Ämne: Historia

Syfte

Historieundervisningen syftar till att utveckla ett historiemedvetande och därigenom skapa insikt om den egna identiteten och förståelse för andras identitet och kulturarv. Undervisningen skall vidare syfta till att öppna elevernas blick för att förändring hör till människolivets villkor och stimulera elevernas nyfikenhet och lust att vidga sin omvärld i en tidsdimension. Den skall ge dem möjlighet till inlevelse i gångna tider och hos dem utveckla ett historiskt sinne, d.v.s. förmåga att bedöma gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor. En fortlöpande dialog och diskussion med eleverna ger dem större förmåga att kommunicera med människor från olika sociala och kulturella miljöer i skilda länder.

Den källkritiska metoden ger historieämnet särskilda möjligheter att utveckla elevernas förmåga till kritisk analys av olika framställningar.

Strävan skall vara att eleverna inser det relativa och tidsbundna i alla tolkningar av historiska förlopp. Ett interkulturellt synsätt där likheter och skillnader mellan olika kulturer belyses kan främja tolerans och vidsynthet. Samtidigt tydliggörs den dynamik och de möjligheter som mötet mellan olika kulturer bjuder.

Kunskaperna skall bidra till elevernas förståelse av nutiden och stärka deras handlingsberedskap inför framtiden. Undervisningen skall skapa en känsla av ansvar för det gemensamma kulturarvet och även en vilja att kritiskt granska vårt civilisationsmönster, och ett medvetande om att det varit och är möjligt att ändra på rådande förhållanden.

Karaktär och struktur

Historia studeras genom de spår som människor i det förflutna lämnat efter sig. Dessa spår – källorna – utgörs till stor del av texter men kan också vara andra lämningar av mänsklig aktivitet. Frågan om vilka slutsatser som kan dras av källorna blir därför central.

Historieämnet bygger på vissa centrala begrepp med vilkas hjälp stoffet kan väljas och ett kunskapsområde struktureras. Av överordnad betydelse

är tidsbegreppet (kronologi) och epokbegreppen (antik, renässans, upplysning etc.) men även rumsbegreppen (Norden, Europa, de utomeuropeiska kulturkretsarna etc.).

Central betydelse har också historiemedvetande, empati och historiskt sinne. I politisk historia aktualiseras begrepp som makt och demokrati, i social historia samhällsklasser och kön, konflikt och samarbete, i antropologisk historia kultur och etnocentrism, i ekonomisk historia knapphet och arbetsdelning.

Historiestudiet gäller människors verksamhet och tankar i tid och rum, och genomförs alltid utifrån skilda perspektiv. Olika historieuppfattningar ser historiens drivkrafter i materiella förhållanden, andliga impulser eller personliga initiativ. Män och kvinnor, olika generationer, samhällsklasser, nationer och hela kulturer ser skeendet utifrån sina perspektiv och värderingar. Förskjutningar i perspektiven sker ständigt, och nya händelser och samhällsproblem aktualiserar nya perspektiv.

Ämne: Historia
Kurs: Historia A
Kurskod: HI200
Poäng: 80

Mål

Målet för kursen är att eleverna genom studier inom valda områden skall fördjupa och vidga sitt historiemedvetande och stärka sin förståelse för egen och andras identitet.

Kursen skall bidra till att eleverna skapar en kritisk och analytisk hållning främst till historiska framställningar men också till andra påståenden som möter dem i samhället.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskaper om grundläggande drag i den historiska utvecklingen i ett kronologiskt perspektiv och äga goda insikter i de kunskapsområden som valts för särskilt studium

förstå innebörden av centrala historiska begrepp och grundläggande epokbegrepp

kunna analysera historiska problem och tolka orsakssammanhang bakom historiska förändringsprocesser

ha förvärvat viss förmåga att kritiskt och nyanserat bedöma olika slag av historiska påståenden genom arbete med olika slags källor och historiska framställningar

ha uppnått insikt om den historiska kunskapens tidsbundenhet och relativitet genom studier av framställningar av samma skeende från olika tider och utifrån olika värderingar

kunna diskutera dagens händelser på grundval av historisk kunskap

kunna diskutera alternativa framtider och olika möjligheter att förverkliga önskvärda handlingsmål utifrån ett historiskt perspektiv

kunna förmedla sina tankar i historiska frågor i tal och skrift.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har elementära kunskaper om grundläggande drag i den historiska utvecklingen.

Eleven förmår hantera frekventa epokbegrepp och jämföra epoker med varandra.

Eleven har en fördjupad kunskap om de områden som valts för särskilt studium.

Eleven kan redogöra för vissa centrala historiska begrepp och har uppfattat väsentliga historiska sammanhang och förändringsprocesser. Därtill kan eleven föra vissa elementära källkritiska resonemang och avge enkla omdömen om händelser och företeelser i historien.

Eleven kan delta i en saklig diskussion där dagens situation belyses utifrån ett historiskt perspektiv och där framtida konsekvenser av skilda förhållningssätt behandlas.

Väl godkänd

Eleven har goda kunskaper om grundläggande drag i den historiska utvecklingen och förmår knyta samman händelser till ett sammansatt historiskt förlopp.

Eleven har ett vidgat och fördjupat perspektiv på de områden som valts för särskilt studium och kan sätta in dem i ett större sammanhang.

Eleven kan använda centrala historiska begrepp och dra självständiga slutsatser.

Eleven har uppövat en viss förmåga att kritiskt bedöma historiska källor och tillämpar självständigt elementär källanalys.

Eleven sätter samman enskilda fenomen i det förflutna till en helhetsbild och motiverar sina ställningstaganden och avger ett genomtänkt omdöme.

Eleven diskuterar utifrån ett historiskt perspektiv dagens problem och visar medvetenhet om vilka konsekvenser skilda förhållningssätt kan få i framtiden.

Kommentar

Ämnets plats och roll

Historia ingår i det Samhällsvetenskapliga, Naturvetenskapliga och Estetiska programmet. Utöver A-kursen finns i det Estetiska programmet ett utbud av kurser i kulturhistoria. Historia utgör en tillgång i andra program då det gäller kravet på ett idéhistoriskt perspektiv i alla läroämnen. Historia ingår också naturligt i projekt- och temastudier i samverkan med andra ämnen.

Behovet av breda kunskaper i historia visar sig ständigt både i och utanför

skolan. "Baskunskaper för livet tillhör skolans mest grundläggande uppgifter. Hit hör t.ex. språkkunskaper, inte minst i svenska, och kunskaper i matematik. Hit hör att förmedla kulturarvet i viss mening, inte minst genom goda historiska kunskaper". (Reg prop 1992/93: 100 Bilaga 9. 9).

Det betyder att historia är en särskilt viktig del inom samhällskunskapen i de program som saknar historia som självständigt ämne. Riksdagens utbildningsutskott anger i sitt utlåtande över regeringens proposition 1990/91: 85 "Växa med kunskaper": "I kursplanen för samhällskunskap på de yrkesförberedande programmen, som omfattar 90 timmar, bör ca en tredjedel av utbildningstiden ägnas åt historiskt stoff. Enligt utskottets mening är det väsentligt att även eleverna på de yrkesförberedande programmen får möjlighet att studera såväl politiska och ekonomiska som kulturella och religiösa förhållanden i ett historiskt perspektiv." (1990/91: UbU 16 s 66.)

Ämne: Historia
Kurs: Historia B
Kurskod: HI201
Poäng: 110

Förkunskapskrav: Historia A

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall fördjupa analysen och öka den historiska medvetenheten samt öka sin förmåga att tolka historiska fenomen och kommunicera kring dem. Tidigare inhämtade kunskaper tillämpas och kompletteras. Självständiga och skapande arbetsformer utvecklas.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha viss förmåga att självständigt formulera historiska problem samt med en medveten och kritisk hållning bearbeta dem

kunna strukturera och i olika uttrycksformer presentera historiska kunskaper och insikter

ha insikt i de källkritiska komplikationerna i en beskrivning av såväl dagsaktuella som historiska situationer

kunna skildra händelser och företeelser i dagens värld – lokalt, regionalt, nationellt och globalt – utifrån ett historiskt perspektiv

kunna göra historiska jämförelser över tid och rum.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har fördjupade och breddade kunskaper om kronologiska samband och knyter samman händelser till historiska förlopp.

Eleven har vidgat sin förståelse för historiska företeelser, begrepp och sammanhang och kan dra egna slutsatser.

Eleven har uppfattat historiska problem och har viss förmåga att se dem ur olika perspektiv.

Eleven kan med viss självständighet söka upp sitt material, bearbeta och presentera det i olika former av tal och skrift.

Eleven för ett källkritiskt resonemang.

Eleven har en viss förmåga att göra jämförelser över tid och rum, inbegripet nuet och framtiden.

Väl godkänd

Eleven har goda, fördjupade och breddade kunskaper om epoker och utvecklingslinjer och knyter tämligen obehindrat samman händelser till ett mer sammansatt och historiskt hållbart förlopp.

Eleven har klart vidgat sin förståelse för historiska företeelser, begrepp och sammanhang och kan dra självständiga slutsatser.

Eleven formulerar historiska problem och har förmåga att se dem ur olika perspektiv.

Eleven har utvecklat sin skicklighet att söka upp sitt material, bearbeta och presentera det i olika former av tal och skrift.

Eleven kan föra ett källkritiskt resonemang och dra relevanta slutsatser ur delvis motstridiga källor.

Eleven gör jämförelser över tid och rum, inbegripet nuet och framtiden.

Kommentar

Kurs B ger utrymme att tillämpa historiska kunskaper och utveckla den historiska kompetensen. Det är inte fråga om att endast öka kunskapsmassan utan om att fördjupa analysen och skifta perspektiven så att ämnet historia också visar sig som en kunskapsform, ett sätt att se på världen; den förflutna och den närvarande.

Kursen ger möjligheter att arbeta på ett kreativt sätt för att levandegöra historien. Eleverna bör ges tillfälle att arbeta i fria och självständiga former och med utnyttjande av olika medier inom modern informationsteknologi. Analysen liksom den sociala och kommunikativa kompetensen skall utvecklas, samtidigt som kunskaper och insikter fördjupas. Studier och redovisningar förutsätter samverkan med andra ämnen som samhällskunskap, estetisk verksamhet etc.

Källkritik och informationsvärdering står i centrum. Insikten om olika historietolkningar, perspektiv och förklaringsmodeller fördjupas. Skilda riktningar inom historieforskningen presenteras översiktligt.

Komparativa och problemorienterade studier över tiden och mellan olika miljöer kan möjliggöra en mer kvalificerad analys av historiska skeenden och företeelser.

Ämne: Idrott och hälsa

Syfte

Ämnet Idrott och hälsa har ett brett hälsoperspektiv. Eleverna skall få en ökad kunskap om hur den egna kroppen fungerar och hur man genom goda matvanor, regelbunden fysisk aktivitet och friluftsliv kan förbättra sitt fysiska och psykiska välbefinnande. Genom egna upplevelser och erfarenheter skall eleverna utveckla en lust och vilja till fysisk aktivitet.

Undervisningen skall leda till att eleverna hittar olika sätt att bedriva en individuellt anpassad fysisk träning och utveckla och stärka den egna hälsan såväl under skoltiden som senare i fortsatta studier och arbetsliv.

Undervisningen syftar således till att eleverna skall bli mer hälso- och miljömedvetna och få större förutsättningar att ta aktiv del i arbetet med hälsofrågor i arbetslivet och samhället i stort.

Karaktär och struktur

Hälsa är en helhet som innefattar fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och som kan leda till högre livskvalitet. Idrottsutövning påverkar välbefinnandet genom att träna och utveckla kroppen.

Genom undervisningen skall eleverna bli medvetna om den egna livsstilens betydelse för hälsa och miljö samt utveckla en ökad kroppsmedvetenhet och en positiv självbild. Eleverna skall få fördjupade kunskaper om kost, motion och ergonomi samt om drogers och dopingpreparats skadliga inverkan.

Kursen skall ge möjligheter till friluftsliv och positiva naturupplevelser och härigenom bidra till att eleverna utvecklar en ekologisk grundsyn och en vilja att ta ett större ansvar för vår gemensamma miljö.

Undervisningen skall ta hänsyn till elevernas skilda förutsättningar och beakta såväl skillnader mellan kön som mellan individer.

Ämne: Idrott och hälsa
Kurs: Idrott och hälsa A
Kurskod: IDH200
Poäng: 80

Mål

Målet för kursen är att ge eleverna möjlighet att pröva skilda fysiska aktiviteter, som anknyter till deras egna erfarenheter och intressen.

Eleverna skall fördjupa sina kunskaper inom området idrott och hälsa och få förutsättningar att självständigt kunna reflektera över och analysera vägar och metoder för att nå hälsa och välbefinnande ur såväl ett individuellt som ett vidare samhällsperspektiv.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskap om olika faktorer som påverkar människors hälsa och kunna

diskutera sambanden mellan hälsa, livsstil och miljö ur såväl ett individ- som ett samhällsperspektiv,

ha kunskaper om matens betydelse för hälsan ur ett socialt och näringsfysiologiskt perspektiv,

ha förmåga att kritiskt värdera olika fysiska aktiviteters betydelse för hälsa och välbefinnande,

kunna utforma, genomföra och utvärdera ett personligt anpassat program för den fysiska träningen,

ha kunskaper om olika former av friluftsliv, och ha utvecklat sin förmåga att uppleva naturens skiftningar och mångfald under olika årstider,

förstå betydelsen av kontinuitet och regelbundenhet i fysisk träning och ha utvecklat sina kunskaper i några idrottsaktiviteter,

kunna tillämpa några olika metoder för spänningsreglering och avslappning,

ha utvecklat sin förmåga att kombinera rörelser till musik,

vara förtrogen med några traditionella och moderna danser,

kunna tillämpa ergonomiska kunskaper i olika arbetsmiljösammanhang,

ha grundläggande kunskaper om och kunna tillämpa livräddning och första hjälpen.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven kan bedöma några fysiska aktiviteters betydelse för hälsa och välbefinnande.

Eleven kan återge några faktorer som påverkar människors hälsa och kan i någon mån bedöma sambanden mellan livsstil, hälsa och miljö.

Eleven har elementära kunskaper i friluftslivets olika former och har utvecklat färdighet i någon form av friluftsutövning.

Eleven kan på grundläggande nivå beskriva matens betydelse för hälsa, ge exempel på och tillämpa någon metod för eget hälsoarbete och har utvecklat färdighet i en självvald idrottsaktivitet.

Eleven har en viss orientering om olika arbetsmiljöer och betydelsen av ergonomisk anpassning.

Eleven kan med viss handledning tillämpa någon metod för spänningsreglering, kombinera några rörelser till musik, tillämpa någon modern dans.

Eleven kan med handledning medverka vid första hjälpen.

Väl godkänd

Eleven kan värdera olika fysiska aktiviteters betydelse för hälsa och välbefinnande.

Eleven kan redogöra för olika faktorer som påverkar människors hälsa och har förmåga att värdera sambanden mellan livsstil, hälsa och miljö.

Eleven har fördjupade kunskaper i friluftslivets olika former och kan tillämpa friluftsliv i känd miljö.

Eleven kan redogöra för matens betydelse för hälsan samt med viss handledning redogöra för och tillämpa några metoder för eget hälsoarbete.

Eleven har utvecklat egna färdigheter i några aktivitetsformer, kan muntligt redogöra för olika arbetsmiljöer och kan ge förslag på ergonomisk anpassning.

Eleven kan tillämpa några metoder för spänningsreglering, tillämpa rörelser till musik och utföra några moderna danser. Eleven kan med handledning utföra livräddning och första hjälpen.

Ämne: Idrott och hälsa
Kurs: Idrott och hälsa B
Kurskod: IDH201
Poäng: 50

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall fördjupa och vidga sina kunskaper och färdigheter samt sin hälso- och miljömedvetenhet utöver målen för kärnämneskursen.

Kursen skall ge eleverna en större insikt i förebyggande hälsoarbete i samhället. Genom upplevelser skall eleverna utveckla sin förmåga att värdera olika idrottsaktiviteter utifrån etiska, sociala och fysiologiska aspekter.

Kursen skall öka elevernas kompetens att verka för en samhällsutveckling som är positiv för människors hälsa och välbefinnande.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha kunskap om och erfarenhet av fysiologiska och psykologiska effekter av olika former av fysisk träning

kunna utföra, på egen hand leda, samt i grupp organisera, genomföra och utvärdera någon idrottsaktivitet

ha fördjupat sina kunskaper om och färdigheter i några idrottsaktiviteter som är betydelsefulla för vårt kulturarv

själv ha upplevt friluftsliv och fördjupat sina kunskaper

känna till grundläggande ekologiska samband i några olika naturmiljöer

vara förtrogen med säkerhetsaspekter i samband med olika former av friluftsliv

ha fördjupade kunskaper i några för samhället viktiga hälsoproblem samt föreslå möjliga lösningar

känna till hur man hanterar och bearbetar skadlig stress

kunna analysera olika arbetsmiljöers påverkan på människors hälsa

kunna diskutera sambandet mellan miljö och människans hälsa i ett historiskt perspektiv.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven utövar fysisk träning och redogör för värdet av några fysiska och psykiska effekter av eget idrottsutövande. Eleven utför och leder idrottsaktiviteter med viss handledning.

Eleven organiserar, genomför och utvärderar i grupp någon idrottsaktivitet.

Eleven kan tillämpa någon idrottsaktivitet som är betydelsefull för vårt kulturarv och någon form av friluftsliv samt kan på grundläggande nivå ge exempel på sambanden mellan ekologi och naturmiljö.

Eleven utför under handledning säkerhetsmoment i friluftsliv och är orienterad om sambanden mellan miljö och människa i ett historiskt perspektiv.

Eleven kan identifiera några viktiga hälsoproblem och ge förslag på egna lösningar.

Eleven kan beskriva några samband mellan arbetsmiljöer och hälsa och har viss kunskap om hur man bearbetar skadlig stress.

Väl godkänd

Eleven utövar olika former av fysisk träning och bedömer värdet av fysiska och psykiska effekter av eget och andras idrottsutövande.

Eleven utför och leder idrottsaktiviteter relativt självständigt.

Eleven organiserar, genomför och utvärderar relativt självständigt några idrottsaktiviteter.

Eleven tillämpar några idrottsaktiviteter som är betydelsefulla för vårt kulturarv och någon form av friluftsliv samt kan beskriva sambanden mellan ekologi och naturmiljö.

Eleven utför självständigt säkerhetsmoment i friluftsliv och har insikter i sambanden mellan miljö och människa i ett historiskt perspektiv.

Eleven kan redogöra för viktiga hälsoproblem och ge konstruktiva svar på lösningar.

Eleven kan bedöma sambanden mellan arbetsmiljöer och hälsa och har kunskap om hur man bearbetar skadlig stress.

Ämne: Latin med allmän språkkunskap

Syfte

Syftet med ämnet Latin med allmän språkkunskap är att eleverna skall förvärva sådana kunskaper i latin att de kan tillgodogöra sig innehållet i latinska texter från olika epoker och lära känna dels det latin som för miljoner människor var modersmål i det romerska imperiet, dels det latin som under senare tider fungerade som internationellt kultur- och vetenskaps-språk i de flesta europeiska länder ända in på 1800-talet.

Studierna syftar också till att eleverna skall förvärva kunskaper om anti-kens historia och dess kultur och föreställningsvärld som utgör en viktig bakgrund till den moderna västerländska civilisationen.

Strävan skall vara att eleverna därvid stimuleras till inlevelse i antikens och senare tiders föreställningsvärldar samt upptäcker och förstår latinets historiska roll som vetenskaps- och kulturspråk.

Som modersspråk till de romanska språken och som källa till ett stort antal lånord gemensamma för de flesta europeiska språken har latinet spelat, och spelar fortfarande, en viktig roll. Studiet av det latinska ordförrådet och den latinska ordbildningen skall ge eleverna möjlighet att förvärva kunskaper av värde både vid språkstudier inom den gymnasiala utbildningen och för vidare studier.

Utbildningen i ämnet Latin med allmän språkkunskap avser således att ge eleverna kunskaper om ett språkligt och kulturellt arv som är gemensamt för Europas länder.

Karaktär och struktur

Det centrala i ämnet Latin med allmän språkkunskap är studiet av de latinska texterna. Genom att tolka och analysera dessa texter blir eleverna förtrogna med det latinska språket och lär känna dess egenart och uttrycksformer. Viktiga redskap i detta arbete är ordkunskap och kunskaper i latinska formlära och syntax.

Studiet av autentiska texter är nyckeln till kunskaper om antikens kultur, om historiska skeenden och om de idéer som, från antiken och framåt i tiden, spelat en viktig roll för det moderna Europas utveckling. Textarbetet ger också eleverna möjlighet att i ett långt tidsperspektiv reflektera över och ta ställning till människans ständigt återkommande tankar och frågor om liv och död, makt och slaveri, tro och vantro och hennes känslor av kärlek, hat, hopp och fruktan.

I ämnet ingår som ett annat viktigt kunskapsområde allmän språkkunskap som förmedlar kännedom om de klassiska språkens betydelse för det internationella ordförrådet och dess struktur. Det varierade arbetet med språklig analys och utblickar till andra främmande språk när det gäller språkutveckling och ordförråd breddar och fördjupar elevernas allmänspråkliga kompetens.

Genom sitt breda språkliga och kulturella innehåll erbjuder ämnet Latin med allmän språkkunskap rika möjligheter till samverkan med andra ämnen.

Ämne: Latin med allmän språkkunskap
Kurs: Latin med allmän språkbehandling
Kurskod: LAS200
Poäng: 240

Mål

Målet för kursen är att eleven tillägnar sig sådana kunskaper i latin att eleven kan förstå innehållet i valda latinska texter från antik och efterantik tid och därigenom kan utvinna språkliga och kulturhistoriska kunskaper.

Eleven skall även få kunskap om viktiga sidor av den antika kulturen och dess grundläggande inflytande på vår moderna kultur.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna översätta och förstå enklare antika och efterantika latinska texter, såväl prosa som poesi

ha goda kunskaper om de mest frekventa latinska morfemen, med tonvikt på sådana som fortlever i moderna språk

ha kunskap om det väsentliga i latinets formlära och syntax

känna till och förstå innebörden i ett antal välkända latinska citat och sentenser

ha viss kunskap om latinets uttal under skilda tider samt ha kännedom om några vanliga klassiska versmått

ha viss kännedom om latinets användning inom vetenskaplig terminologi

ha viss kunskap om latinet som internationellt kulturspråk

bli medveten om latinets betydelse som moderspråk till de romanska språken samt som källa till en stor del av det engelska ordförrådet

kunna identifiera frekventa latinska och grekiska basmorfem och affix i internationella låneord och förstå deras funktion

känna till vanligt förekommande latinska och grekiska låneord samt ha kunskap om deras byggnad och kulturhistoriska bakgrund

känna till väsentliga drag i den antika kulturen och dess betydelse som inspirationskälla fram till modern tid

känna till huvuddragen i det romerska rikets historia och samhällsliv

kunna använda ordböcker, grammatik och annan relevant referenslitteratur samt vara van att samarbeta och att planera sina studier.

Betygskriterier**Godkänd**

Eleven behärskar relativt väl ett latinskt basordförråd, liksom det väsentliga i latinets formlära.

Eleven översätter med dessa kunskaper och med hjälp av ordlistor, grammatik och viss handledning enklare latinska texter samt förstår innehållet i dessa.

Eleven läser med godtagbart uttal genomgångna texter.

Eleven läser ett litet antal genomgångna dikter på vedertaget sätt.

Eleven förstår och kan använda ett begränsat antal välkända latinska citat och sentenser.

Eleven kan använda sin ordkunskap till förståelse av låneord i moderna språk.

Eleven identifierar frekventa latinska och grekiska morfem i internationella lånord samt förstår deras betydelse och funktion.

Eleven har viss färdighet att analysera lånordens morfemstruktur.

Eleven har kunskaper om huvuddragen av det romerska rikets historia,

kultur och samhällsliv samt insikt i Roms betydelse som förmedlare av antik kultur.

Eleven är relativt aktiv och samarbetsvillig och har viss förmåga att planera sitt arbete.

Väl godkänd

Eleven behärskar väl ett latinskt basordförråd, liksom det väsentliga i latinets formlära och några viktiga moment i syntaxen. Med dessa kunskaper och med hjälp av ordlistor, lexikon och grammatik översätter eleven relativt självständigt och säkert lättare och något svårare latinska texter.

Eleven analyserar de lästa texterna språkligt och innehållsmässigt.

Eleven känner till viktiga delar av den klassiska verbläran och tillämpar sina kunskaper vid läsning av dikter.

Eleven förstår och kan använda ett antal välkända latinska citat och sentenser och känner till något om deras bakgrund.

Eleven kan använda sin ordkunskap till förståelse av låneord i moderna språk samt till att få viss inblick i latinets utveckling till de romanska språken.

Eleven identifierar med säkerhet ett större antal latinska och grekiska morfem i internationella lånord samt förstår deras betydelse och funktion.

Eleven har god färdighet att analysera låneordens morfemstruktur och har viss kännedom om deras kulturhistoriska bakgrund.

Eleven har goda kunskaper om huvuddragen av det romerska rikets historia, kultur och samhällsliv samt om Roms betydelse som förmedlare av antik kultur.

Eleven förstår latinets roll som kulturspråk och antikens betydelse som mönster och inspirationskälla för senare samhälls- och kulturutveckling.

Eleven är aktiv och samarbetsvillig och har god förmåga att planera sitt arbete.

Ämne: Matematik

Syfte

Matematik är ett nödvändigt verktyg såväl för andra ämnen inom den gymnasiala utbildningen som för ett flertal ämnesområden inom eftergymnasiala studier.

Matematikundervisningen syftar till att ge eleverna tilltro till det egna tänkandet samt till den egna förmågan att lära sig matematik och använda matematik i olika situationer. Undervisningen skall utveckla elevernas nyfikenhet, öppenhet, analytiska förmåga, kreativitet och ihärdighet vid matematisk problemlösning samt förmåga att generalisera, abstrahera och estetiskt fullända lösningar och resultat.

Undervisningen skall sträva efter att eleverna skall få uppleva tillfredsställelsen i att behärska matematiska begrepp och metoder, i att upptäcka mönster och samband och i att lösa problem samt lära sig använda och inse värdet av matematikens symboler och uttryckssätt.

Väsentligt är att eleverna lär sig förstå och föra matematiska resonemang,

skapa och använda matematiska modeller och kritiskt granska deras förutsättningar, möjligheter och begränsningar samt lär sig redovisa sina tankegångar muntligt och skriftligt.

Eleverna skall få förståelse för att matematiken har sitt historiska ursprung i många äldre kulturer och få inblickar i hur matematiken utvecklats och fortfarande utvecklas samt lära sig att med förtrogenhet och omdöme använda sig av miniräknare och datorer som matematiska verktyg.

Karaktär och struktur

Matematik är ett sätt att undersöka och strukturera teoretiska och praktiska problem. Matematik är också ett sätt att tänka med inslag av både intuition och logik. Matematik handlar om att kunna formulera hypoteser, undersöka dem och dra slutsatser samt att kunna övertyga andra om giltigheten i ett resonemang. I den matematiska bevisföringen preciseras några få egenskaper som är intuitivt naturliga och utifrån dessa härleds sedan andra egenskaper och samband.

Matematik är också ett språk som genom sina symboler gör det möjligt att kort och precist uttrycka och logiskt bearbeta komplicerade idéer och påståenden.

Tillgången till nya tekniska hjälpmedel förändrar delvis matematikens innehåll och metoder. Många rutinoperationer, främst av numerisk och grafisk karaktär, kan nu utföras av miniräknare och datorer. Inriktning mot förståelse, analys av hela lösningsprocedurer och kritisk granskning av resultat samt förmåga att dra slutsatser blir viktigare än isolerad färdighets träning.

I en kreativ matematisk problemlösningsprocess berikar olika metoder varandra. Inom matematikämnet utnyttjas algebraiska, numeriska och grafiska metoder – de senare både utan och med hjälp av miniräknare och datorer.

Problemlösning, användning av matematiska modeller, kommunikation och matematikens idéhistoria är fyra viktiga aspekter av ämnet matematik som skall belysas i undervisningen.

Ämnet matematik i gymnasial utbildning behandlar följande kunskapsområden: aritmetik, geometri, trigonometri, sannolikhetslära, statistik, algebra, funktionslära, differential- och integralkalkyl. Vissa delar ingår redan i matematikkurserna på grundskolenivå och fördjupas sedan i de gymnasiala kurserna. Andra delar kräver sådana förkunskaper att de kan behandlas först inom senare gymnasiala kurser.

Ämnet matematik är i den gymnasiala utbildningen uppdelat i påbyggbara kurser: A, B, C, D och E. Lokalt finns många olika möjligheter till kursuppläggning och disposition av tiden på de olika programmen.

Ämne: Matematik
Kurs: Matematik A
Kurskod: MA200
Poäng: 110

Mål

Målet för kursen är att ge de matematiska kunskaper som krävs för att ta ställning i vardagliga situationer i privatliv och samhälle. Dessutom skall kursen ge en grund som svarar mot de krav yrkesliv och fortsatta studier ställer.

Efter genomgången kurs skall eleven

i aritmetik

ha fördjupat och vidgat sin taluppfattning till att omfatta reella tal skrivna på olika sätt,

ha ökat sin förmåga att räkna i huvudet, göra överslag och välja lämplig enhet vid problemlösning samt ha erfarenhet av användning av datorprogram vid beräkningar,

kunna välja beräkningsmetod och lämpligt hjälpmedel vid numerisk räkning, vara van vid att kontrollera resultatets rimlighet och inse att räkning med måttetal ger resultat med begränsad noggrannhet,

förstå innebörden av och kunna använda begreppen ändringsfaktor, promille, ppm, index, prefix och potenser med heltalsexponenter.

i geometri och trigonometri

kunna tillämpa grundläggande geometriska satser samt förklara de formler och förstå de resonemang som används vid problemlösning,

kunna beräkna omkrets och area för plana figurer och begränsningsarea och volym för några enkla kroppar samt kunna rita tillhörande figurer,

kunna utnyttja skala för beräkningar och för att tolka och konstruera ritningar och kartor,

kunna använda begreppen sinus och cosinus för att lösa enklare problem.

i statistik

kunna tolka och kritiskt granska data från olika källor, beräkna enkla lägesmått samt själv presentera data i tabell- och diagramform för hand och med tekniska hjälpmedel,

kunna kritiskt granska vanligt förekommande typ av statistik i samhället.

i algebra

kunna teckna, tolka och använda enkla algebraiska uttryck och formler samt kunna tillämpa detta vid praktisk problemlösning,

kunna lösa linjära ekvationer och enkla potensekvationer med för problem-situationen lämplig metod – numerisk, grafisk eller algebraisk.

i funktionslära

kunna rita och tolka enkla grafer som beskriver vardagliga förlopp,

kunna ställa upp, använda och grafiskt åskådliggöra linjära funktioner och enkla exponentialfunktioner som modeller för verkliga förlopp inom t.ex. privatekonomi, samhällsförhållanden och naturvetenskap,

kunna utnyttja grafitande hjälpmedel.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har insikter i begrepp, lagar och metoder som ingår i kursen.

Eleven löser uppgifter i vilka problemformuleringen är klart definierad, t.ex. lösning av linjära ekvationer och beräkning med hjälp av skalor, och exempeltypen är sådan att eleven mött den tidigare.

Eleven känner till och använder några olika bearbetningsstrategier och behandlar enkla och vanliga problemställningar.

Eleven utför nödvändiga beräkningar, använder i relevanta sammanhang tekniska hjälpmedel och har viss förmåga att värdera resultaten.

Eleven kan skriftligt göra en redovisning av bearbetning av problem där tankegången kan följas och kan med tydlighet rita de figurer, diagram eller koordinatsystem som erfordras.

Eleven kan med visst stöd muntligt redovisa tankegången i bearbetning och lösning av problem även om det matematiska språket inte behandlas helt korrekt.

Väl godkänd

Eleven har goda insikter i begrepp, lagar och metoder som ingår i kursen.

Eleven har insikt i matematikens idéhistoria.

Eleven kan föreslå, diskutera och värdera olika bearbetningsstrategier och kan behandla problemställningar av olika svårighetsgrad och art.

Eleven använder och kombinerar därvid olika matematiska modeller och metoder i såväl kända som nya situationer.

Eleven kan göra en skriftlig redovisning av bearbetning av problem.

I redovisningen visar eleven en klar tankegång och kan rita korrekta och tydliga figurer.

Eleven kan muntligt med klar tankegång redovisa och förklara arbetsgången i problemlösningen med ett acceptabelt matematiskt uttryckssätt.

Ämne: Matematik
Kurs: Matematik B
Kurskod: MA201
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Matematik A

Mål

Målet för kursen är att ge ökade insikter i matematiska begrepp och metoder för att med matematiska modeller kunna lösa problem inom olika områden.

Efter genomgången kurs skall eleven

i *geometri*

kunna förklara och vid problemlösning använda några viktiga satser från klassisk geometri

i *sannolikhetslära och statistik*

kunna beräkna sannolikheter vid enkla slumpförsök i flera steg samt kunna uppskatta sannolikheter genom att studera relativa frekvenser

förstå skillnaden mellan olika lägesmått för statistiska material samt känna till och tolka några spridningsmått

känna till egenskaper hos normalfördelade material och i samband därmed beräkna enkla sannolikheter

kunna utifrån graf eller tabell diskutera sambandet mellan två variabler samt inse skillnaden mellan korrelation och orsakssamband

i *algebra*

kunna lösa andragradsekvationer samt linjära olikheter och ekvationssystem med grafiska och algebraiska metoder

i *funktionslära*

inse vad som kännetecknar en funktion samt kunna ställa upp, tolka och använda elementära funktioner och härvid utnyttja såväl numeriska som algebraiska och grafiska metoder.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har insikter i begrepp, lagar och metoder som ingår i kursen.

Eleven löser uppgifter i vilka problemformuleringen är klart definierad, t.ex. beräkning av sannolikhet och lösning av ekvationssystem, och exempeltypen är sådan att eleven mött den tidigare.

Eleven känner till och använder några olika bearbetningsstrategier och behandlar enkla och vanliga problemställningar.

Eleven utför nödvändiga beräkningar, använder i relevanta sammanhang tekniska hjälpmedel och har viss förmåga att värdera resultaten.

Eleven kan skriftlig göra en redovisning av bearbetning av problem där tankegången kan följas och kan med tydlighet rita de figurer, diagram eller koordinatsystem som erfordras.

Eleven kan med visst stöd muntligt redovisa tankegången i bearbetning och lösning av problem även om det matematiska språket inte behandlas helt korrekt.

Väl godkänd

Eleven har goda insikter i begrepp, lagar och metoder som ingår i kursen.

Eleven har insikt i matematikens idéhistoria.

Eleven kan föreslå, diskutera och värdera olika bearbetningsstrategier och kan behandla problemställningar av olika svårighetsgrad och art.

Eleven använder och kombinerar därvid olika matematiska modeller och metoder i såväl kända som nya situationer.

Eleven kan göra en skriftlig redovisning av bearbetning av problem. I redovisningen visar eleven en klar tankegång och kan rita korrekta och tydliga figurer.

Eleven kan muntligt med klar tankegång redovisa och förklara arbetsgången i problemlösningen med ett acceptabelt matematiskt uttrycksätt.

Ämne: Matematik
Kurs: Matematik C
Kurskod: MA203
Poäng: 50

Förkunskapskrav: Matematik B

Mål

Målet för kursen är att ge eleven breddade och fördjupade kunskaper för att kunna lösa problem som gäller förändring och extremvärden samt att ge eleven insikter i hur en statistisk undersökning görs och värderas.

Efter genomgången kurs skall eleven

i *aritmetik*

kunna tolka och använda logaritmer och potenser med reella exponenter samt kunna tillämpa detta vid problemlösning

kunna använda matematiska modeller som bygger på summan av geometriska talföljder

i *statistik*

kunna planera, genomföra, analysera och rapportera en statistisk undersökning och i detta sammanhang kunna värdera stickprovsmetoder och diskutera olika typer av fel

förstå konstruktion av indexserier samt kunna använda index såsom jämförelsetal

i algebra och funktionslära

känna till hur dataprogram kan utnyttjas som hjälpmedel vid studier av matematiska modeller i olika tillämpade sammanhang

i differentialkalkyl

kunna förklara och åskådliggöra begreppen ändringskvot och derivata

kunna uppskatta derivatans värde numeriskt då funktionen är given genom graf, tabeller eller formel

inse sambandet mellan en funktions graf och dess derivator av första och andra ordningen samt kunna använda detta i olika tillämpade sammanhang med och utan grafitande hjälpmedel

förstå varför talet e införs samt kunna härleda eller numeriskt/grafiskt motivera deriveringsregler för några elementära funktioner.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har insikter i begrepp, lagar och metoder som ingår i kursen.

Eleven löser uppgifter i vilka problemformuleringen är klart definierad, t.ex. bestämning av en funktions derivata och beräkning av fasta priser med hjälp av konsumentprisindex, och exempeltypen är sådan att eleven mött den tidigare.

Eleven känner till och använder några olika bearbetningsstrategier och behandlar enkla och vanliga problemställningar.

Eleven utför nödvändiga beräkningar, använder i relevanta sammanhang tekniska hjälpmedel och har viss förmåga att värdera resultaten.

Eleven kan skriftligt göra en redovisning av bearbetning av problem där tankegången kan följas och kan med tydlighet rita de figurer, diagram eller koordinatsystem som erfordras.

Eleven kan med visst stöd muntligt redovisa tankegången i bearbetning och lösning av problem även om det matematiska språket inte behandlas helt korrekt.

Väl godkänd

Eleven har goda insikter i begrepp, lagar och metoder som ingår i kursen.

Eleven har insikt i matematikens idéhistoria.

Eleven kan föreslå, diskutera och värdera olika bearbetningsstrategier och kan behandla problemställningar av olika svårighetsgrad och art.

Eleven använder och kombinerar därvid olika matematiska modeller och metoder i såväl kända som nya situationer.

Eleven kan göra en skriftlig redovisning av bearbetning av problem. I redovisningen visar eleven en klar tankegång och kan rita korrekta och tydliga figurer.

Eleven kan muntligt med klar tankegång redovisa och förklara arbetsgången i problemlösningen med ett acceptabelt matematiskt uttrycksätt.

Ämne: Naturkunskap

Syfte

Det moderna samhället är i hög grad baserat på naturvetenskap och teknik. Alla de frågor som bygger på kunskap i naturvetenskap kan dock inte överlåtas till specialister. För att medborgarna på saklig grund skall kunna ta ställning till dessa frågor och därmed ha inflytande över samhällets utformning krävs att alla har en naturvetenskaplig kompetens. Särskilt miljöfrågorna – ofta komplexa och mångfasetterade – ställer krav på brett naturvetenskapligt kunnande.

Syftet med den gymnasiala utbildningen i ämnet naturkunskap är att eleverna skall fördjupa och bredda sina kunskaper och kunna studera mer komplexa samband. Ämnet skall också ge generella insikter i hur kunskaper i naturvetenskap skapas, bearbetas, förmedlas och värderas.

Eleverna skall också få möjlighet att fördjupa sina kunskaper om naturvetenskapliga samband och fenomen och därmed förstå att naturvetenskapliga beskrivningar och förklaringar bygger på ett modelltänkande.

En strävan i undervisningen skall också vara att eleverna genom egna experiment och undersökningar får insikt i naturvetenskapligt arbetssätt och därmed kan förstå hur människans världsbild har förändrats genom växelverkan mellan empiri och teori.

Genom undervisningen i ämnet naturkunskap skall eleverna utveckla sin förmåga att på naturvetenskaplig grund ta ställning till den egna livsföringen och till miljö- och resursfrågor.

Karaktär och struktur

Naturkunskap är ett tvärvetenskapligt ämne där naturvetenskapliga frågeställningar kan studeras ur flera perspektiv. Strukturen är inte entydigt given men ämnet handlar ytterst om materia, energi och liv, dvs. att förklara den fysiska omvärlden. Stor vikt skall läggas vid olika samhällstillämpningar.

Undervisningen i naturkunskap skall utformas så, att elevernas intresse för och vetgirighet inom det naturvetenskapliga området ökar och att eleverna utvecklar sin förmåga att söka och tillgodogöra sig naturvetenskaplig information.

Ämne: Naturkunskap
Kurs: Naturkunskap A
Kurskod: NK200
Poäng: 30

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall tillägna sig de kunskaper som krävs för att förstå och ta ställning till miljöfrågor och till energi- och resursfrågor.

Observationer, experiment och fältstudier utgör en bas för kunskapsinhämtandet.

Efter avslutad kurs skall eleven

ha insikt i hur man med experimentell metodik kan undersöka och analysera olika fenomen i naturen,

ha naturvetenskapliga kunskaper om livets villkor och utveckling,

behärska de begrepp som krävs för att förstå ekosystems struktur och dynamik samt inse följderna av de störningar som kan drabba ekosystemen,

kunna ge exempel på naturliga kretslopp och på hur människans agerande kan påverka dem,

kunna beskriva och analysera olika naturliga och av människan skapade energiflöden,

kunna beskriva och analysera växelverkan mellan mänskliga aktiviteter, speciellt sådana aktiviteter som berör den egna studieinriktningen, och miljön,

kunna beskriva lokala och globala miljöproblem samt diskutera åtgärder för att lösa uppkomna problem,

kunna tolka och kritiskt granska argument rörande miljö- och resursfrågor och inse att olika ställningstagande medför olika konsekvenser.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har viss insikt i ett naturvetenskapligt arbetssätt och kan följa en skriven instruktion för att genomföra en väl definierad experimentell uppgift.

Eleven utför på godtagbar nivå mätningar och undersökningar samt kan muntligt och skriftligt beskriva iakttagelser och resultat.

Eleven kan beskriva ekologiska fakta och begrepp och kan på godtagbar nivå beskriva resultaten av störningar i ekosystem.

Eleven har viss insikt i begreppet energi, har kännedom om några energiformer samt kan ge exempel på olika energiflöden.

Eleven ger exempel på globala och regionala miljöproblem och kan i några fall beskriva lokala miljöproblem till följd av vardaglig och yrkesmässig verksamhet.

Väl godkänd

Eleven har insikter i ett naturvetenskapligt arbetssätt och kan utföra en väl definierad experimentell uppgift.

Eleven kan på god nivå genomföra mätningar och undersökningar samt kan beskriva iakttagelser och tolka resultat.

Eleven kan redogöra för ekologiska fakta och begrepp och kan med egna ord beskriva resultaten av störningar i ekosystem.

Eleven har insikt i begreppet energi, har kännedom om några energiformer samt ger exempel på olika energiflöden och naturliga kretslopp.

Eleven kan redogöra för olika lokala miljöproblem som uppstår till följd av vardaglig och yrkesmässig verksamhet.

Eleven kan diskutera och värdera argument rörande miljö- och resursfrågor.

Ämne: Naturkunskap
Kurs: Naturkunskap B
Kurskod: NK201
Poäng: 70

Mål

Målet för kursen är att eleven skall tillägna sig naturvetenskaplig bildning samt öka sin förmåga att sätta sig in i frågor som kräver naturvetenskaplig belysning. Uppläggningsen skall vara experimentellt inriktad och ge insikter i naturvetenskapligt arbetssätt.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha fördjupat sina kunskaper om materiens byggnad och egenskaper

ha kunskaper om energiformer, energiomvandlingar och energikvalitet

ha kunskap om naturvetenskapliga teorier för livets förutsättningar, uppkomst, utveckling och mångfald

kunna beskriva den levande organismens byggnad och funktion från molekylär nivå till organnivå

ha ökat sin förmåga att beskriva och analysera faktorer som påverkar arbetsmiljö och yttre miljö

kunna planera, utföra och tolka enkla experiment och undersökningar

kunna rapportera genomförda experiment och undersökningar muntligt och skriftligt

ha kunskap om materia- och energiflöden i samband med produktion och användning av industriprodukter

ha översiktlig kunskap om aktuell forskning inom några områden samt ha beredskap att kunna värdera och ta ställning till tillämpningar av forskningsresultaten ur etiskt perspektiv.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har insikter i naturvetenskapliga teorier och modeller vad gäller materiens uppbyggnad, energiformer och energiomvandling samt evolutionsteorin.

Eleven har insikter i det naturvetenskapliga arbetssättet och kan med

handledning planera och genomföra en enkel och väl definierad experimentell uppgift.

Eleven kan på godtagbar nivå beskriva iakttagelser och tolka resultat.

Eleven har insikter i frågor som rör återanvändning och långsiktig resursanvändning.

Eleven förklarar olika miljöfaktorer och kan använda sina kunskaper i diskussioner och resonemang.

Eleven kan med viss insikt läsa och förstå texter som innehåller naturvetenskapliga begrepp och fakta.

Väl godkänd

Eleven har goda insikter i naturvetenskapliga teorier och modeller vad gäller materiens uppbyggnad, energiformer och energiomvandling samt evolutionsteorin.

Eleven har goda insikter i det naturvetenskapliga arbets sättet och kan relativt självständigt planera och genomföra en enkel och väl definierad experimentell uppgift samt kan på god nivå beskriva iakttagelser och värdera resultat.

Eleven har insikter i frågor som rör återanvändning och långsiktig resursanvändning och kan i kända situationer diskutera konsekvenser av olika ställningstaganden.

Eleven förklarar olika miljöfaktorer och kan använda sina kunskaper på ett relevant sätt i diskussioner och resonemang.

Eleven kan läsa och förstå texter som innehåller begrepp och fakta som behandlats i kursen och kan med viss handledning fördjupa sina kunskaper inom kursens olika delar.

Eleven har förståelse för konsekvenser av olika ställningstaganden i miljöfrågor.

Ämne: Psykologi

Syfte

Skolans psykologiundervisning skall medverka till att utveckla elevernas förståelse av sig själva och andra samt motverka rädsla och intolerans för det främmande i livet. Eleverna skall också öka sin beredskap att klara psykiska påfrestningar i livet. Undervisningen i psykologi skall även bidra till att eleverna förstår innebörden i mänskliga relationer samt öka elevernas medvetenhet om hur människan påverkar och påverkas av sin omgivning. Eleverna skall utveckla sin förståelse för människans olika kommunikativa uttrycksformer.

I psykologiundervisningen skall strävan vara att eleverna utvecklar ett reflekterande sätt att tänka kring psykologiska frågeställningar.

Karaktär och struktur

Psykologi handlar om människans frågor om vem hon är och hur hon utvecklas, enskilt och tillsammans med andra.

Psykologin bygger på olika vetenskapliga paradig, vilket har givit upphov till olika perspektiv inom ämnet såsom psykodynamiskt, behavioristiskt och humanistiskt.

Människan kan också studeras ur olika aspekter. Här avses olika områden inom ämnet såsom utvecklingsaspekter, personlighetsaspekter och känslomässiga aspekter. Ett visst perspektiv kan beröra flera olika aspekter, likaväl som en och samma aspekt kan belysas ur olika perspektiv.

Ämne: Psykologi
Kurs: Psykologi
Kurskod: PS200
Poäng: 40

Mål

Målet för kursen är att eleverna tillägnar sig kunskaper om olika psykologiska perspektiv, teorier och modeller samt deras tillämpning.

Kursen skall också ge kännedom om några av psykologins olika kunskapsområden. Av nedanstående krav är det förstnämnda av särskild dignitet.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna jämföra olika psykologiska perspektiv samt kunna se vilka konsekvenser dessa kan få i sin tillämpning

känna till hur människan lär sig och utvecklas tankemässigt, emotionellt och socialt

känna till hur människan uppfattar och tolkar omvärlden

ha kunskap om hur attityder och värderingar uppstår

känna till viktiga socialpsykologiska begrepp samt kunna tillämpa dessa

ha bearbetat frågor om likheter och olikheter, såsom manligt-kvinnligt, normalt-onormalt

känna till livets kriser samt de möjligheter och svårigheter dessa kan innebära

ha kunskap om olika psykiska störningar samt möjliga behandlingsformer

ha kunskap om människans olika sätt att kommunicera, verbalt och icke-verbalt.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven återger huvuddragen i olika teoretiska perspektiv samt redogör för hur dessa perspektiv leder till olika syn på mänskligt beteende.

Eleven är orienterad i några för utvecklingspsykologin centrala teorier och

återger de grundprinciper som styr individens uppfattning och tolkning av omvärlden.

Eleven har kunskaper om hur attityder och värderingar förmodas uppkomma samt om aktuella begrepp inom socialpsykologin.

Eleven kan relatera dessa begrepp till kända och vardagliga situationer.

Eleven har utvecklat en viss förmåga att på ett reflekterat sätt tänka kring psykologiska frågeställningar.

Eleven uppvisar en viss insikt om människors likheter och olikheter.

Eleven redogör för olika typer av kriser samt har förståelse för de möjligheter och svårigheter som dessa kan leda till.

Eleven kan översiktligt beskriva de vanligaste psykologiska störningarna och känner också till olika behandlingsformer.

Eleven kan skilja på människors olika sätt att kommunicera.

Väl godkänd

Eleven förklarar och jämför olika teoretiska perspektiv samt granskar och värderar kritiskt hur dessa i sin tillämpning leder till olika syn på mänskligt beteende.

Eleven är förtrogen med några för utvecklingspsykologin centrala teorier, formulerar egna kritiska synpunkter utifrån dessa och kan förklara de grundprinciper som styr individens varseblivning och tolkning av omvärlden.

Eleven redogör på ett nyanserat sätt för hur attityder och värderingar förmodas uppkomma samt visar förtrogenhet med centrala begrepp inom socialpsykologin.

Eleven har god förmåga att relatera dessa begrepp till nya situationer.

Eleven har utvecklat en god förmåga att på ett reflekterande sätt tänka kring psykologiska frågeställningar.

Eleven har insikt i olika typer av kriser och förståelse för de möjligheter och svårigheter som dessa kan leda till.

Eleven har insikt i olika psykologiska störningar samt redogör för olika syn på uppkomsten och behandlingen av dessa.

Eleven kan jämföra och analysera människors olika sätt att kommunicera.

Kommentar

Samverkansmöjligheter

Samverkan med andra ämnen är en annan möjlighet att kring ett gemensamt tema närma sig psykologiämnet. I ett tema om t. ex. kärlek kan psykologi samverka med svenska och biologi. Ett annat tema om konflikter öppnar möjligheter för samarbete med samhällskunskap och exempelvis en lokal kurs i dramatik.

Ämne: Religionskunskap

Syfte

Syftet med undervisningen i religionskunskap är att eleverna skall möta religioner och livsåskådningar utifrån olika infallsvinklar. Eleverna skall få vidga och fördjupa sin erfarenhets- och begreppsvärld och stimuleras att reflektera över religiösa, etiska och moraliska frågor och över vad det innebär att ta ansvar som medmänniska och samhällsmedlem.

Undervisningen skall fördjupa elevernas kunskaper om kristendomen och övriga religioner och livsåskådningar. Genom möten med människor från olika traditioner, kulturer och religiösa seder skall eleverna fördjupa sin inlevelse i, förståelse och respekt för andra människor. På så sätt främjas tolerans. Eleverna får härigenom en beredskap för att motverka att människor utsätts för förtryck för sin religions eller livsåskådnings skull.

Undervisningen i religionskunskap skall bidra till att eleverna mer och mer upptäcker det meningsfulla och intressanta i att studera religion, livsåskådning och etik. Eleverna skall öppet få diskutera tros- och livsåskådningsfrågor och stimuleras till egna reflektioner och ställningstaganden i livsåskådningsfrågor.

Karaktär och struktur

Att arbeta med frågor om livets mening och att bilda sig en egen uppfattning är led i människans strävan att utveckla en egen identitet.

Detta kräver dels kunskaper om innehåll och funktion i olika religioner och livsåskådningar, dels kunskaper om hur den egna inställningen till religion och livsåskådning byggs upp. Därför har studierna i religionskunskap både en innehållslig och en existentiell sida, som inte får skiljas från varandra.

Människan behöver mönster med vars hjälp hon kan tolka tillvaron och finna mening och innehåll i den. Sådana mönster och tolkningar kommer till uttryck i religioner och livsåskådningar av olika slag som tar ställning till frågor om gudstro, verklighetsuppfattning och människosyn. Det är den innehållsliga sidan av livsåskådningsbildningen.

Att utveckla en livsåskådning är en process som pågår hela livet. Det handlar om hur man söker, prövar, värderar, tar ställning och omvärderar. Denna process pågår, mer eller mindre medvetet, hos alla människor, i alla tider och i alla åldrar. Det är livsåskådningsbildningens existentiella sida. Kunskap om hur denna process fungerar är därför en naturlig del av utbildningen i skolan.

Eleverna skall få möjlighet att utveckla och fördjupa sina kunskaper och reflektioner om religiösa, etiska och existentiella problemställningar som grund för ett eget ställningstagande.

På gymnasial nivå innefattar det innehållsliga perspektivet ett studium av religioner och livsåskådningar utifrån t.ex. historiska, institutionella, kulturella, religiösa och etiska perspektiv. Eleverna skall fördjupa sina kunskaper om kristen tro och kristna värderingar för att förstå kristendomens betydelse för kultur, etik och samhällsutveckling i Sverige förr och nu.

Mötet mellan olika religioner och livsåskådningar är också en viktig dimension i undervisningen i religionskunskap. Genom detta möte erhåller eleverna kunskaper som möjliggör fördjupad analys av olika religioners och livsåskådningars trosinnehåll, värderingar och uttrycksformer utifrån ett innehållsligt och ett existentiellt perspektiv.

Ämne: Religionskunskap
Kurs: Religionskunskap A
Kurskod: RE200
Poäng: 30

Mål

Målet för kursen är att ge eleverna tillfälle att arbeta med sin förståelse och tolkning av omvärlden för att ge den en mening. Eleverna skall få ökade kunskaper om och förståelse för olika religioner och livsåskådningar. Eleverna skall också få möjlighet att reflektera över existentiella och etiska frågor utifrån olika perspektiv och öva sig i att identifiera sådana problemsituationer som aktualiseras utifrån den valda studieinriktningen.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redovisa insikter i kristendomens och andra världsreligioners och livsåskådningars huvudtankar, värderingar, traditioner, uttrycksformer och urkunder,

kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla,

kunna reflektera över och argumentera kring existentiella frågor inom tro, etik och livsåskådning och med respekt för andra människors uppfattning kunna motivera en egen ståndpunkt,

kunna arbeta allt mer medvetet med sina egna livs- och moralfrågor och ta ansvar för att utforma en personlig hållning i dessa frågor samt förstå konsekvenserna av denna för andra människor, samhälls- och yrkesliv.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven kan redovisa elementära insikter i kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars huvudtankar och uttryckssätt.

Eleven uttrycker viss tolerans gentemot andra synsätt.

Eleven känner till några enkla etiska resonemangsmodeller och motiverar med stöd av dessa egna ställningstaganden i kända och vardagliga situationer.

Eleven har viss insikt i hur de egna värderingarna påverkar samhället.

Väl godkänd

Eleven har både goda insikter i och helhetsuppfattning om kristendomens

och några andra världsreligioners och livsåskådningars huvudtankar och uttrycksätt.

Eleven uttrycker tolerans gentemot andra synsätt.

Eleven uppvisar goda insikter i olika etiska teorier och kan tillämpa dessa i näraliggande situationer och i aktuella samhällsfrågor.

Eleven har god förståelse för etiska grundvärderingar och deras betydelse för yrkesliv och samhälle, nationellt och internationellt.

Ämne: Religionskunskap
Kurs: Religionskunskap B
Kurskod: RE201
Poäng: 30

Förkunskapskrav: Religionskunskap A eller motsvarande kunskaper

Mål

Målet för kursen är att eleverna fördjupar studierna i religionskunskap, särskilt med inriktning på hur samspelet mellan samhällssyn, religion och andra livsåskådningar påverkar kultur, samhälle och ekonomi. Frågor om sekularisering och de förskjutningar som kan påvisas i människors värderingssystem skall undersökas och analyseras. Målet för kursen är att eleverna studerar undersökningar kring religion och livsåskådning, kan se aktuella frågor i livsåskådnings-, etik- och samhällsdebatten i idéhistorisk belysning och övar sig i att diskutera resultat och tolkningar.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redovisa fördjupade och vidgade kunskaper i kristendomens och andra världsreligioners och livsåskådningars huvudtankar, värderingar, traditioner, uttrycksformer och urkunder samt kunna ge uttryck för förståelse för andra människors sätt att tänka i existentiella och etiska frågor

kunna analysera och jämföra olika sätt att se på verkligheten och människan som har haft och har avgörande betydelse för kultur och samhälle

kunna redogöra för hur kristendomen och andra religioner och livsåskådningar samspelar med samhällsuppfattningen samt analysera och ta ställning till vad detta betyder för människors livssituation

kunna samla information om samt bearbeta och diskutera ett valt problemområde i svensk eller internationell kultur- och samhällsdebatt sådant det framträder i olika medier

kunna argumentera och diskutera i tal och skrift kring viktiga aktuella etiska problem samt motivera ett eget ställningstagande

kunna kritiskt granska och ge förslag till tolkningar av olika religiösa och livsåskådningsmässiga uttrycksformer

kunna läsa och kritiskt granska undersökningar kring tros- och livsåskådningsfrågor.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven redovisar fördjupade kunskaper om kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttrycksformer.

Eleven redogör för och jämför olika religioners människoupfattningar och deras betydelse för kultur och samhällsliv.

Eleven analyserar samspelet mellan religion, livsåskådning och samhälle och drar vissa slutsatser om hur detta samspel påverkar människors livssituation.

Eleven identifierar och beskriver vår tids viktigaste etiska problemställningar samt visar förståelse för att motiveringar finns för olika ställningstaganden.

Eleven motiverar ett eget ställningstagande.

Väl godkänd

Eleven har både goda insikter i och fördjupad förståelse för kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttrycksformer.

Eleven visar god förståelse för innebörden i olika religioners människoupfattningar och för dessa människoupfattningars betydelse för kultur och samhällsliv.

Eleven analyserar självständigt samspelet mellan religion, livsåskådning och samhälle och förstår konsekvenserna för människors livssituation.

Eleven identifierar och analyserar självständigt vår tids viktigaste etiska problemställningar samt förstår och värderar på ett nyanserat sätt olika ställningstaganden.

Eleven motiverar också på ett genomtänkt sätt ett eget ställningstagande.

Ämne: Samhällskunskap

Syfte

Studierna i samhällskunskap i gymnasial utbildning skall fördjupa elevernas kunskaper om nutida samhällsförhållanden och samhällsfrågor, ge eleverna ökade förutsättningar att delta aktivt i samhällslivet och ge dem beredskap att hantera förändringar i samhället.

Undervisningen i samhällskunskap skall utveckla elevernas färdigheter att skaffa sig, sammanställa och bearbeta kunskaper om samhället samt att göra bedömningar, uttrycka ståndpunkter och utveckla en god förmåga att på olika sätt presentera resultatet.

Ämnet skall vidare bidra till att eleverna utvecklar en egen samhällsuppfattning och ge en god grund för fortsatta studier. Eleverna skall lära sig att skilja på fakta och värderingar även i komplicerade samhällsfrågor, förstå bakgrunden till dessa värderingar och hur de uppstått.

Eleverna skall kunna göra egna ställningstaganden. Eleverna skall kunna sätta in utvecklingen av det svenska samhället i ett globalt perspektiv, både i nutid och i historisk belysning.

Karaktär och struktur

Undervisningen i samhällskunskap skall på ett systematiskt sätt stödja och utveckla elevernas förmåga att bearbeta och analysera viktiga samhällsförhållanden och samhällsfrågor. För att eleverna skall kunna göra en sådan analys och ta ställning till den kommande utvecklingen krävs kunskaper om den historiska utvecklingen. Undervisningen skall därför bidra till att eleverna tillägnar sig ett historiskt perspektiv och förstår det förflutnas betydelse för nuet. Viktigt är insikter om samspelet mellan samhälle och natur i ett utvecklingsperspektiv.

Ämnet samhällskunskap spänner över stora kunskapsområden. Sådana kunskapsområden är:

demokratins innehåll och uttryckssätt,

samhällets organisation utifrån politiska, sociala, ekonomiska, kulturella, religiösa och rumsliga aspekter,

individens och gruppernas skilda livsvillkor,

arbetsliv och sociala förhållanden,

frågor kring kulturarv, identitet, kulturmöten och kulturkonflikter,

internationella förhållanden, internationell utveckling, samlevnad och konfliktsamspelet mellan samhälle och natur och därmed sammanhängande överlevnadsfrågor.

Dessa kunskapsområden rymmer många samhällsfrågor, som kan bilda utgångspunkt för studier och analys. En och samma samhällsfråga berör ofta flera av dessa kunskapsområden. Jämförelsen mellan svenska och utländska förhållanden är en viktig del av ämnet. Studierna skall utveckla elevernas förmåga att förstå alltmer av internationella relationer – ur ekonomiska, sociala, politiska och kulturella aspekter – och orsaker till internationella konflikter, innebörd och effekter av fredssträvanden, internationell samverkan på olika områden samt säkerhetspolitiska och folkrättsliga frågeställningar. Undervisningen i samhällskunskap skall sätta in samhällsfrågorna i ett såväl globalt som nationellt och regionalt/lokalt sammanhang och samtidigt belysa sociala frågor på grupp- och individnivå.

Vid bearbetning och analys av samhällsfrågor är det viktigt att framhäva att olika utgångspunkter, perspektiv och ideologier ger skilda sätt att se på samhället och samhällsutvecklingen. Val av perspektiv och urval av fakta präglas alltid av värderingar. Undervisningen skall ge goda kunskaper om dessa värderingar, deras historiska ursprung såväl som samtida uttryck. Eleverna skall bli medvetna om sina egna och andras värderingar och deras konsekvenser.

I det moderna samhället kommer information om olika företeelser ofta från olika källor och genom många olika medier. Att sovra och värdera budskap utifrån kunskap om källornas art och de olika mediernas begränsningar är en viktig del i analysen. Det är väsentligt att i samhällskunskap ha ett pluralistiskt betraktelsesätt, vilket innebär att eleverna skall se samhällsfrågorna utifrån olika perspektiv.

Ämne: Samhällskunskap
Kurs: Samhällskunskap A
Kurskod: SH200
Poäng: 90

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall få fördjupa och strukturera sina kunskaper om samhälle, arbetsliv och ekonomi genom studier av skilda samhällsfrågor. Eleverna skall få reflektera över, analysera och diskutera samhällsförhållanden i Sverige och andra länder. Eleverna skall också få möjlighet att fördjupa sig i någon samhällsfråga av särskild betydelse för deras respektive studieinriktning.

Kursen skall genom såväl innehåll som form bidra till att förmedla och hos eleverna förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna redogöra för viktiga politiska ideologier och deras utveckling samt hur dessa ideologier påverkar synen på olika samhällsförhållanden,

ha fördjupade kunskaper om hur det svenska samhället växt fram och fungerar i dag samt kunna göra vissa jämförelser med förhållanden i andra länder,

känna till vad som påverkar samhällets, företagens och individens ekonomiska förhållanden,

kunna lägga historiska perspektiv på den ekonomiska, politiska och sociala utvecklingen,

kunna reflektera över internationella relationer och globala förhållanden ur ekonomiska, sociala, politiska, folkrättsliga och kulturella aspekter samt vara medveten om förutsättningarna för internationell samverkan och den svenska säkerhetspolitikens mål och medel,

kunna använda olika kunskapskällor och verktyg för att analysera och diskutera samhällsfrågor ur olika infallsvinklar och så att de egna åsikterna tydligt framgår.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven deltar i och tar ett visst eget ansvar för studieplaneringen i samhällskunskap. I studiet av skilda samhällsfrågor söker eleven sig fram till, använder och presenterar relevanta fakta, såväl inhemska som internationella.

Eleven ser på frågorna utifrån olika perspektiv och värderingar och anger orsaker och konsekvenser i den valda frågan.

Eleven drar egna slutsatser och uppvisar ett begynnande eget ställningstagande.

Utifrån en historisk bakgrund kan eleven till vissa delar beskriva det svenska samhället ur ekonomisk, politisk och social aspekt.

Eleven har tillägnat sig en grundläggande kunskap om sin egen och andra människors livsvillkor och kulturella identitet.

Eleven redogör för hur olika idéer och värderingar i samhället har utvecklats och hur de styr människors tänkande och handlingar.

Väl godkänd

Eleven deltar aktivt och ansvarsfullt i studieplaneringen i samhällskunskap.

Eleven kan utifrån olika perspektiv och värderingar söka fram, välja ut, sammanställa och analysera ett brett utbud av inhemska och internationella fakta för att belysa olika aspekter samt ange orsaker och konsekvenser i valda samhällsfrågor.

Eleven uttrycker och argumenterar för en egen ståndpunkt och drar analyserande och reflekterande slutsatser.

Eleven har tillägnat sig grundläggande kunskaper om ekonomisk, politisk och social utveckling i ett historiskt perspektiv och kan förklara svenskt samhällsliv under 1900-talet.

Eleven har insikt i individens och gruppernas skilda livsvillkor och kulturella identitet.

Eleven har insikt i om hur olika idéer och värderingar har utvecklats och om hur detta kan påverka egna och andras ställningstagande i skilda samhällsfrågor.

Ämne: Samhällskunskap
Kurs: Samhällskunskap B
Kurskod: SH201
Poäng: 110

Förkunskapskrav: Samhällskunskap A eller motsvarande kunskaper

Mål

Målet för kursen är att eleverna ges möjlighet att fördjupa och vidga sina kunskaper och färdigheter samt sin medvetenhet och analysförmåga utöver målen för kärnämneskursen.

Kursen skall ge eleverna insikt i mer komplexa och omfattande samhällsfrågor, och eleverna skall kunna analysera och presentera dessa. Därvid skall någon samhällsfråga vara vald så att den har särskild inriktning mot den studieinriktning eleverna valt. I dessa studier skall eleverna bli väl förtrogna med ett demokratiskt arbetssätt. Målet är även att eleverna, genom arbetet i kursen, tillägnar sig en vana att självständigt formulera problem och ta egna initiativ.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna analysera olika orsaker till och konsekvenser av några viktiga samhällsproblem

kunna redovisa hur olika synsätt påverkar förslag till lösningar och även kunna föreslå egna lösningar

kunna visa fördjupad insikt i den egna livssituationen och utveckla förmåga till inlevelse i andra människors situation

kunna använda flera olika källor och verktyg vid analysen och presentationen av några mer komplicerade samhällsfrågor, så att olika infallsvinklar och eget ställningstagande tydliggörs.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven deltar i och tar ansvar för studieplaneringen i samhällskunskap.

Eleven kan ur ett brett informationsutbud på egen hand söka och välja ut fakta för att analysera och presentera mer komplexa samhällsfrågor och samhällsproblem.

Eleven beskriver hur olika orsaker till och synsätt på viktiga samhällsproblem kan ge alternativa lösningar, och eleven föreslår egna lösningar.

Eleven beskriver hur livsvillkoren kan variera, från lokalt plan till samhällsnivå och även i ett internationellt perspektiv, och förklarar orsakerna därtill.

Väl godkänd

Eleven deltar aktivt i och tar ansvar för studieplaneringen i samhällskunskap.

Eleven kan medvetet söka fakta ur ett brett informationsutbud och kritiskt granska dessa fakta för att formulera och analysera mer komplexa samhällsfrågor och samhällsproblem och visa på ett eget ställningstagande.

Eleven har insikt i hur olika orsaker till och synsätt på viktiga samhällsproblem kan ge alternativa lösningar, och eleven föreslår egna lösningar.

Eleven visar inlevelse i människors livsvillkor, nationellt och internationellt, och har insikt i orsakerna till livsvillkorens variationer.

Ämne: Samhällskunskap
Kurs: Samhällskunskap C
Kurskod: SH202
Poäng: 100

Förkunskapskrav: Samhällskunskap A och B eller motsvarande kunskaper

Mål

Målet för kursen är att eleverna ges möjlighet att fördjupa och vidga sina kunskaper och färdigheter samt sin medvetenhet och analysförmåga utöver målen för tidigare kurser.

Kursen skall göra eleverna väl förtrogna med att analysera, presentera och värdera komplicerade samhällsfrågor.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna analysera olika orsaker till och konsekvenser av några komplicerade samhällsfrågor samt kunna redovisa hur olika synsätt påverkar förslag till åtgärder – riktade både mot orsaker och konsekvenser – och därvid kunna föreslå egna alternativa lösningar

ha en fördjupad insikt i vad som formar den egna livssituationen och utveckla förmåga till inlevelse även i komplexa mänskliga situationer

kunna analysera och presentera större och komplicerade samhällsfrågor genom att använda flera olika källor och verktyg, så att olika infallsvinklar och eget ställningstagande tydliggörs

vara väl förberedd för högre samhällsvetenskapliga studier genom att ha utvecklat självständighet och analysförmåga.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven deltar aktivt i och tar ansvar för studieplaneringen i samhällskunskap.

Eleven använder medvetet och kritiskt många olika källor och verktyg för analys av olika aspekter och konsekvenser av komplicerade samhällsfrågor.

Eleven har insikt i hur orsaker, konsekvenser och värderingar påverkar förslag till lösningar i komplicerade samhällsfrågor och ger förslag till egen lösning.

Eleven har insikt i och visar inlevelse i människors livsvillkor och i livsvillkorens samspel med samhällets organisation.

Väl godkänd

Eleven visar stor självständighet vid studieplaneringen i samhällskunskap.

Eleven uppvisar ett självständigt och vetenskapligt förhållningssätt i sitt arbete med och analys av komplicerade samhällsfrågor.

Eleven har fördjupad insikt i och visar fördjupad inlevelse i människors komplexa livsvillkor och livsvillkorens samspel med samhällets organisation.

Ämne: Språk 2 – 4 (C- och B-språk)

Syfte

Den ökade internationaliseringen och den snabba utvecklingen på teknikens område ställer krav på goda kommunikationsfärdigheter och en vidgad referensram hos medborgarna i det framtida samhället.

Eleverna måste inför 2000-talet få en sådan utbildning att de kan leva och verka i ett alltmer internationaliserat samhälle. Den språkliga och kulturella

mångfald som präglar dagens Sverige understryker kraven på en vidgad internationell orientering. Förmågan att använda främmande språk i tal och skrift blir därmed en väsentlig del av utbildningen i den svenska skolan. I framtiden kommer det, utöver engelska, att erfordras goda kunskaper i ytterligare minst ett främmande språk.

Studierna i C- och B-språk i gymnasieskolan syftar till att eleverna skall kunna använda språket på ett funktionellt sätt i vardagsliv, yrkesliv och i sin fortsatta utbildning. Eleverna skall också få möjlighet att tillägna sig sådana kunskaper att de får förståelse och intresse för samhälle och kultur i de länder där språken talas. Därigenom kan eleverna också få en ny syn på kulturen.

Karaktär och struktur

Språkfärdighet och kunskaper om kultur och samhälle i de länder där de olika språken talas utgör de centrala delarna av studierna i C- och B-språk. Olika språkliga aktiviteter ger ämnet dess struktur. Eleverna visar att de vill och vågar använda språket i alla sammanhang där det finns behov att kommunicera.

Genom att lyssna till och läsa om sådant som väcker intresse och ger information och upplevelse, och genom att använda språket för att uttrycka egna tankar i tal och skrift utvecklar eleverna sin språkfärdighet och sina kunskaper om världen omkring dem.

Förmågan att anpassa sitt språk efter situationen förbättras successivt. Varierande former av talat språk bidrar till att eleverna får kännedom om och gradvis förstår regionala skillnader som finns inom språkområdet. Genom att läsa och tillgodogöra sig sak- och skönlitterära texter av ökande svårighetsgrad vidareutvecklas eleverna. Skrivandet är ett medel för att uttrycka egna tankar och avsikter samt för att utveckla och befästa sina språkkunskaper.

Viktiga hjälpmedel i arbetet är ordböcker, grammatikor och uppslagsböcker samt datorer för skrivande, informationssökning och kommunikation.

Det språkliga och sociala samspelet eleverna emellan och mellan eleverna och läraren är av stor vikt för uppbyggnaden av ett funktionellt språk och för elevernas möjlighet att ta ansvar för sitt arbete. En förutsättning för detta ansvar är att eleverna lär sig att bedöma och analysera både sitt språk och sitt sätt att lära sig. En språkundervisning där eleverna vänjer sig vid att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete bidrar till en effektiv språkinläring.

Förmågan att finna olika vägar att förstå och göra sig förstådd när den egna språkförmågan inte räcker till är ett väsentligt led i elevernas språkliga utveckling.

Ämne: Språk 2 – 4
Kurs: B-språk A
Kurskod: SPRÅB200
Poäng: 60

Mål

Målet för kursen är att eleven vidareutvecklar sin språkfärdighet för att kunna klara sig tillfredsställande i både tal och skrift.

Eleven skall kunna tillgodogöra sig huvudinnehållet i talat och skrivet språk.

Eleven skall ha grundläggande kunskaper om målspråksländerna.

Dessutom skall eleven fördjupa de insikter om språk och språkinläring som förvärvats vid tidigare språkstudier samt vara van att samarbeta och ta ansvar.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha sådan tilltro till den egna språkförmågan att eleven vill och vågar använda språket i vardagliga situationer

förstå huvudinnehållet i vårdat och tydligt tal

kunna aktivt delta i samtal om vardagliga ämnen

kunna på ett enkelt språk uttrycka sig i tal och skrift

kunna läsa och förstå enklare sak- och skönlitteratur

ha kunskaper om och förståelse för samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna

ha viss kunskap om språkinläring samt vara medveten om sitt sätt att lära
vara van att samarbeta och ta ansvar för sin inläring.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven använder språket i olika språkliga situationer, samarbetar och tar i någon mån ansvar för sin inläring.

Eleven är medveten om sitt sätt att lära.

Eleven förstår huvudinnehållet i vårdat och tydligt talspråk som talas i måttligt tempo och som rör kända ämnen.

Eleven deltar i samtal om vardagliga ämnen och gör sig förstådd även om språket inte är korrekt.

Eleven har godtagbart uttal och godtagbar intonation.

Eleven uttrycker sig på ett enkelt språk i tal och skrift för att berätta och beskriva. Språket är begripligt men kan ha många formella brister.

Eleven läser och förstår huvudinnehållet i enkla saktexter och skönlitterära texter. När språkförmågan inte riktigt räcker till kan eleven i viss utsträckning använda strategier för att förstå och göra sig förstådd.

Eleven har viss kunskap om samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna och gör jämförelser med det egna landet.

Väl godkänd

Eleven använder språket i olika språkliga situationer, samarbetar bra och tar ansvar för sin inläring.

Eleven förstår huvudinnehållet i vårdat och tydligt talspråk när det talas i måttligt tempo.

Eleven förstår i viss mån även regionala varianter.

Eleven deltar i samtal om vardagliga ämnen och uttrycker sig med viss ledighet även om språket kan ha formella brister.

Eleven har gott uttal och relativt god intonation.

Eleven uttrycker sig på ett enkelt språk i tal och skrift.

Eleven varierar i någon mån sitt språk, men språket kan ha formella brister.

Eleven läser och förstår huvudinnehållet i saktexter och skönlitterära texter. När språkförmågan inte riktigt räcker till kan eleven använda strategier för att förstå och för att göra sig förstådd.

Eleven har vissa insikter i samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna och gör jämförelser med det egna landet.

Ämne: Språk 2 – 4
Kurs: B-språk B
Kurskod: SPRÅB201
Poäng: 130

Mål

Målet för kursen är att eleven fördjupar sin språkfärdighet för att kunna klara sig väl i både tal och skrift.

Eleven skall utveckla sin förmåga att tillgodogöra sig innehållet i talat och skrivet språk.

Eleven skall fördjupa sina kunskaper om målspråksländerna.

Eleven skall dessutom vidareutveckla de insikter om språk och språkinläring som förvärvats vid tidigare språkstudier samt ha en god vana att samarbeta och ta ansvar.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha sådan tilltro till den egna språkförmågan att eleven vill och vågar använda språket både i tal och skrift

förstå huvudinnehållet i vårdat tal samt i vissa regionala varianter

kunna aktivt delta i samtal och ha viss förmåga att anpassa sitt språk efter situationen

kunna uttrycka sig med sammanhang och tydlighet i tal och skrift

kunna läsa och tillgodogöra sig enklare sak- och skönlitteratur samt, med hjälp av ordbok, svårare texter

ha viss kännedom om äldre och nyare litteratur, musik och konst samt ha fördjupade kunskaper om och förståelse för samhällsförhållanden och levnadssätt i målpräkländerna

ha vissa insikter i språkets uppbyggnad, t.ex. ordbildning och språksläktskap

ha kunskap om språkinläring samt vara medveten om sitt sätt att lära

ha en god vana att samarbeta och ta ansvar för sin inläring.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven använder språket i olika språkliga situationer, samarbetar och tar visst ansvar för sin inläring.

Eleven är medveten om sitt sätt att lära.

Eleven förstår vårdat och tydligt talspråk när det talas i måttligt tempo.

Eleven förstår även i någon mån regionala varianter.

Eleven deltar i samtal om vardagliga ämnen.

Eleven uttrycker sig med viss ledighet även om språket har formella brister.

Eleven har gott uttal och relativt god intonation.

Eleven uttrycker sig på ett enkelt språk i tal och skrift.

Eleven varierar i någon mån sitt språk, men språket kan ha formella brister.

Eleven läser och förstår huvudinnehållet i enkla saktexter och skönlitterära texter och, med hjälp av ordbok, även något svårare texter.

Eleven kan anpassa sin läsning efter textens art och efter syftet med läsningen. När språkförmågan inte riktigt räcker till kan eleven i viss utsträckning använda strategier för att förstå och för att göra sig förstådd.

Eleven har insikter i samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målpräkländerna och gör jämförelser med det egna landet.

Väl godkänd

Eleven använder aktivt språket i olika språkliga situationer, samarbetar bra och tar ansvar för sin inläring.

Eleven förstår vårdat talspråk när det talas i måttligt tempo.

Eleven förstår även vissa regionala varianter.

Eleven deltar aktivt i samtal om vardagliga ämnen och uttrycker sig relativt ledigt även om språket kan ha formella brister.

Eleven har gott uttal och god intonation.

Eleven uttrycker sig relativt väl och med viss variation i tal och skrift, men språket kan ha formella brister.

Eleven läser och tillgodogör sig enkla saktexter och skönlitterära texter samt, med hjälp av ordbok, även svårare texter.

Eleven anpassar sin läsning efter textens art och syftet med läsningen.

När språkförmågan inte riktigt räcker till använder eleven strategier för att förstå och för att göra sig förstådd.

Eleven har fördjupade insikter i samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna och gör självständigt jämförelser med det egna landet.

Ämne: Språk 2 – 4
Kurs: C-språk A
Kurskod: SPRÁC200
Poäng: 60

Mål

Målet för kursen är att eleven tillägnar sig sådana färdigheter i tal och skrift att eleven kan reda sig i ett begränsat antal vardagliga situationer.

Eleven skall dessutom ha viss kännedom om målspråksländerna.

Eleven skall även ha insikter om språkinläring samt kunna samarbeta och ta ansvar.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha sådan tilltro till den egna språkförmågan att eleven vill och vågar använda språket i vissa enkla vardagliga situationer, framför allt i tal

förstå huvudinnehållet i korta avsnitt av vårdat, enkelt och tydligt talspråk som berör kända områden

kunna delta i samtal om för eleven välbekanta ämnesområden

kunna på ett mycket enkelt språk uttrycka sig i tal och skrift inom ett känt ämnesområde för att berätta eller beskriva

kunna läsa och förstå det väsentliga i enkla, berättande eller beskrivande texter som berör kända områden

ha viss kännedom om och förståelse för samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna

vara medveten om sitt sätt att lära sig språk

kunna samarbeta och ta ansvar för sin inläring.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven använder språket i ett begränsat antal givna språkliga situationer, kan samarbeta och i någon mån ta ansvar för sin inläring.

Eleven är relativt medveten om sitt sätt att lära.

Eleven förstår huvudinnehållet i korta avsnitt av vårdat, enkelt och tydligt vardagsspråk när det talas i mycket måttligt tempo och rör kända ämnen.

Eleven kan delta i enkla samtal om vardagliga, kända ämnen och kan

uttrycka sig i tal och skrift för att, på ett mycket enkelt språk, beskriva kända förhållanden.

Eleven har godtagbart uttal och godtagbar intonation, men språket har formella brister.

Eleven läser och förstår huvudinnehållet i korta, mycket enkla berättande och beskrivande texter som rör kända förhållanden. När språkförmågan inte riktigt räcker till kan eleven i någon mån använda strategier för att förstå och för att göra sig förstådd.

Eleven har kännedom om vissa aspekter av samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna och kan göra vissa jämförelser med det egna landet.

Väl godkänd

Eleven använder språket i givna språkliga situationer, samarbetar och tar i någon mån ansvar för sin inläring.

Eleven är medveten om sitt sätt att lära.

Eleven förstår väl huvudinnehållet i korta avsnitt av vårdat, enkelt och tydligt vardagsspråk som talas i måttligt tempo och rör kända ämnen.

Eleven deltar i enkla samtal om vardagliga ämnen och uttrycker sig i tal och skrift om kända förhållanden om än på ett mycket enkelt språk.

Eleven har godtagbart uttal och godtagbar intonation, men språket kan ha formella brister.

Eleven läser och förstår huvudinnehållet i enkla berättande och beskrivande texter som rör kända förhållanden. När språkförmågan inte riktigt räcker till använder eleven i någon mån strategier för att förstå och göra sig förstådd.

Eleven har viss kunskap om samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna och gör jämförelser med det egna landet.

Ämne: Språk 2 – 4
Kurs: C-språk B
Kurskod: SPRÅC201
Poäng: 130

Mål

Målet för kursen är att eleven tillägnar sig sådana färdigheter i tal och skrift att eleven kan klara sig i vardagliga situationer.

Eleven skall ha grundläggande kunskaper om målspråksländerna.

Eleven skall fördjupa de insikter om språk och språkinläring som förvärvats vid tidigare språkstudier samt vara van att samarbeta och ta ansvar.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha sådan tilltro till den egna språkförmågan att eleven vill och vågar använda språket i vardagliga situationer, framför allt i tal

förstå huvudinnehållet i vårdat, enkelt och tydligt talspråk

kunna delta i samtal om vardagliga ämnen

kunna på ett enkelt språk uttrycka sig i tal och skrift för att berätta och beskriva

kunna läsa och förstå det väsentliga i enkla berättande eller beskrivande texter samt med hjälp av ordbok kunna tillgodogöra sig innehållet i något svårare texter

ha viss kunskap om och förståelse för samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna

ha viss kunskap om språkinlärning samt vara medveten om sitt sätt att lära
vara van att samarbeta och att ta ansvar för sin inlärning.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven använder språket i olika språkliga situationer, samarbetar och tar i någon mån ansvar för sin inlärning.

Eleven är medveten om sitt sätt att lära.

Eleven förstår huvudinnehållet i vårdat, enkelt och tydligt vardagsspråk, när det talas i måttligt tempo och rör kända ämnen.

Eleven deltar i samtal om vardagliga ämnen och gör sig förstådd även om språket inte är korrekt.

Eleven har godtagbart uttal och godtagbar intonation.

Eleven uttrycker sig på ett enkelt språk i tal och skrift för att berätta och beskriva.

Elevens språk är begripligt, men kan ha många formella brister.

Eleven läser och förstår det väsentliga i korta, enkla berättande eller beskrivande texter samt, med hjälp av ordbok, vissa svårare texter.

Eleven kan anpassa sin läsning efter textens art och efter syftet med läsningen. När språkförmågan inte riktigt räcker till kan eleven i viss utsträckning använda strategier för att förstå och för att göra sig förstådd.

Eleven har viss kunskap om samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna och gör jämförelser med det egna landet.

Väl godkänd

Eleven använder språket i olika språkliga situationer, samarbetar bra och tar ansvar för sin inlärning.

Eleven förstår huvudinnehållet i vårdat och tydligt vardagsspråk när det talas i måttligt tempo och rör kända ämnen.

Eleven förstår även i viss mån regionala varianter.

Eleven deltar i samtal om vardagliga ämnen och uttrycker sig med viss ledighet även om språket kan ha formella brister.

Eleven har gott uttal och godtagbar intonation.

Eleven uttrycker sig på ett enkelt språk i tal och skrift.

Eleven varierar i någon mån sitt språk, men språket kan ha formella brister.

Eleven läser och förstår huvudinnehållet i enkla texter och, med hjälp av ordbok, även något svårare texter.

Eleven anpassar sin läsning efter textens art och syftet med läsningen. När språkförmågan inte riktigt räcker till använder eleven i viss utsträckning strategier för att förstå och göra sig förstådd.

Eleven har vissa insikter i samhällsförhållanden, levnadssätt och kultur i målspråksländerna och gör jämförelser med det egna landet.

Ämne: Svenska

Syfte

Det övergripande syftet med undervisningen i svenska i gymnasial utbildning är att eleverna skall öka sin förmåga att tala, läsa och skriva svenska och att de skall öka sina kunskaper om litteraturen. De skall utveckla sin förmåga att använda språket för att främja sin personliga utveckling och på så sätt skaffa sig nödvändig beredskap för livslångt lärande, yrkesverksamhet och samhällsliv.

Strävan i undervisningen skall vara att göra eleverna medvetna om att språket öppnar nya perspektiv och gör världen mer begriplig. Med språkets hjälp föds och skapas insikt om världen och kulturarvet. Språket ger människan möjlighet att skapa och uttrycka den egna identiteten i relation till omvärlden. Språket ger oss möjligheter att växa och mogna.

Skolan och särskilt undervisningen i svenska har ett ansvar för att hjälpa alla elever med deras språkutveckling och därmed deras förmåga att tänka och lära. Därvid måste undervisningen utgå från elevens egna förutsättningar och erfarenheter. Språket skall fungera som ett nödvändigt redskap för kommunikation och för studier. Det måste ständigt utforskas och erövas av var och en på sitt sätt, efter sina behov och sin förmåga under hela livet.

Undervisningen i svenska skall sträva efter att eleverna utvecklar lust och förmåga att läsa skönlitteratur från olika tider och kulturer, så att de blir förtrogna med olika författarskap och genrer och stimuleras till att söka sig till skönlitteraturen som en källa till kunskap och glädje. Skönlitteraturen skall bidra till att göra eleverna förtrogna med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden. Den skall utveckla deras förmåga att sätta in sig själva i ett kulturellt och historiskt sammanhang. På så sätt skall eleverna få möjlighet att fördjupa såväl sin förståelse för människor från andra kulturer och andra levnadsförhållanden som sin förmåga att reflektera över och förstå förändringar i kultur och samhälle.

Karaktär och struktur

Det svenska språket som det talas, läses och skrivs är det centrala i undervisningen i svenska. Eleverna skall i svenskundervisningen utveckla, bredda och fördjupa sin läs- och skrivförmåga, sin förmåga att tala och samtala samt förmågan att lyssna och uppfatta.

Elever med bristande kunskaper i svenska måste lära sig språket under andra betingelser än vad som gäller för elever som behärskar svenska väl. Dessa elever skall få en undervisning i ämnet som är anpassad till deras behov.

För hörselskadade och döva gäller särskilda förutsättningar.

Språk och litteratur är ämnets huvudsakliga innehåll.

Varje elev skall i sina svenskstudier aktivt arbeta med att tillgodogöra sig och skapa texter. Med texter avses allt från skönlitteratur, saklitteratur och elevernas egna texter, till litterära uttryck förmedlade via etermedier, dagspress, teater, film m. m. Arbetet skall bidra till elevens språkutveckling och till att utveckla förmågan att tolka, reflektera över och kritiskt granska olika typer av text.

För att främja inläringen behöver eleverna få kunskap om de teorier och fakta som finns om läs- och skrivinläring, talekonsten och konsten att lyssna. Likaså bör de få pröva på olika konstnärliga och estetiska uttryck inom ämnets ram.

Ämnets olika delar skall vävas samman till en helhet och tillsammans utveckla ett fördjupat språkmedvetande hos eleverna. De skall få större förtrogenhet med, förståelse av och kunskap om litteratur. I undervisningen integreras språkliga aspekter med litterära och språkteoretiska. Att läsa, skriva, tala, och lyssna blir meningsfullt när eleverna får svar på frågor om sig själva och sina relationer till andra, till historien, till nutiden eller till framtiden.

Kärnämnet svenska är uppdelat i två kurser, nämligen

Kurs A: Språket och människan (80 poäng) och

Kurs B: Språk – litteratur – samhälle (120 poäng)

Ämne: Svenska
Kurs: A: Språket och människan
Kurskod: SV203
Poäng: 80

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall få tillämpa, bredda och fördjupa sina kunskaper enligt studieinriktning och behov. De skall få förståelse för att människan och språket utgör en ouplöslig enhet. Såväl litteraturläsning som egen användning av språket i tal och skrift ingår.

Kursen skall öka elevernas tilltro till den egna språkliga förmågan. Denna skall i olika arbets- och kommunikationsformer utvecklas till ett allt bättre redskap för tänkande och lärande genom att eleverna bereds tillfälle att arbeta med språket och litteraturen på ett undersökande och experimenterande sätt.

Litteraturläsning skall vara en källa till kunskap och personlig utveckling och bilda utgångspunkt för samtal och skrivande.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna förmedla åsikter, erfarenheter, iakttagelser och kunskaper i tal och skrift på ett klart och tydligt sätt,

kunna använda skrivandet för att tänka och lära,

kunna delta aktivt och konstruktivt i samtal och diskussioner med olika syften och hålla enkla anföranden inför en grupp,

kunna formulera egna tankar, iakttagelser och jämförelser vid läsning av saklitteratur och litterära texter från olika tider och kulturer,

ha kunskap om och använda sig av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad,

kunna använda datorer och andra elektroniska medier för att skriva, kommunicera och skaffa sig kunskaper,

kunna läsa och höra texter på danska och norska.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven förmedlar åsikter, iakttagelser, erfarenheter och kunskaper sammanhängande i tal och skrift.

Eleven deltar i och känner till grundläggande regler för samtal, diskussioner och debatter samt håller korta muntliga anföranden inför grupp.

Eleven använder sig i skrift av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad och vet hur man använder våra viktigaste språkliga handböcker.

Eleven använder i några sammanhang skrivandet som redskap för inläring och tänkande genom att bl.a. anteckna och sammanfatta. För språklig produktion och kunskapsinhämtande använder eleven med handledning ordbehandlingsprogram och elektroniska medier.

Eleven läser sakprosa och litterära texter från olika tider och kulturer, därav något eller några hela skönlitterära verk. I samband härmed kan eleven med viss handledning göra jämförelser och formulera egna tankar och iakttagelser.

Eleven kan tillägna sig lättförståeliga norska och danska texter med handledning och ordförklaringar.

Väl godkänd

Eleven förmedlar åsikter, iakttagelser, erfarenheter och kunskaper sammanhängande och intresseväckande i tal och skrift.

Eleven argumenterar konstruktivt för sina åsikter och deltar engagerande i gruppdiskussioner samt håller väl disponerade anföranden inför grupp.

Eleven skriver varierat i såväl berättande som utredande form på ett i huvudsak korrekt språk med självständig, personlig språkbehandling.

Eleven har förmåga att planera och i viss mån utvärdera sitt arbete och därvid utnyttja skrivandet som redskap. För språklig produktion och kunskapsinhämtande använder eleven ordbehandlingsprogram och elektroniska medier.

Eleven känner till några viktiga litterära termer och berättarteknikens grunder för att självständigt kunna göra iakttagelser och jämförelser vid läsning av litteratur.

Eleven sätter sina kunskaper och erfarenheter i relation till den litteratur som läses och gör därvid egna reflektioner över innehåll och form.

Eleven kan tillägna sig lättförståeliga danska och norska texter på egen hand med hjälp av ordlista.

Ämne: Svenska
Kurs: B: Språk – litteratur – samhälle
Kurskod: SV201
Poäng: 120

Mål

Målet för kursen är att eleverna skall få tillämpa, bredda och fördjupa sina kunskaper enligt studieinriktning och behov. De skall tillägna sig kunskaper om hur språket och litteraturen avspeglar samhället och kulturen. Ett historiskt perspektiv i studierna skall ge kunskap om liv och tänkande i det förflutna, samtidigt som kunskapen om nuet därigenom skall få djup och bredd. Eleverna skall få möjlighet att på ett fördjupat sätt och med olika arbetsformer sätta litteraturläsningen och språkstudierna i centrum. I samband med läsning i ett historiskt och jämförande perspektiv studeras språkets utveckling och bruk i samhället förr och nu.

Kursen har en analytisk inriktning, där både skrivandet och det förbärrade talandet ingår med samlande av material, planering, bearbetning och utformning av egna texter. Vid sidan av essäistiskt och kritiskt/analytiskt skrivande skall eleverna också få pröva olika konstnärliga uttrycksätt.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna uttrycka sina tankar i tal och skrift så väl att språket i skilda sammanhang fungerar som ett effektivt medel för kommunikation och påverkan,

kunna förmedla andras tankar, sammanställa och dra slutsatser så väl att innehåll och budskap blir tydliga,

ha läst och behandlat centrala svenska, nordiska och internationella litterära verk,

ha kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar i kulturer förr och nu, med särskild tonvikt på 1900-talets litteratur och idéutveckling,

kunna jämföra och se samband mellan texter från olika tider och kulturer samt i tal och skrift kunna formulera intryck och iakttagelser i samband med läsningen,

kunna analysera och samtala om budskap i texter av olika slag i olika medier för att kritiskt granska och bedöma deras innehåll och syfte,

kunna använda skrivandet på ett fördjupat sätt som ett medel för tänkande och lärande,

kunna formulera iakttagelser och slutsatser om språkliga skillnader i olika

historiska, regionala, kulturella och sociala sammanhang, även sådana skillnader som finns mellan generationer och mellan män och kvinnor,

känna till viktiga genrer och litteraturvetenskapliga begrepp som har betydelse för tolkning, granskning och analys av texter i olika medier,

ha utvecklat sin förmåga att läsa och förstå danska och norska och ha viss kännedom om språken och språksituationen i hela Norden.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven tillägnar sig centrala litterära texter från skilda epoker och språkområden via böcker, teater och film.

Eleven diskuterar innehåll, gestalter, bärande tankar och tidstypiska drag och har kunskap om betydelsefulla författarskap och idéströmningar.

Eleven använder enkla litterära begrepp och kan identifiera olika genrer. I tal och skrift formulerar och motiverar eleven sina egna intryck av läsningen.

Eleven har i stora drag utvecklingen av det svenska språket klart för sig, gör iakttagelser och reflekterar över historiska och sociala språkskillnader.

Eleven har viss kunskap om språksituationen i Norden och läser och förstår ej alltför komplicerade danska och norska texter.

Eleven jämför och granskar kritiskt budskap i olika medier.

Eleven samlar, sovrar och sammanställer med viss hjälp material för muntlig eller skriftlig framställning och uttrycker känslor, tankar och erfarenheter på ett i sammanhanget fungerande språk.

Väl godkänd

Eleven tillägnar sig centrala litterära texter från skilda epoker och språkområden via böcker, teater och film.

Eleven analyserar och tolkar självständigt och inkännande tankar och karaktärer i litterära texter och tillämpar därvid litteraturvetenskapliga begrepp. Vid läsning av litterär text reflekterar eleven över dess giltighet för vår egen tid.

Eleven har kännedom om sociolekter, dialekter, maktspråk och invandrarernas språksituation.

Eleven redogör för de europeiska språkens släktskap, ursprung och påverkan på svenskan och har kunskap om språksituationen i Norden samt läser med god förståelse ej alltför komplicerade danska och norska texter.

Eleven planerar och utformar sina texter och kan i tal och skrift med stilistisk säkerhet på ett för mottagaren relevant sätt förmedla åsikter, erfarenheter och kunskaper.

Kursplaner

EKONOMISKA ÄMNEN

Ämne: Administration
Kurs: Administrativ service A
Kurskod: ADM200
Poäng: 30

Kursplaner
 SKOLFS 1994: 10
 Betygskriterier
 SKOLFS 1994: 11
 Kommentarer

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och färdigheter i administrativt arbete.

Kursen skall också ge kunskaper om hur vanliga kontorshjälpmiddel används i det administrativa arbetet samt hur miljön påverkar arbetet.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha grundläggande kunskap om rutiner, arbetsformer och dokument som förekommer i företag

ha kunskap om hur arbetsmiljön påverkar det administrativa arbetet

kunna använda vanligen förekommande kontorsutrustning

kunna använda och kombinera programvara för textbehandling, registerhantering, kalkylering och informationssökning

kunna söka och hantera information med ansvar och omdöme.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven använder med handledning vanligen förekommande kontorsutrustning, utför enkla administrativa rutiner och utformar enkla dokument.

Eleven kan på en grundläggande nivå använda programvara för textbehandling, register, kalkylering och informationssökning.

Eleven har viss insikt i hur arbetsmiljön påverkar det administrativa arbetet.

Eleven söker och hanterar information med stöd och arbetar med viss ambition och initiativförmåga.

Väl godkänd

Eleven använder relativt självständigt vanligen förekommande kontorsutrustning och utför enkla administrativa arbetsuppgifter.

Eleven kan på god nivå använda och kombinera vanliga dataprogram i det administrativa arbetet.

Eleven har en god insikt i hur arbetsmiljön påverkar det administrativa arbetet.

Eleven söker och hanterar information relativt självständigt och med ansvar och omdöme.

Kommentar

Samverkan kan ske med bl.a. kurser i företagsekonomi, samhällskunskap, svenska och främmande språk.

Ämne: Administration
Kurs: Affärskommunikation
Kurskod: ADM202
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Administrativ service A, Textbehandling A

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om muntlig och skriftlig affärskommunikation.

Kursen skall också ge fördjupade kunskaper om hur tekniska hjälpmedel används vid framtagning av material för skriftlig och muntlig presentation.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna framställa interna och externa dokument på ett språkligt korrekt sätt

ha kunskap om dokumentflöden och olika mediers betydelse i arbetet med information och kommunikation

kunna arbeta med textbehandlingsprogram och tillämpa regler och principer för intern och extern dokumentutformning enligt gällande standard

kunna använda ett levande och enkelt affärsspråk

kunna samla in, välja ut och sammanställa fakta samt presentera dem muntligt och skriftligt med hjälp av tekniska hjälpmedel och med hänsyn till mottagare, medium, innehåll och syfte

kunna framställa presentationsmaterial genom att integrera programvara för bl.a. grafik, text och bild

kunna föra anteckningar, diskutera och argumentera.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven framställer med handledning olika handelsdokument enligt gällande

standard och på ett språkligt korrekt sätt. Eleven använder på en grundläggande nivå tekniska hjälpmedel och kan med stöd samla in, välja ut, sammanställa och presentera fakta samt har viss insikt i principer för muntlig och skriftlig presentation.

Eleven kan på godtagbar nivå föra egna anteckningar samt kan diskutera och argumentera.

Väl godkänd

Eleven utformar och framställer relativt självständigt de vanligaste handelsdokumenten enligt gällande standard och på ett språkligt korrekt sätt.

Eleven kan på en god nivå sammanställa och muntligt och skriftligt presentera insamlade fakta med hänsyn till mottagare och teknik.

Eleven använder och kombinerar tekniska hjälpmedel relativt självständigt.

Eleven kan självständigt och på god nivå föra anteckningar vid olika sammankomster samt kan diskutera och argumentera med relativt god säkerhet.

Kommentar

Eleverna bör få komma i kontakt med modern informations- och kommunikationsteknologi.

Samverkan kan ske med svenska, språk och andra karaktärsämnen.

Ämne: Administration
Kurs: Affärskommunikation, engelsk
Kurskod: ADM207
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Textbehandling A, Administrativ service A

Mål

Kursen skall ge kunskap om språket som kommunikationsmedel i både tal och skrift.

Kursen skall också utveckla förmågan att använda språket i internationella yrkesmässiga kontakter.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna kommunicera muntligt och skriftligt vid internationella kontakter och inse vikten av att anpassa stil och nivå till sammanhang och mottagare

ha kunskap om olika former av affärskommunikation och kunna utforma och framställa dokument som förekommer i samband med dessa på ett språkligt korrekt sätt

kunna söka, tolka och förmedla information genom att använda modern informations- och kommunikationsteknologi

ha kunskap om ekonomiska och kulturella förhållanden i det land där språket talas och känna till skillnader i affärsseder

ha kunskap om språkets förmåga att påverka.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven framställer med stöd olika dokument på ett språkligt korrekt sätt och söker och förmedlar information genom att använda moderna hjälpmedel.

Eleven har insikt i språkets förmåga att påverka och har viss insikt i betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör översiktligt för ekonomiska och kulturella förhållanden av betydelse för internationella kontakter och har viss insikt i skillnader i affärsseder.

Väl godkänd

Eleven framställer relativt självständigt dokument för olika affärshändelser och söker, tolkar och förmedlar information genom att använda moderna hjälpmedel.

Eleven har god insikt i språkets förmåga att påverka och har insikt i betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör med god insikt för olika förhållanden som påverkar internationell affärskommunikation.

Kommentar

Kursen syftar till att göra eleverna medvetna om att framtidens samhälle kräver ett mer omfattande informationsutbyte på främmande språk. Samverkan kan ske med språk, svensk affärskommunikation och karaktärsämnen.

Ämne: Administration
Kurs: Affärskommunikation, fransk
Kurskod: ADM208
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Textbehandling A, Administrativ service A

Mål

Kursen skall ge kunskap om språket som kommunikationsmedel i både tal och skrift.

Kursen skall också utveckla förmågan att använda språket i internationella yrkesmässiga kontakter.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna kommunicera muntligt och skriftligt vid internationella kontakter

och inse vikten av att anpassa stil och nivå till sammanhang och mottagare
 ha kunskap om olika former av affärskommunikation och kunna utforma
 och framställa dokument som förekommer i samband med dessa på ett
 språkligt korrekt sätt

kunna söka, tolka och förmedla information genom att använda modern
 informations- och kommunikationsteknologi

ha kunskap om ekonomiska och kulturella förhållanden i det land där språ-
 ket talas och känna till skillnader i affärsseder

ha kunskap om språkets förmåga att påverka.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven framställer med stöd olika dokument på ett språkligt korrekt sätt och
 söker och förmedlar information genom att använda moderna hjälpmedel.

Eleven har insikt i språkets förmåga att påverka och har viss insikt i
 betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör översiktligt för ekonomiska och kulturella förhållanden av
 betydelse för internationella kontakter och har viss insikt i skillnader i af-
 färsseder.

Väl godkänd

Eleven framställer relativt självständigt dokument för olika affärshändelser
 och söker, tolkar och förmedlar information genom att använda moderna
 hjälpmedel.

Eleven har god insikt i språkets förmåga att påverka och har insikt i
 betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör med god insikt för olika förhållanden som påverkar in-
 ternationell affärskommunikation.

Kommentar

Kursen syftar till att göra eleverna medvetna om att framtidens samhälle
 kräver ett mer omfattande informationsutbyte på främmande språk. Sam-
 verkan kan ske med språk, svensk affärskommunikation och karaktärsäm-
 nen.

Ämne: Administration
Kurs: Affärskommunikation, spansk
Kurskod: ADM209
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Textbehandling A, Administrativ service A

Mål

Kursen skall ge kunskap om språket som kommunikationsmedel i både tal
 och skrift.

Kursen skall också utveckla förmågan att använda språket i internationella yrkesmässiga kontakter.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna kommunicera muntligt och skriftligt vid internationella kontakter och inse vikten av att anpassa stil och nivå till sammanhang och mottagare

ha kunskap om olika former av affärskommunikation och kunna utforma och framställa dokument som förekommer i samband med dessa på ett språkligt korrekt sätt

kunna söka, tolka och förmedla information genom att använda modern informations- och kommunikationsteknologi

ha kunskap om ekonomiska och kulturella förhållanden i det land där språket talas och känna till skillnader i affärsseder

ha kunskap om språkets förmåga att påverka.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven framställer med stöd olika dokument på ett språkligt korrekt sätt och söker och förmedlar information genom att använda moderna hjälpmedel.

Eleven har insikt i språkets förmåga att påverka och har viss insikt i betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör översiktligt för ekonomiska och kulturella förhållanden av betydelse för internationella kontakter och har viss insikt i skillnader i affärsseder.

Väl godkänd

Eleven framställer relativt självständigt dokument för olika affärshändelser och söker, tolkar och förmedlar information genom att använda moderna hjälpmedel.

Eleven har god insikt i språkets förmåga att påverka och har insikt i betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör med god insikt för olika förhållanden som påverkar internationell affärskommunikation.

Kommentar

Kursen syftar till att göra eleverna medvetna om att framtidens samhälle kräver ett mer omfattande informationsutbyte på främmande språk. Samverkan kan ske med språk, svensk affärskommunikation och karaktärsämnen.

Ämne: Administration
Kurs: Affärskommunikation, tysk
Kurskod: ADM210
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Textbehandling A, Administrativ service A

Mål

Kursen skall ge kunskap om språket som kommunikationsmedel i både tal och skrift.

Kursen skall också utveckla förmågan att använda språket i internationella yrkesmässiga kontakter.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna kommunicera muntligt och skriftligt vid internationella kontakter och inse vikten av att anpassa stil och nivå till sammanhang och mottagare

ha kunskap om olika former av affärskommunikation och kunna utforma och framställa dokument som förekommer i samband med dessa på ett språkligt korrekt sätt

kunna söka, tolka och förmedla information genom att använda modern informations- och kommunikationsteknologi

ha kunskap om ekonomiska och kulturella förhållanden i det land där språket talas och känna till skillnader i affärsseder

ha kunskap om språkets förmåga att påverka.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven framställer med stöd olika dokument på ett språkligt korrekt sätt och söker och förmedlar information genom att använda moderna hjälpmedel.

Eleven har insikt i språkets förmåga att påverka och har viss insikt i betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör översiktligt för ekonomiska och kulturella förhållanden av betydelse för internationella kontakter och har viss insikt i skillnader i affärsseder.

Väl godkänd

Eleven framställer relativt självständigt dokument för olika affärshändelser och söker, tolkar och förmedlar information genom att använda moderna hjälpmedel.

Eleven har god insikt i språkets förmåga att påverka och har insikt i betydelsen av muntlig och skriftlig kommunikation.

Eleven redogör med god insikt för olika förhållanden som påverkar internationell affärskommunikation.

Kommentar

Kursen syftar till att göra eleverna medvetna om att framtidens samhälle kräver ett mer omfattande informationsutbyte på främmande språk. Samverkan kan ske med språk, svensk affärskommunikation och karaktärsämnen.

Ämne: Administration
Kurs: Textbehandling A
Kurskod: ADM211
Poäng: 30

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i textbehandling. Kursen skall också ge insikt om vikten av att använda en riktig arbetsställning och rätt tangentbordsteknik.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna skriva enligt touchmetoden

kunna framställa enkla dokument genom att använda ett textbehandlingsprogram

kunna skriva in och redigera egna texter

kunna grundläggande filhantering

känna till typografiska grundbegrepp

kunna arbeta ergonomiskt riktigt vid en persondator.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven skriver med handledning in texter och framställer enkla dokument, trots viss osäkerhet vad gäller användningen av touchmetod och textbehandlingsprogram.

Eleven har vissa begränsade kunskaper om typografiska grundbegrepp.

Eleven kan med stöd spara, stänga och öppna dokument i ett datorsystem.

Eleven arbetar i enkla och vanliga situationer på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Väl godkänd

Eleven skriver på godtagbar nivå in och redigerar egna texter och uppvisar viss säkerhet vad gäller touchmetod och textbehandlingsprogram.

Eleven har viss insikt i grunderna i typografi.

Eleven kan i enkla och vanliga situationer och med stöd utföra grundläggande filhantering i ett datorsystem.

Eleven arbetar på ett ergonomiskt riktigt sätt i normala och vardagliga situationer.

Kommentar

Enstaka mål i kursen Textbehandling A är närbesläktade med mål i kursen Datakunskap – grundkurs. Genom samverkan mellan de båda kurserna kan upprepning av innehåll undvikas.

Elevens kunskaper om typografiska grundbegrepp kan i kursen Textbehandling A begränsas till att förstå typsnitt och grad.

Ämne: Administration
Kurs: Textbehandling B
Kurskod: ADM212
Poäng: 30

Förkunskapskrav: Textbehandling A

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i textbehandling och grundläggande kunskaper i bildhantering.

Kursen skall också skapa förståelse för arbetet vid terminal med hänsyn till hälsa och arbetsmiljö.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna skriva snabbt och säkert enligt touchmetoden

kunna göra inskrifter efter olika typer av förlagor enligt gällande programvara och standard

kunna framställa olika typdokument och redigera texter

ha kunskap om organisering och hantering av filer

ha kunskap om trycksaksframställning genom att kombinera text och bild i ett textbehandlingsprogram

kunna arbeta på ett från miljö- och hälsosynpunkt säkert sätt. .

Betygskriterier

Godkänd

Eleven uppvisar viss säkerhet och snabbhet vad gäller användningen av touchmetod och textbehandlingsprogram och gör inskrifter, framställer dokument och redigerar texter med visst stöd. På en grundläggande nivå och med handledning infogar eleven bilder i sina dokument.

Eleven organiserar och hanterar datafiler relativt självständigt.

Eleven tillämpar på en godtagbar nivå sina kunskaper om ergonomi och

arbetar i enkla och vanliga situationer på ett från miljö- och hälsosynpunkt säkert sätt.

Väl godkänd

Eleven uppvisar på godtagbar nivå säkerhet och snabbhet vad gäller användning av touchmetod och textbehandlingsprogram och utför relativt självständigt dokumentframställning med god kvalitet.

Eleven framställer med viss insikt och visst stöd trycksaker som innehåller både text och bild.

Eleven organiserar och hanterar datafiler relativt självständigt och med god insikt.

Eleven tillämpar en ergonomiskt riktig arbetsställning och arbetar i normala och vardagliga situationer på ett från miljö- och hälsosynpunkt säkert sätt.

Kommentar

Kursen syfte är att öka elevernas kunskaper i textbehandling så att de självständigt kan arbeta med skriftliga redovisningar i grupp- och projektarbeten. Samverkan kan ske med kurser i karaktärs- och kärnämnen.

Ämne: Datakunskap
Kurs: Datakunskap – grundkurs
Kurskod: DA200
Poäng: 30

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om persondatorers uppbyggnad och funktion samt färdigheter i att använda standardprogram.

Kursen skall även ge kunskaper i datakunskap med inriktning mot vald studieinriktning.

Efter genomgången kurs skall eleven

känna till persondatorns uppbyggnad och funktion

kunna använda standardprogram för ordbehandling, kalkyl och register samt program för grafisk presentation och datakommunikation

känna till ett operativsystems allmänna funktioner

ha kunskaper om allmän persondatoranvändning, t.ex. fil- och bibliotekshandling

ha kännedom om datasäkerhet och gällande lagstiftning för dataområdet

känna till datortillämpningar som är vanliga inom studieinriktningen.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven använder med handledning och med stöd av manualer standardprogram i enkla och vanliga situationer.

Eleven har insikt i de vanligaste datortillämpningarna inom vald studieinriktning.

Eleven har viss insikt i uppbyggnad av persondator och funktionen hos operativsystem samt använder på godtagbar nivå vanliga rutiner såsom fil- och bibliotekshantering.

Eleven har viss insikt i datasäkerhet och datalagstiftning.

Väl godkänd

Eleven använder relativt självständigt och med stöd av manualer olika standardprogram i enkla och vanliga situationer.

Eleven har god insikt i de vanligaste datortillämpningarna inom vald studieinriktning.

Eleven har insikter i uppbyggnad av persondator och funktionen hos operativsystem samt använder på god nivå vanliga rutiner såsom fil- och bibliotekshantering.

Eleven har insikt i datasäkerhet och datalagstiftning och kan förklara deras innebörd.

Kommentar

Kursen har tagits fram för att elever inom ramen för karaktärsämnesblocken – yrkesämnena på yrkesförberedande program, estetiska ämnena på Estetiska programmet samt ekonomiska ämnena på Samhällsvetenskapsprogrammet – skall få grundläggande kunskaper om hur man kan använda datorn som ett verktyg. Denna kunskap är viktig för studier i andra ämnen där datorn är ett etablerat hjälpmedel. Kursen ingår även som baskurs för påbyggande kurser inom Elprogrammet.

Kursen förbereder även för datortillämpningar med mer speciell inriktning, t.ex. dataanvändning inom vården, inom bildkonst och musikskapande. För den gymnasiala vuxenutbildningen finns möjligheter att ge kursen en inriktning som tillgodoser vuxnas studiebehov och intressen.

Kursen kan anpassas mot vald studieinriktning vad gäller val av program, applikationer m.m.

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Finansiering och kalkylering
Kurskod: FE207
Poäng: 50

Förkunskapskrav: Företagsekonomi B

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om och färdigheter i finansiering och kalkylering.

Kursen skall utveckla förmågan att bedöma ekonomiska följder av olika beslut och tillämpa lämpliga metoder för att lösa olika ekonomiska problem. Den skall ge kunskaper om olika alternativ för att finansiera kapitalbehov samt hur olika finansieringsalternativ påverkar företags riskexponering.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna utföra ekonomiska beräkningar som underlag för lönsamhetsbedömning, ekonomisk planering och finansiering och därvid ha utvecklat sin förmåga att använda lämpliga metoder

ha utvecklat sin förmåga att med ansvar och omdöme välja information som underlag för kalkyler

ha utvecklat sin förmåga att bedöma kalkylresultat i en beslutssituation

förstå hur val av kalkylmetod påverkar kalkylresultatet

kunna beräkna ett företags kapitalbehov

kunna föreslå och utvärdera olika alternativ till finansiering av kapitalbehov och förstå hur vald finansiering påverkar företagets lönsamhet och finansiella balans.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven utför relativt självständigt ekonomiska beräkningar som underlag för lönsamhetsbedömningar, ekonomisk planering och finansiering.

Eleven väljer med visst stöd lämplig metod och information som underlag för beräkningar och drar vissa slutsatser av resultatet.

Eleven beräknar med visst stöd ett företags kapitalbehov, ger exempel på olika sätt att finansiera detta och har en viss insikt i hur olika finansieringskällor påverkar företags lönsamhet och finansiella ställning.

Väl godkänd

Eleven utför självständigt ekonomiska beräkningar som underlag för lönsamhetsbedömningar, ekonomisk planering och finansiering.

Eleven väljer relativt självständigt lämplig metod och lämpligt informationsunderlag och värderar relativt självständigt resultatet av beräkningarna.

Eleven beräknar självständigt ett företags kapitalbehov och värderar relativt självständigt olika finansieringsalternativ.

Kommentar

Kursen ger tillsammans med kurserna i marknadsföring och redovisning en fördjupning mot respektive område. Samverkansmöjligheter föreligger bl.a. med övriga ekonomiska kurser, matematik och språk samt med det lokala näringslivet.

Kursen skall ge de studerande förståelse för hur viktigt finansiering, ekonomisk planering och lönsamhetsbedömning är för företagets fortlevnad.

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Företagsekonomi A
Kurskod: FE201
Poäng: 30

Mål

Kursen skall ge insikt i ekonomins betydelse för individen, företagen och samhället.

Kursen skall också ge grundläggande kunskaper om och färdigheter i ekonomi med inriktning mot det valda verksamhetsområdet.

Efter genomgången kurs skall eleven

förstå affärsidéns/verksamhetsidéns betydelse för verksamheten

kunna beskriva några företags/organisationers verksamhet, företagsform, uppbyggnad och intressenter

känna till grundläggande villkor för och begrepp inom inköp och försäljning

kunna utföra grundläggande kalkyler och lönsamhetsberäkningar inom verksamhetsområdet

inse vikten av ekonomisk planering och uppföljning för privatpersoner och företag.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven beskriver översiktligt ett företags eller en organisations verksamhet, uppbyggnad, företagsform och intressenter samt visar en viss förståelse för affärsidéns betydelse för verksamheten.

Eleven redogör i stora drag för inköps- och försäljningsarbetet i ett företag eller en organisation.

Eleven förklarar med viss insikt varför privatpersoner, föreningar och företag bör planera och följa upp sin verksamhet, och utför med stöd enkla kalkyler och lönsamhetsberäkningar med inriktning mot den valda studievägens verksamhetsområde.

Väl godkänd

Eleven beskriver olika företags och organisationers verksamhet, uppbyggnad, företagsform och intressenter samt visar god insikt i affärsidéns betydelse för verksamheten.

Eleven redogör för vanliga begrepp inom inköps- och försäljningsarbete samt de grundläggande villkor som är förknippade med dessa arbetsuppgifter.

Eleven förklarar med god insikt betydelsen av planering och uppföljning av verksamheten och utför relativt självständigt enkla kalkyler och lönsamhetsberäkningar med inriktning mot den valda studievägens verksamhetsområde.

Kommentar

Syftet med kursen är att skapa förståelse för ekonomins roll för den enskilde samt för företag och organisationer inom den aktuella studieinriktningens verksamhetsområde. Kursen kan anpassas till den aktuella studieinriktningen vad gäller val av stoff, exempel och metoder m.m. Samverkan kan ske med andra kurser i t.ex. yrkesämnen, matematik och samhällskunskap.

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Företagsekonomi B
Kurskod: FE203
Poäng: 160

Förkunskapskrav: Företagsekonomi A

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och färdigheter i företagsekonomi.

Kursen skall ge en bred orientering om företag och deras verksamhet samt ge en helhetsbild av företagets ekonomi utifrån verklighetsanknutna situationer.

Kursen skall också ge insikt i hur omvärlden påverkar företagen och deras ekonomi samt ge ett historiskt och internationellt perspektiv på företagandet och dess villkor.

Kursen skall utveckla förmågan till både kreativt och metodiskt tänkande vid lösning av företagsekonomiska problem.

Kursen skall även ge medvetenhet om människans betydelse för företag och företagande.

Efter genomgången kurs skall eleven

inse vikten av affärsidéns betydelse för allt företagande

kunna utföra ekonomiska arbetsuppgifter inom företag och förvaltning med hjälp av adekvat teknik, utrustning och arbetssätt

kunna tillämpa grundläggande metoder för budgetering, finansiering och kalkylering

kunna tillämpa grundläggande principer och metoder för marknadsföring, redovisning och personaladministration

ha kunskap om rutiner, dokument och avtal i samband med inköp och försäljning

ha kunskap om olika företags verksamhet, uppbyggnad och företagsform

ha kunskap om olika funktioner i företag och samspelet mellan dem

ha kunskap om principer för organisation, arbetsledning och förnyelse av verksamheten i företag och förvaltning

inse vikten av att ta hänsyn till etik och miljö vid företagsekonomiska beslut

ha kunskap om företagandets villkor ur ett historiskt och internationellt perspektiv

kunna använda datorer för olika ekonomiska tillämpningar.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven visar relativt god förståelse för affärsidéns betydelse för allt företagande.

Eleven har viss insikt i det svenska näringslivets historiska utveckling och i företagandets villkor i olika delar av världen.

Eleven visar förståelse för att hänsyn bör tas till både etik och miljö vid företagsekonomiska beslut.

Eleven beskriver några vanliga juridiska företagsformer, några olika företags verksamhet och några vanliga principer för organisation och arbetsledning i företag.

Eleven kan med visst stöd, enskilt och i grupp, söka adekvat information och hjälp för att lösa enkla och vanliga företagsekonomiska problem.

Eleven utför med visst stöd vanligt förekommande ekonomiska arbetsuppgifter inom budgetering, finansiering, kalkylering, marknadsföring, redovisning och personaladministration.

Eleven har insikter i vanligt förekommande rutiner och avtal i samband med inköp och försäljning och tillämpar dessa insikter i enkla och vanliga situationer.

Eleven använder datorer med viss handledning vid enkla och vanliga företagsekonomiska tillämpningar.

Väl godkänd

Eleven visar god förståelse för affärsidéns betydelse för allt företagande.

Eleven har insikter i det svenska näringslivets historiska utveckling och för företagandets villkor i olika delar av världen.

Eleven visar god förståelse för att hänsyn bör tas till både etik och miljö vid företagsekonomiska beslut.

Eleven förklarar vanliga juridiska företagsformer, olika företags verksamhet och vanliga principer för organisation och arbetsledning i företag.

Eleven drar i enkla exempel vissa slutsatser om lämpligt val av företagsform, verksamhetstyp och organisationsprincip.

Eleven kan relativt självständigt, enskilt och i grupp, söka adekvat information och hjälp för att lösa normala och vardagliga företagsekonomiska problem.

Eleven utför relativt självständigt vanligt förekommande ekonomiska arbetsuppgifter inom budgetering, finansiering, kalkylering, marknadsföring, redovisning och personaladministration.

Eleven har insikter i och beskriver vanligt förekommande rutiner och avtal i samband med inköp och försäljning, och tillämpar dessa i normala och vardagliga situationer.

Eleven använder relativt självständigt datorer i olika företagsekonomiska tillämpningar.

Kommentar

Kursen förbereder eleven för yrkesverksamhet som kräver grundläggande kunskaper i företagsekonomi samt för vidare studier inom det ekonomiska området.

Kursen skall ge en helhetssyn på och en förståelse för de ekonomiska villkor som olika företag arbetar under.

Kursen bör ta upp olika typer av affärsverksamhet inom tillverkning och försäljning av varor och tjänster, såväl inom privat som offentlig verksamhet.

Kursen berör också svenska företags internationella kontakter i samband med export och import. Samverkan kan ske med andra kurser inom ramen för ekonomiska ämnen och yrkesämnen samt med kärnämnen som t.ex. matematik, samhällskunskap och svenska.

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Internationell ekonomi
Kurskod: FE204
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Företagsekonomi A

Mål

Kursen skall ge kunskap om de förutsättningar som råder för internationell affärsverksamhet. Den skall ge kunskap om förekommande former av handelssamarbete, handelshinder, valutasamband och betalningssystem mellan länder.

Kursen skall också ge kunskap om global resursfördelning och produktionskostnaders variation i olika delar av världen samt deras orsaker. Dessutom skall kursen belysa den aktuella utvecklingen av internationellt ekonomiskt samarbete.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna se samband mellan nationalekonomiska teorier och olika länders inställning till handelsutbyte

ha förståelse för hur olika länders kultur avspeglas i affärslivets rättsuppfattning och syn på etik- och miljöfrågor

ha kunskap om fördelningen av världens resurser och förstå varför företags produktionskostnader varierar i olika delar av världen

ha kunskap om internationella handelsblock och dess regleringar

ha kunskap om olika former av handelshinder och kunna förstå deras effekter för företag

känna till hur olika valutasamband och betalningsströmmar påverkar den internationella ekonomin och företaget

vara orienterad om utvecklingen av internationellt ekonomiskt samarbete samt hur detta påverkar svenska företag

kunna ta fram och analysera tillgänglig statistik över handel på olika marknader.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven är orienterad om internationell handel och affärsverksamhet och kan redogöra för olika förutsättningar och villkor som underlättar eller försvårar internationellt utbyte av varor och tjänster.

Eleven analyserar med stöd tillgänglig handelsstatistik.

Eleven har insikt i hur olika länders kulturer avspeglas i affärslivets rättsuppfattning och syn på etik och miljöfrågor.

Väl godkänd

Eleven beskriver nationalekonomiska teorier som rör handel mellan länder och kopplar dessa teorier till olika länders inställning till handelsutbyte.

Eleven redogör för hur världens resurser fördelar sig och förklarar varför produktionskostnader varierar mellan olika delar av världen.

Eleven tar fram och analyserar tillgänglig handelsstatistik relativt självständigt.

Eleven beskriver internationellt handelssamarbete samt olika former av handelshinder och drar vissa slutsatser om hur företagen påverkas.

Eleven redogör för valutasamband och internationella betalningsströmmar.

Eleven har god insikt i hur olika länders kulturer avspeglas i affärslivets rättsuppfattning och syn på etik och miljöfrågor.

Kommentar

Eftersom företag agerar i och påverkas av en internationell miljö där förutsättningarna ständigt förändras, är det viktigt att ha kännedom om bakgrunden till och förutsättningarna för dagens handelsutbyte. Syftet med kursen är att öka intresset och förmågan att förstå orsakssambandet mellan bakgrund och dagsaktuella händelser samt att kunna agera i en förändrad internationell ekonomisk miljö. Med resurser avses inte enbart råvarutillgångar utan även t.ex. kompetens och arbetskraft. Samverkansmöjligheter finns främst med kärnämnen som samhällskunskap och geografi.

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Organisation och ledarskap
Kurskod: FE205
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Företagsekonomi A

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om olika former av organisation och ledarskap samt deras betydelse för företag och förvaltning.

Kursen skall också ge beredskap inför förändringar beträffande såväl organisation, verksamhet som arbetssätt samt utveckla förmågan att leda och samarbeta.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha fördjupad kunskap om olika företags och förvaltningars organisation och utveckling

känna till olika faktorer som påverkar valet av företagsform

ha kunskap om lagar inom arbetsrätt och arbetsmiljö samt vara medveten om företagets ansvar för att dessa lagar efterlevs

ha kunskap om beslutsfattande på olika nivåer samt om metoder för att styra företagets verksamhet

vara medveten om ledarskapets olika funktioner och hur ledarskapet påverkar verksamheten samt ha utvecklat förmågan att introducera och informera

ha utvecklat sin förmåga att samarbeta och hantera konflikter samt känna till betydelsen av olika motivationsfaktorer

inse arbetslivets behov av kontinuerlig förändring.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven identifierar några vanliga organisationsmodeller och metoder att styra företag samt har en grundläggande insikt i hur beslut fattas på olika nivåer i företag och hur olika ledarskap påverkar verksamheten.

Eleven beskriver de vanligaste lagarna inom arbetsrätt och arbetsmiljö.

Eleven kan i enkla och vanliga situationer samarbeta med andra, hantera konflikter samt utforma och förmedla enkel information.

Eleven är orienterad om olika motivationsfaktorer och deras betydelse, samt har insikter i vad som påverkar arbetsklimatet i företag.

Väl godkänd

Eleven beskriver vanliga organisationsmodeller och metoder för att styra företags verksamhet, har en god insikt i hur beslut fattas på olika nivåer i företag samt ger exempel på och drar vissa slutsatser om hur ledarskapet påverkar verksamheten.

Eleven tillämpar i normala och vardagliga situationer vanliga lagar inom arbetsrätt och arbetsmiljö och redovisar företagets ansvar att efterleva dessa lagar.

Eleven kan i normala och vardagliga situationer samarbeta med andra, hantera konflikter samt utforma och förmedla information.

Eleven beskriver olika motivationsfaktorer och deras betydelse, samt har god insikt i vad som påverkar arbetsklimatet i företag och hur information sprids.

Eleven visar god insikt i arbetslivets behov av kontinuerlig förändring.

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Personaladministration
Kurskod: FE206
Poäng: 60

Förkunskapskrav: Företagsekonomi B

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper inom det personaladministrativa området och belysa vikten av god personalplanering, introduktion av nyanställda, personalvård, medbestämmande och kompetensutveckling.

Efter genomgången kurs skall eleven

kunna utföra olika personaladministrativa arbetsuppgifter med hjälp av adekvat teknik, utrustning och arbetssätt

kunna utföra olika arbetsuppgifter i samband med rekrytering, urval och anställning av personal

kunna tolka och tillämpa lagar och avtal inom det personaladministrativa området

kunna göra en personalkostnadsbudget

ha kunskap om olika lönesystem och principer vid lönesättning

kunna använda datorn på ett rationellt sätt för personaladministrativa rutiner

inse vikten av att främja jämställdhet och medbestämmande på arbetsplatsen

inse arbetslivets behov av kompetensutveckling

vara medveten om den fysiska och psykosociala arbetsmiljöns betydelse för den enskilde individen och för samspelet mellan medarbetarna.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven beskriver på grundläggande nivå olika lönesystem och lönesättnings-

principer samt faktorer som påverkar den fysiska och psykiska arbetsmiljön och konsekvenser för individ och personalsamarbete.

Eleven utför med visst stöd vanligt förekommande personaladministrativa arbetsuppgifter, väljer relativt självständigt rekryteringsvägar och urvalskriterier i givna anställningssituationer samt utför med varierande insikt de rutiner som är aktuella vid anställning.

Eleven upprättar relativt självständigt personalkostnadsbudget under givna förutsättningar och använder med stöd datorer i det personaladministrativa arbetet.

Eleven tolkar med stöd arbetsrättsliga avtal och lagar och tillämpar dessa i enkla exempel.

Eleven redogör med viss insikt för hur jämställdhet och medbestämmande kan främjas och vad det har för konsekvenser för individ, personalgrupper och företag.

Eleven förklarar översiktligt hur samhällsutvecklingen leder till ett ständigt behov av kompetensutveckling i arbetslivet.

Väl godkänd

Eleven beskriver med god insikt olika lönesystem och lönesättningsprinciper och förklarar med god insikt hur olika faktorer påverkar den fysiska och psykiska arbetsmiljön.

Eleven utför självständigt under givna förutsättningar vanliga personaladministrativa arbetsuppgifter och motiverar med god insikt rekryteringsvägar och urvalskriterier vid givna anställningssituationer av varierande komplexitet samt utför med god insikt de rutiner som är aktuella vid anställning.

Eleven upprättar självständigt personalkostnadsbudget utifrån verklighetsanknutna exempel.

Eleven använder relativt självständigt datorer i det personaladministrativa arbetet.

Eleven tolkar relativt självständigt arbetsrättsliga lagar och avtal samt tillämpar dessa i exempel av varierande svårighetsgrad.

Eleven redogör med god insikt för hur jämställdhet och medbestämmande kan främjas samt vad detta får för konsekvenser för individens prestation och beteende, personalsamarbetet och företagets ekonomi.

Eleven förklarar med god insikt och ger exempel på hur samhällsutveckling och omvärldsfaktorer påverkar företagets behov av kompetensutveckling av personalen.

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Småföretagande
Kurskod: FE200
Poäng: 60

Förkunskapskrav: Företagsekonomi A

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och färdigheter i att starta, utveckla och driva egen verksamhet i företagsform.

Kursen skall beskriva företagande i ett helhetsperspektiv och utveckla förmågan att förstå och tillämpa villkor och bestämmelser för företagande.

Kursen skall också utveckla förmågan att söka kunskap genom kontakter med företag, myndigheter och organisationer.

Efter genomgången kurs skall eleven

vara väl medveten om affärsidéns betydelse för allt företagande samt kunna utföra lönsamhetsberäkningar och välja företagsform

kunna utföra enkla marknadsundersökningar och med resultatet av dessa och affärsidén som grund välja marknadsföringsåtgärder

ha utvecklat sin förmåga att förstå och tillämpa lagar och avtal som gäller för företagande

känna till olika finansieringsformer och ha utvecklat sin förmåga att bedöma och ta ställning till villkoren i dessa

ha utvecklat sin förmåga att utföra ekonomisk planering och uppföljning

känna till vilka möjligheter och former som finns för att skydda en affärsidé eller produkt

känna till de försäkringar som är nödvändiga för olika former av företagande

känna till myndigheter, organisationer och andra intressenter som har betydelse för företagande i olika former och inom olika branscher

känna till de krav samhället ställer på företag i fråga om skatter, avgifter och skyldigheter att lämna uppgifter samt vara medveten om de rutiner som är nödvändiga för att uppfylla kraven.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven väljer med stöd lämplig företagsform och formulerar en affärsidé för ett företag.

Eleven har insikter i affärsidéns betydelse för företagande samt redogör för några av de möjligheter som finns för att skydda en affärsidé eller produkt.

Eleven beskriver med viss insikt några av de myndigheter, organisationer

och andra intressenter som kan vara av betydelse för företagande inom en specifik bransch.

Eleven anskaffar med viss handledning det material som behövs för att registrera ett eget företag samt upprättar med stöd de handlingar som krävs.

Eleven beskriver några av de krav samhället ställer på småföretag t.ex. i fråga om skatter, avgifter och andra skyldigheter.

Eleven beskriver med viss insikt olika finansierings- och försäkringsformer som kan vara lämpliga för ett mindre företag.

Eleven utför med handledning enkla lönsamhetsberäkningar samt grundläggande ekonomisk planering i ett mindre företag.

Eleven kan utifrån en enkel marknadsundersökning pröva en affärsidé och därefter välja lämpliga marknadsföringsåtgärder.

Väl godkänd

Eleven väljer relativt självständigt lämplig företagsform och formulerar en affärsidé för ett företag.

Eleven visar god insikt i affärsidéns betydelse för företagande samt redogör för de möjligheter som finns för att skydda en affärsidé eller produkt.

Eleven förklarar med god insikt vilka myndigheter, organisationer och andra intressenter som kan vara av betydelse för företagande inom en specifik bransch.

Eleven anskaffar självständigt det material som behövs för att registrera ett eget företag samt upprättar med visst stöd de handlingar som krävs.

Eleven redogör för de krav samhället ställer på småföretag i fråga om skatter, avgifter och andra skyldigheter.

Eleven visar i tillämpning en relativt god insikt i lagar och avtal som gäller för företagande .

Eleven beskriver med god insikt olika finansierings- och försäkringsformer som kan vara lämpliga för ett mindre företag och kan i normala och vardagliga situationer bedöma och ta ställning till villkoren i dessa.

Eleven utför relativt självständigt enkla lönsamhetsberäkningar samt grundläggande ekonomisk planering och uppföljning i ett mindre företag.

Eleven kan utifrån en enkel självständigt genomförd marknadsundersökning pröva en affärsidé samt därefter välja lämpliga marknadsföringsåtgärder.

Kommentar

Kursen kan ges en praktisk inriktning t.ex. genom att ett mindre företag startas och drivs under utbildningsperioden samt genom ett utvecklat samarbete mellan skola och arbetsliv. Genom samverkan mellan skolan och arbetslivet kan eleverna få konkreta erfarenheter av betydelse för fortsatt utbildning och yrkesverksamhet. Det är angeläget att skolan drar nytta av extern kompetens från myndigheter, organisationer och företag. Genom samverkan med andra program kan ett företags olika verksamhetsdelar ytterligare belysas.

Ämne: Marknadsföring
Kurs: Marknadsföring
Kurskod: MRKF0200
Poäng: 100

Förkunskapskrav: Företagsekonomi B

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om och färdigheter i marknadsföring samt fördjupad förståelse för inköps- och logistikprocesserna och deras samverkan med marknadsföringen.

Kursen skall samtidigt ge insikt i marknadsföringsprocessens dynamik samt kontinuerligt träna förmågan att formulera problem, samla information och föreslå kreativa lösningar.

Kursen skall också skapa förståelse för ämnets dynamik och det därav följande behovet av att kontinuerligt bevaka utvecklingen. Den skall även behandla etik och miljöfrågor från marknadsföringssynpunkt.

Efter genomgången kurs skall eleven

vara förtrogen med sambanden mellan affärsidéutveckling, omvärldsfaktorer, målformulering, strategi och marknadsutveckling

kunna använda relevanta metoder och hjälpmedel för att hämta information om marknaden samt göra en marknadsanalys och framtidsbedömning

kunna utforma, lönsamhetsberäkna och följa upp en marknadsplan

kunna använda konkurrensmedlen i olika marknadsaktiviteter

vara väl förtrogen med organisation, metoder, miljö, etik, lagar och rättsuppfattning samt lönsamhetsresonemang inom inköp och försäljning

ha insikt i logistiska problem, bedömningar och lösningar

kunna använda tidigare förvärvade kunskaper för att göra företagsekonomiska helhetsbedömningar inom marknadsföringsområdet

känna till utvecklingstendenser inom ämnesområdet

kunna använda datorer som ett hjälpmedel i marknadsföringsarbetet.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven samlar med visst stöd information om kända marknader och sammanställer denna till marknadsanalys och marknadsprognos.

Eleven upprättar relativt självständigt en marknadsplan utifrån vardagliga exempel, gör enkla lönsamhetsberäkningar utifrån marknadsplanen och väger med stöd in dessa beräkningar i en företagsekonomisk helhetsbedömning samt anger hur uppföljning av marknadsaktiviteterna kan ske.

Eleven beskriver med varierande insikt lagar och regler samt etiska och miljömässiga hänsynstaganden som påverkar inköps- och försäljningsarbetet.

Eleven beskriver materialflödet i ett företag och ger exempel på hur åtgärder i inköps- och försäljningsarbetet påverkar lönsamheten.

Eleven skapar i en given situation med visst stöd lämpliga marknadsföringsåtgärder samt använder med stöd datorer i marknadsföringsarbetet.

Eleven har insikt i hur marknadsföringsarbetet utvecklas över tiden och visar viss kreativitet inom välkända arbetsområden.

Väl godkänd

Eleven söker självständigt adekvat information om marknader och sammanställer denna till marknadsanalys och marknadsprognos.

Eleven upprättar självständigt en marknadsplan utifrån vardagliga exempel, gör lönsamhetsbedömningar utifrån denna och sätter in bedömningarna i ett företagsekonomiskt helhetsperspektiv samt anger hur uppföljning av marknadsaktiviteterna kan ske.

Eleven förklarar med god insikt hur affärsidé och omvärldsfaktorer bildar grund för marknadsplanen och visar genom praktisk utformning hur målformulering, strategi och marknadsutveckling är beroende av varandra.

Eleven förklarar med god insikt lagar som reglerar inköps- och försäljningsarbetet samt vilka etiska och miljömässiga aspekter som kan läggas på detta arbete.

Eleven förklarar hur olika åtgärder i inköps- och försäljningsarbetet påverkar lönsamheten.

Eleven exemplifierar med god insikt logistiska problem och anger lösningsförslag.

Eleven formulerar självständigt målsättning och lämpliga marknadsföringsåtgärder för givna marknadsaktiviteter.

Eleven använder datorer självständigt i olika delar av marknadsföringsarbetet.

Eleven har god insikt i marknadsföringsarbetets utveckling över tiden och visar kreativitet inom olika delar av ämnesområdet.

Kommentar

Kursen ger tillsammans med kursen i Finansiering och kalkylering en god grund för vidare utveckling som marknadsförare. Finansiering och kalkylering kan antingen läsas samtidigt eller föregå kursen i marknadsföring. Svenska företag är beroende av en större marknad än den svenska och ämnet skall därför även ses ur ett internationellt perspektiv, som måste beaktas för alla delmål. Samverkansmöjligheter föreligger med ortens näringsliv, övriga kurser inom ekonomiska ämnen samt kärnämnen som t.ex. svenska och främmande språk.

Ämne: Redovisning
Kurs: Redovisning och beskattning
Kurskod: RD200
Poäng: 100

Förkunskapskrav: Företagsekonomi B

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om och färdigheter i bokföring, bokslutsarbete och beskattning.

Kursen skall utveckla förmågan att använda en ändamålsenlig redovisning som beaktar både interna och externa krav. Den skall också utveckla förmågan att använda information från redovisningen för kritisk granskning, uppföljning och analys.

Kursen skall dessutom ge grundläggande kunskaper i revision.

Efter genomgången kurs skall eleven

förstå hur de olika delarna i ett redovisningssystem samverkar

kunna tillämpa de lagar som reglerar företagets redovisning, rapportering och beskattning

kunna bokföra löpande externa och interna transaktioner

kunna upprätta bokslut och vidta lämpliga bokslutspolitiska åtgärder

kunna upprätta de olika handlingar som ingår i årsbokslut respektive årsredovisning

ha utvecklat sin förmåga att följa upp och analysera bokslut

ha utvecklat sin förmåga att med information från redovisning och budget bedöma företagets ekonomiska utveckling

känna till grundläggande principer för revision och intern kontroll

ha kunskap om skattesystemet och utifrån bokslut kunna utföra enklare deklARATIONER för företag

kunna använda datorer som hjälpmedel för redovisning och deklARATIONER

vara orienterad om skillnader mellan olika länder i fråga om utformning av och krav på redovisning

känna till utvecklingstendenser inom ämnesområdet.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven har insikt i hur ett redovisningssystem är utformat och hur dess delar samverkar samt tillämpar i enkla och vanliga situationer lagar som reglerar företags redovisning, rapportering och beskattning.

Eleven bokför externa och interna transaktioner av normal svårighetsgrad

och upprättar med visst stöd bokslut och övriga handlingar för företag, där övervägandena i bokslutet är av okomplicerad art.

Eleven drar vissa slutsatser av bokslutet liksom om företagets ekonomiska utveckling.

Eleven är orienterad om skattesystemet och utför relativt självständigt enklare deklarationer.

Eleven känner till grundläggande principer för revision och intern kontroll.

Eleven använder relativt självständigt datorer i redovisnings- och deklarationstillämpningar.

Väl godkänd

Eleven redogör med god insikt för utformningen av ett redovisningssystem och hur dess delar samverkar samt tillämpar i normala och vardagliga situationer lagar som reglerar företags redovisning, rapportering och beskattning.

Eleven bokför externa och interna transaktioner av högre svårighetsgrad och upprättar självständigt bokslut och övriga handlingar för företag, där övervägandena i bokslutet är av relativt okomplicerad art. I normala och vardagliga situationer analyserar eleven bokslut och värderar företags ekonomiska utveckling.

Eleven beskriver skattesystemet och utför med visst stöd enklare deklarationer för företag.

Eleven beskriver grundläggande principer för revision och intern kontroll.

Eleven använder självständigt datorer som hjälpmedel inom området.

Ämne: Rättskunskap
Kurs: Affärsjuridik
Kurskod: RK200
Poäng: 40

Förkunskapskrav: Företagsekonomi A, Rättskunskap

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om lagar och avtal som reglerar olika affärsförhållanden. Den skall utveckla förmågan att lösa juridiska problem med hjälp av lagtext och juridiska handböcker samt att tolka och upprätta juridiska dokument som förekommer i affärslivet.

Kursen skall också ge kunskaper om olika sätt att förebygga och lösa konflikter i affärslivet.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha fördjupad kunskap om lagar och avtal som reglerar olika affärsförhållanden

ha utvecklat sin förmåga att lösa juridiska problem med hjälp av lagtext och juridiska handböcker

ha utvecklat sin förmåga att upprätta och tolka olika juridiska dokument
 känna till olika sätt att förebygga och lösa juridiska konflikter i affärlivet
 ha kunskap om olika regler för företagsbildning och ägaransvar och kunna tillämpa dem vid val av företagsform
 känna till olika regler vid obestånd och konkurs.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven beskriver översiktligt väsentliga lagar och avtal som reglerar affärsförhållanden, olika sätt att förebygga och lösa juridiska konflikter samt regler vid obestånd och konkurs.

Eleven löser med hjälp av lagtext och juridiska handböcker relativt okomplicerade juridiska problem och upprättar och tolkar med handledning vanliga juridiska dokument.

Eleven motiverar med visst stöd val av företagsform.

Väl godkänd

Eleven redogör med god insikt för väsentliga lagar och avtal som reglerar affärsförhållanden, för olika sätt att förebygga och lösa juridiska konflikter samt för regler vid obestånd och konkurs.

Eleven löser med hjälp av lagtext och juridiska handböcker vanliga juridiska problem och upprättar och tolkar relativt självständigt vanliga juridiska dokument.

Eleven motiverar självständigt val av företagsform.

Ämne: Rättskunskap
Kurs: Rättskunskap
Kurskod: RK201
Poäng: 40

Mål

Kursen skall ge kunskaper om rättsväsendets uppbyggnad och funktion. Den skall också ge kunskaper om de delar av rättsordningen som är väsentlig betydelse för individ och företag. Genom formulering och lösning av olika juridiska problem skall kännedom ges om principer och syften bakom olika rättsregler.

Kursen skall också ge information om internationell rätt och individens rättssäkerhet i ett internationellt perspektiv.

Efter genomgången kurs skall eleven

ha grundläggande kunskap om rättsväsendets organisation och arbete
 känna till grundläggande juridiska termer och förhållanden

vara orienterad om civil-, process- och straffrätt
kunna upprätta och tolka enkla juridiska dokument.

Betygskriterier

Godkänd

Eleven är orienterad om hur det svenska rättsväsendet är organiserat och beskriver med stöd vissa grundläggande delar av civilrätten.

Eleven redogör i stora drag för grundläggande juridiska termer och upprättar och tolkar med stöd enkla juridiska dokument.

Eleven löser med stöd mycket enkla vardagsjuridiska problem.

Väl godkänd

Eleven beskriver översiktligt det svenska rättsväsendets uppbyggnad och funktion samt väsentliga delar av civil-, process- och straffrätt.

Eleven redogör på god nivå för grundläggande juridiska termer och använder relativt självständigt dessa för att upprätta och tolka enkla juridiska dokument.

Eleven löser relativt självständigt enkla vardagsjuridiska problem.

Specialarbete

SPECIALARBETE

Poäng: 30

Enligt gymnasieförordningen, 5 kap, 13§, gäller följande: "Specialarbetet skall ge eleverna tillfälle att fördjupa sig inom kunskapsområden som ingår i elevens studieprogram och att träna sig i att arbeta på ett undersökande sätt."

Specialarbetet skall således baseras på förvärvade kunskaper och färdigheter och förläggs därför lämpligen till slutet av den gymnasiala studiegången. Ämnesområde kan väljas inom såväl programmets kärn- och karaktärsämnen som inom de kurser, som ingår i elevens individuella val. Specialarbetet skall ge eleven nya erfarenheter och kunskaper utifrån valt ämnesområde samt utveckla elevens förmåga att se helheter och samband.

Genom specialarbetet utvecklas elevens förmåga att självständigt gripa sig an en teoretisk eller praktisk uppgift, formulera problem, avgränsa och strukturera arbetet samt att ta ansvar för att genomföra arbetsuppgiften.

I specialarbetet utvecklas dessutom elevens förmåga att tolka och värdera fakta, källor och tillverkningsprocesser, sammanställa och bedöma resultat och att presentera resultatet skriftligt och på annat lämpligt sätt. Specialarbetet är en förberedelse för såväl kommande studier som yrkesliv.

Förutsättningar

Specialarbetet ingår i samtliga nationella program som ett obligatoriskt moment liksom i det specialutformade programmet. Specialarbetet kan även ingå i det individuella programmet. Arbetet kan utföras enskilt eller i grupp och skall betygsättas efter samma skala som de olika kurserna i gymnasieskolan.

Läraren har en viktig handledarfunktion. Eleven behöver hjälp att utveckla sin förmåga att formulera problemet och avgränsa uppgiften och stötts i att självständigt planera och genomföra arbetet. Den kontinuerliga kontakten mellan elev och handledare är viktig för att eleven skall få klart för sig vilka krav som ställs på arbetet och vilka tidsramar som gäller.

Ofta kan det finnas behov av flera lärare som handledare t.ex. på grund av skyddsaspekter i vissa lokaler eller om arbetet har anknutits till den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen. Samarbete mellan lärare blir en naturlig konsekvens av specialarbetets övergripande karaktär med inriktning mot både karaktärsämnen och ämnen som t.ex. svenska och matematik.

Arbetsätt

I specialarbetet skall eleven utveckla sin förmåga att tillämpa ett undersökande och problemorienterat arbetsätt. Grunden för detta är förmågan att avgränsa och formulera en uppgift. Genom att ställa frågor av karaktären

vad, hur och varför klargör eleven för sig själv det egentliga målet för arbetet. Med en undersökande arbetsmetod söker eleven sedan klarlägga uppgiftens olika delar.

Vid denna analys skall sökandet efter sammanhang och motsättningar leda till nya perspektiv och djupare förståelse för området som sådant så att förutsättning skapas för att dra meningsfulla slutsatser.

Källor i denna kunskapande process kan vara människor, facklitteratur, produktionsprocesser och databaser m.m. Med hjälp av t.ex. intervjuer, enkäter, litteraturstudier och observationer kan problemområdet ringas in och klargöras. Det undersökande och problemorienterande arbetssättet kan sammanfattas på följande sätt:

Eleven skall

- * självständigt ställa och formulera problem
- * undersöka problemet
- * dra slutsatser och presentera resultatet.

Redovisning

Specialarbetet innebär att eleven utför en praktisk eller teoretisk uppgift såsom exempelvis en tillverkad produkt, en dansform, en processbeskrivning, beskrivning och värdering av en vårdmetod eller diskussion av ett rent teoretiskt problem. I vilketdera fallet bör varje enskild elev redovisa resultatet i en skriftlig rapport i formellt gott skick.

Resultatet bör även presenteras på annat sätt, t.ex. genom en muntlig presentation inför andra, en utställning, en videofilm, en gestaltning i dramaform eller ett radioinslag.

Bedömning

Läraren är ansvarig för att en bedömning sker av det färdiga resultatet.

Gymnasieförordningen föreskriver: "Vid betygssättningen av ett specialarbete skall läraren beakta elevens förmåga att själv planera, genomföra och redovisa en undersökande uppgift." (SFS 1994: 35, 7 kap. 5§)

Även om flera elever samarbetat skall varje elevs individuella prestation bedömas.

Ämneskommentarer

Ämne: Engelska / Moderna språk

Kunskaper och färdigheter i moderna språk, liksom kännedom om kultur, samhälls- och levnadsförhållanden i olika delar av världen, får allt större betydelse för både individen och samhället. Den ökade internationaliseringen gör det nödvändigt för alla människor att vidga sina perspektiv utöver det nationella.

Undervisningen i moderna språk i gymnasieskolan syftar till att eleverna skall kunna använda målspråket i olika sammanhang i samhällsliv, arbetsliv och för vidare studier.

Undervisningen skall relateras såväl till elevernas egna erfarenheter och intressen som till de krav på vidgade referensramar som ställs i arbetslivet och under fortsatta studier.

Arbetet skall genomsyras av en strävan efter kunskap om och förståelse för kultur och levnadssätt i andra länder, så att eleverna får lust och beredskap att fördjupa kontakten med de miljöer och kulturer där målspråket talas. Samhälls- och kulturorientering skall kontinuerligt integreras i arbetet.

En ökande internationalisering och ny kunskap om hur inläring går till ställer förändrade krav på språkundervisningen, som mer än tidigare måste lägga vikt vid språket som medel för kommunikation. Denna språksyn ställer som mål för undervisningen i moderna språk att eleverna skall skaffa sig en funktionell kompetens i målspråket.

Undervisningen bör utgå från ett innehåll som speglar målspråkets kulturella, sociala och politiska förhållanden samt leda till att eleverna kan använda språket som ett uttrycksmedel. En kommunikativ språksyn innebär inte att lägre krav ställs på den formella språkkvaliteten. Tvärtom vidgas kraven till att omfatta betydligt mer än en formell säkerhet.

Med kommunikativ kompetens avses en förmåga att förstå och använda det skrivna och talade språket på ett nyanserat och effektivt sätt. Den kommunikativa kompetensen innebär, förutom en behärskning av språkets uttal, intonation, vokabulär och stavning, också en förmåga att i ett socialt samspel våga och vilja använda språket på ett varierat sätt i olika situationer och sammanhang beroende på tillfälle och mottagare. En annan komponent i den kommunikativa kompetensen är förmågan att med hjälp av olika strategier underlätta kommunikationen och förmedla sitt budskap på ett så adekvat sätt som möjligt, även när kunskaperna i målspråket inte riktigt räcker till samt att använda sig av olika förståelsestrategier vid läsande och lyssnande. I kompetensen ryms vidare kännedom om kulturella, sociala och politiska förhållanden i målspråksländerna för att kunna hantera situationer och möta människor på ett i målspråkslandet naturligt sätt. I den kommunikativa kompetensen ingår också förmågan att i tal och skrift ledigt och med ”flyt” uttrycka det man vill på målspråket.

Kommunikativ kompetens är inte resultatet av en given metod utan ett

mål, som kan uppnås i olika hög grad, bl. a. beroende på studietid, förutsättningar och arbetsinsats. Elever kan behöva tillämpa olika inlärningsstrategier och välja innehåll efter eget intresse. Enligt ett kommunikativt synsätt byggs den språkliga kompetensen upp genom att språket används för att ta emot och förmedla information. Det väsentliga är alltså innehållet i budskapet. Genom att arbeta med ett meningsfullt innehåll bereder man vägen för att tillägna sig den språkliga formen. Därutöver kan den formella träningen förstärkas genom systematiserat och individualiserat arbete. I val av läromedel och utformning av prov måste hänsyn tas till elevers olika intresseinriktningar och mål för språkstudierna.

Inlärningsforskning betonar betydelsen av att elever stimuleras att ta ansvar för sin egen inläring. Detta ansvarstagande har en viktig personlighetsutvecklande funktion och bidrar till en effektiv språkinläring. Det ger eleven möjlighet att utveckla sina egna inlärningsstrategier samt att analysera och bearbeta sin egen språkproduktion. Eleverna bör få tillfälle att successivt lära sig att ta ansvar och bygga upp sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera sitt eget arbete med språkinläringen.

Ämne: Estetisk verksamhet

Alla elever i gymnasieskolan får nu tillfälle att ägna sig åt någon estetisk verksamhet. Estetisk verksamhet är i sig ett litet ämne, men skulle kunna vara inkörsporren till och skapa intresse för andra estetiska ämnen inom ramen för det individuella valet.

Eftersom de enskilda skolornas förutsättningar att anordna ämnet skiftar betydligt, är kursplanen mycket öppet skriven och tillåter en rad olika praktiska lösningar för skolan. På en liten skola med få program kan det vara nödvändigt att skolan ger alla elever samma kurs i Estetisk verksamhet, medan det på en större skola som redan har lärare i flera estetiska ämnen är naturligare att erbjuda eleverna ett val mellan olika kurser. Det är också möjligt att använda ämnet på ett sådant sätt att det fungerar som ett stöd till karaktärsämnen i programmet. Ett exempel är frihandsteckning på Hantverksprogrammet eller Medieprogrammet. Estetisk verksamhet kan ordnas som en temavecka för en klass eller för en hel skola likaväl som man kan sprida timmarna under en termin eller ett helt läsår.

Inom Estetiska programmet finns det tre korta kurser som är samlade under ämnesnamnet Estetisk orientering; Bild och form, Kroppen som uttrycksmedel och Musik och ljudskapande. De motsvarar var för sig det man vill uppnå med Estetisk verksamhet och kan alltså användas för att konkretisera detta ämne. Även kurserna Körsång och Instrument/sång A eller B lämpar sig att låna in från Estetiska programmet. På Barn- och fritidsprogrammet kan det vara aktuellt att ta in kursen Barn och musik.

För elever som redan går på Estetiska programmet kan ämnet få en speciell inriktning. I det fallet tillför ju inte målet för estetisk verksamhet något nytt, som inte redan finns i karaktärsämnen på programmet. En rad möjligheter finns att utnyttja estetisk verksamhet som ett komplement till övriga kurser. Man kan exempelvis se ämnet antingen som en breddning eller en

fördjupning av ämnet Estetisk orientering. En möjlighet är att utnyttja ämnet för samverkan mellan de grenspecifika ämnena.

Ämne: Filosofi

Inom filosofins historia ryms en stor del av vetenskapernas idéhistoria. Denna aspekt betonas mer i denna kursplan än i de föregående. Begreppet tvärvetenskap introduceras för att ge en belysning av hur ämnesdisciplinerna idag ofta tangerar varandra. Den tekniska utvecklingen har medfört behov av kunskaper utvecklade i samspel mellan traditionellt skilda vetenskapliga fack. Värdefrågor och etisk diskussion betonas något mer nu än tidigare.

Hur verkligheten är beskaffad är en nyckelfråga med rik teoribildning i filosofin. Då dessa teorier behandlas bör de sättas in i sitt historiska sammanhang och ses som tidsbundna lösningar med relevans för den fortsatta utvecklingen. Av filosofihistorien bör framgå att vetenskapernas nuvarande världsbild hänger ihop med frågeställningar i gångna tider. En jämförelse mellan Demokritos atomteori och modern kärnfysik kan exempelvis ge fördjupad uppfattning av båda teorierna. Spinozas holistiska metafysik kan relateras till de ekofilosofiska teorierna. Idéhistoriska perspektiv blir ett naturligt inslag i studiet av filosofihistorien. Delar av den mångsidiga språkfilosofiska teoribildningen under 1900-talet kan också ses som ett led i vetenskapsfilosofins utveckling.

Ett begränsat urval teorier om verkligheten bör behandlas. Dessa kan då sättas i samband med filosofen som människa, det historiska ögonblicket och sambandet mellan kunskapsteori och verklighetsuppfattning. Samband med värdefrågor kan även vara av intresse. Här finns utrymme för pedagogisk uppfinningsrikedom. Studiet av filosofihistorien får inte släppa kontakten med nutiden och elevernas eget tänkande.

För förståelsen av det moderna samhällets kulturella och politiska åskådningar är det viktigt att känna till framför allt de två senaste seklernas filosofiska utveckling. Schopenhauer och Schelling är exempel på två kontinentala filosofer som spelat stor roll för litteraturens utveckling. Kierkegaard är en lämplig utgångspunkt för existensfilosofin, där Nietzsche, Heidegger och Sartre är några andra förgrundsfigurer. Husserl är en av lärofäderna för fenomenologin och inspirationskälla för hermeneutikens utveckling. Hegels teori om utvecklingens dialektiska lagbundenhet har spelat stor roll för utformningen av olika socialistiska ideologier. Inom en anglosaxisk nordisk filosofisk tradition har Hägerström, Russell och Wittgenstein haft stort inflytande. Modern liberalism, konservatism och fascism har sina rötter i filosofiska idéer.

Den formella logiken kan ibland upplevas som något fjärran från verkligheten. Det är därför viktigt att hela tiden söka anknytningar och tillämpningar. Vilka dessa skall vara beror givetvis på de olika elevgruppernas

inriktning. För elever inom samhällsvetenskapsprogrammet kan en formaliserad teknik för argumentationsanalys vara intressant. För elever inom naturvetenskapsprogrammet kan det vara naturligt att se anknytningen mellan å ena sidan datorns sätt att arbeta med ettor och nollor och logiska konstanter och å andra sidan logikens teknik med sanningsvärdestabeller och boolesk algebra. Den elev som studerar reglerteknik inom någon yrkesinriktat program och läser filosofi som fritt tillval kan se sambandet mellan sanningsvärdestabellerna och reglerteknikens sätt att bygga logiska kretsar med "och grindar" och "eller grindar".

Ingen elev bör lämna studiet av ämnet utan att ha läst någon filosofisk originaltext. I allmänhet lär detta få ske genom studier av antologier i svensk översättning. Av samtal om texten måste det framgå att eleverna har förstått begrepp och resonemang och att dessa leder dem fram till egna kommentarer. Språkintresserade elever kanske till och med kan läsa Russell, Wittgenstein eller Sartre på originalspråket.

Temastudier med tvärvetenskaplig inriktning om aktuella frågor kan ge eleverna inblick i hur komplex och viktig den vetenskapliga kunskapsproduktionen är i dagens samhälle. Följande lista ger förslag på frågor som kan vara utgångspunkt för avsnitt i kursen och ge anledning till behandling av flera av kursmålen. Formuleringarna är delvis tidsberoende och bör således revideras efterhand.

Vad är västerländsk humanism?

Vad är identitet?

Bör människan sträva efter att vara observatör eller aktör i tillvaron?

Är konstnärlig sanning något annat än vanlig sanning?

Har människan några moraliska plikter mot något annat än andra människor?

Vad innebär det att något är en mänsklig rättighet?

Vilka etiska problem har ny teknik medfört för yrkesgrupper som forskare, läkare, journalister och vapenfabrikanter?

Är religiös tro en förutsättning för ett etiskt normsystem?

Bör tolerans mot andras övertygelse ha några gränser?

Varför är inga filosofer kvinnor?

Bör traditionell historia kompletteras med kvinnohistoria?

Är global rättvisa möjlig, önskvärd eller nödvändig?

Kan en människa som lever på 1900-talet förstå en text från antiken eller från 1800-talet?

Tänker naturvetare och humanister på samma sätt?

Arbetet med frågor av denna typ skall präglas av den analytiska filosofins intellektuella disciplin men också demonstrera filosofiämnets spekulativa sida och inte förväntas ha något givet svar.

Filosofiämnet bör öva eleverna i att problematisera, byta perspektiv och ställa frågor. Filosofi är inte endast ett lärostoff utan också ett förhållningssätt där eleverna kan finna glädje i filosofisk reflektion. I gymnasiets filosofiundervisning bör man eftersträva en kombination av filosofistudium och filosoferande.

Ämne: Geografi

Av kursplanen i geografi framgår dels kursens syfte, karaktär och struktur, dels vilken kunskapsnivå som alla elever skall ha uppnått vid A och B kursens slut, kursens krav. Dessa utbildningsmål, som anger vad man förväntar sig att eleverna med olika kvalitet i sina prestationer skall ha uppnått, måste preciseras ytterligare och få stoff och arbetssätt angivna i de lokala arbetsplanerna, där elever och lärare utformar målen för undervisningen. Undervisningsmålen kan lokalt anpassas till programmets karaktär och elevgruppens förkunskaper, intressen och behov.

Kursplanen framhäver geografiämnets bredd och integrerande karaktär. Den inrymmer t.ex. en rad studiefält där utgångspunkten är förhållanden och processer i naturen, och intresset riktas mot människans roll i landskapsförändringar. Inom andra studiefält utgår man från samhällsförhållanden, varefter intresset leds mot naturpåverkan och miljöförändringar för att därefter återföras till frågor om människans ansvar och omsorg om resurser och miljö. Geografistudier handlar i hög grad om att låta intresset pendla mellan natur och samhälle och därvid ha som riktmärke samspelet dem emellan.

Kursplanen presenterar en kortare kurs, inriktad mot resursfrågor, och en längre kurs som ger större utrymme för studier av processer och förändringar och för anknytningar till natur- och kulturgeografiska teorier och modeller. De två kurserna kompletterar varandra och avspeglar tillsammans ämnets bredd.

Inom geografiämnet har tonvikten under skilda tider legat på olika ämnesdelar. Modern geografiundervisning fokuserar i högre grad än tidigare en föränderlig omgivning och rumsliga processer i samverkan och konkurrens.

Geografi handlar först och främst om den fysiska verkligheten; om konkreta förhållanden. Detta gör att modeller och avbildningar spelar en stor roll för beskrivning och analys. Av samma skäl är träning i att göra egna fältobservationer och dra slutsatser därav av största betydelse. Exkursioner är nödvändiga.

Landskapet, natur- och kulturlandskapet, är begrepp som i kursplanen används i en mycket vid bemärkelse och som även innefattar hav, havsbottnen och atmosfär. Samma begreppsliga vidd har här begreppet jordytan.

Geografisk analys bedrivs i alla rumsliga skalor, från den lokala och regionala till den globala. Region och regional kan beteckna såväl en del av ett land som ett större område som innefattar flera länder, t.ex. Norden. I en regional analys behandlas bl.a. samverkan inom en region.

Begreppet hållbar utveckling myntades i den s.k. Brundtlandrapporten. – ”En hållbar utveckling kan definieras som en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.” – ”En hållbar utveckling fordrar att man främjar värden som stimulerar en konsumtionsstandard som ligger inom ramen för de ekologiska gränserna och som alla rimligen kan sträva mot.” – ”Ett minimikrav är att en hållbar utveckling inte hotar de naturliga system som utgör grunden för livet på jorden, dvs. atmosfären, vattnet, jordarna

och organismerna.” Begreppet hållbar utveckling är också grundläggande i Riodeklarationen 1992, genom vilken de deltagande länderna, däribland Sverige, åtagit sig att långsiktigt sträva mot en hållbar utveckling.

Med begreppet kretslopp avses här först och främst naturliga sådana, som t.ex. vattnets kretslopp. Huvudsakligen behandlas skilda ämnens kretslopp, t.ex. kol, kväve, svavel, inom naturkunskap, biologi och kemi. Det är emellertid väsentligt att kretslopp beaktas i samband med undervisning om miljöfrågor och om ändliga och förnybara resurser. Här tillkommer också kretsloppsbegreppet i samband med framställning av olika produkter inom industrin, då återvinning och deponering diskuteras. I detta sammanhang kan man tala om artificiella kretslopp.

Med naturkatastrofer avses här främst sådana händelser som sker utan människans påverkan och utan möjlighet till styrning från människan men med stora effekter på människor och materiel, t.ex. jordbävningar, vulkanutbrott, orkaner, översvämningar och långvarig torka. Till naturkatastrofer räknas vanligen också sådana händelser där mänsklig aktivitet är en bidragande orsak, t.ex. markförstöring.

Levnadsvillkor är en samlande beteckning för de förutsättningar och möjligheter för överlevnad och utveckling som finns i ett område, och som påverkas av samhälls- och naturbetingade händelser och processer. Inom ramen för levnadsvillkoren finns de livsmönster som studeras inom ämnet samhällskunskap.

Kartor nämns i olika sammanhang i kursplanen. Då avses såväl topografiska som tematiska kartor, liksom kartor från olika tider.

I skolan har geografiundervisningen av tradition börjat med studier av olika områden, nära och fjärran, som en grund för elevernas kunskaper om världen. Samspelet mellan människan och hennes omgivning, samhälle och natur, studeras i olika landskap, olika miljöer och olika länder. Elevernas kunskaper om världen och jorden som helhet utvecklas och kompletteras successivt i grundskolan.

Detta ger en kunskapsgrund för studier av huvuddrag och strukturer. Med hjälp av allt fler geografiska begrepp får eleverna efterhand djupare insikter som inte bara är knutna till en unik plats och ett speciellt tillfälle utan är generella och användbara i nya situationer, andra områden och kommande tider. Lika nödvändig är den färdighet att arbeta med kartor och liknande hjälpmedel som successivt utvecklas under skolåren.

Studier av landskapstyper leder fram till frågor om natur- och kulturpräglade landskaps bildning, framväxt och förändringar. Inom geografin finns en stor arsenal modeller, teorier och begrepp till hjälp vid en sådan analys.

Sådana allmängeografiska analyser är utgångspunkten för en process- och konsekvensorienterad geografi i skolan. Människan är beroende av naturgivna förutsättningar i landskapet men hon påverkar också i allt högre grad mark, vatten och luft. En av de viktigaste uppgifterna för undervisning i geografi är att träna eleverna i att reflektera över konsekvenserna av detta, och även att poängtera vikten av att reflektera över konsekvenserna av de naturbetingade landskapsförändringarna och av samspel och beroende mellan olika geografiska områden. Eleverna tränas också i att uppfatta och bedöma alternativ för förändringar och åtgärder. Härigenom byggs en handlingsberedskap upp, efterhand riktad mot alltmer komplexa frågor, lokalt, regionalt och globalt.

Geografiämnet kan således uppfattas som bestående av en världsupptäckande regionalgeografi, en analyserande allmän geografi och en process- och konsekvensinriktad geografi. Inom och mellan dessa tre fält rör sig geografiundervisningen under hela den 12-åriga skolgången. Under de första åren ligger tyngdpunkten inom det första fältet, under gymnasietiden inom de två senare med en stark betoning av komplexa, globala frågor och arbete med teorier och modeller.

Ämne: Historia

Ämneskommentaren återger de överväganden som ligger bakom målskrivningarna och utvecklar närmare använda nyckelbegrepp såsom historiemedvetande, identitet, nutidsförståelse, kritiskt sinne och emancipation.

Kursplanens disposition

Kursplanen i historia är så disponerad att den i första avsnittet, Syfte, anger varför ämnet finns i skolan och vilken uppgift det har. Det andra avsnittet framhäver några huvuddrag i ämnets karaktär och struktur. De därpå följande kursmålen anger hur långt man inom ramen för varje kurs bör nå. Varje kursplan inleds med en kort ingress som preciserar kursens mål och därmed också de krav som ställs på utbildningsanordnaren. Därefter anges i punktform vad eleven med olika kvalitet i sina prestationer skall ha uppnått efter genomgången kurs. Dessa kursmål måste ytterligare preciseras i de lokala arbetsplanerna, där stoff och arbetsätt skall vara angivna, när elever och lärare utformar mål för undervisningen. Målen har avsiktligt utformats så generellt att undervisningen skall kunna anpassas lokalt till programmets karaktär och till elevernas förkunskaper, intressen och behov.

Stoffurval

Historieämnets perspektivrikedom och den vidgning till nya områden som historievetenskapen efterhand genomgått gör att gymnasieutbildningen varken kan eller bör ha ambitionen att ge en heltäckande kunskap om hela den historiska utvecklingen. Ett väl genomtänkt urval är nödvändigt. Läraren måste äga modet och skickligheten att välja bort. Klassens medverkan i urvalet bör vara reellt och inte låsas av alltför ambitiösa eller detaljerade arbetsplaner på ämnes- eller skolnivå. Det krävs en betydande flexibilitet för att kunna fånga upp nya perspektiv och för att ge eleverna möjligheter till egna val när det gäller fördjupning och inriktning.

En form av stoffurval sker vid epokstudier då avsikten inte är att ge en heltäckande bild av de politiska händelserna under en period utan snarare att ge en inblick i skilda epokers villkor, idéer och attityder genom studiet av människor, miljöer och händelseförlopp i olika kulturkretsar.

En annan form av stoffurval kan vara att man följer en lång linje eller tidsaxel, ytterligare en annan att man studerar ett tema.

Centrala begrepp

Centrala begrepp kan bidra till att strukturera innehållet i undervisningen. För historieundervisningen är kronologi det överordnade begreppet till vilket olika epokbegrepp kopplas. Förändring och kontinuitet är poler kring vilka historien pendlar. Källkritik och bevisföring är metodiskt centrala begrepp.

Läraren väljer begrepp utifrån stoffets krav. Det kan gälla makt och demokrati i politisk historia; konflikt och samarbete i socialhistoria; knapphet och produktion i ekonomisk historia etc. Ur historiedidaktisk synvinkel är t.ex. historiemedvetande, empati och identitet centrala begrepp.

Skilda historiska perspektiv ställer olika centrala begrepp i förgrunden. Innehållet i ett centralt begrepp kan också förändras. En idealistisk historiebeteckning lyfter fram personligheterna medan en materialistisk betonar produktionsförhållandena, för att ta några exempel. Begreppet revolution har olika betydelser i 1789 års Frankrike och 1917 års Ryssland samt en tredje innebörd i 1800-talets industrisamhälle. En väl etablerad begreppsapparat gör att eleven förstår den historiska utvecklingen och sin samtid bättre och kan tänka historiskt.

Historiemedvetande

I den historiedidaktiska debatten har begreppet historiemedvetande stått i förgrunden med innebörden tolkning av det förgångna kombinerat med samtidsförståelse och framtidsförväntningar. Det är en primär uppgift att hos eleverna utveckla detta.

Identitet

I nära samband med historiemedvetandet står begreppet identitet. Historieundervisningen ger eleverna insikt i både den egna och andras identitet. Identiteter kan vara av olika slag. Det kan röra sig om individens och familjens identitet, om nationell, regional, nordisk och europeisk identitet. Viktigt i detta sammanhang är att en betydande del av Sveriges befolkning har en delvis annan historisk identitet än den rikssvenska. Det gäller t.ex. befolkningen i de f.d. dansk-norska landskapen och i Tornedalen, samerna samt äldre och nyare invandrargrupper. Identiteten behöver inte nödvändigtvis vara rumslig. Den kan också bygga på socio-kulturella grupper som t.ex. arbetare och kvinnor; grupper som under senare år blivit föremål för ökad uppmärksamhet i historieforskningen. Olika identitetsbehov behöver inte stå i motsatsförhållande till varandra. Att tränga in i det egna kulturarvet kan tvärtom leda till ökad respekt för andras kultur och värden. Omvänt kan studiet av andra kulturvärldar öppna blicken för det karakteristiska hos den egna kulturen. Betoningen av identitet får givetvis inte undanskymma helheten, universella värden och globala perspektiv. Historieundervisningen bör inte begränsas till den europeiskt-västerländska kultursfären. Samhällsbildningar är ofta av blandkulturell karaktär och detta bör framgå.

Lokal och global historia

För identitetsbildningen har lokalhistorien stor betydelse. Historieundervisning har tenderat att tappa bort lokalhistorien på de högre skolstadierna. Historien har i alltför hög grad kommit att ses i ett ovanifrån-perspektiv.

Inom ramen för denna kursplan, med dess större profileringsmöjligheter, bör det finnas rika tillfällen att också anlägga ett lokalt och socialt gräsrotsperspektiv. Men lokala, nationella och globala perspektiv behöver inte betraktas som varandras motsatser. Det kan vara tacksamt att studera hur globala och nationella tendenser såsom konjunkturer, miljöproblem och olika slags andliga strömningar påverkar lokalsamhället.

Nutidsförståelse

Historieundervisningen har också till uppgift att fördjupa elevernas nutidsförståelse och stärka deras beredskap för framtiden. Bearbetningen av det förgångna kan förbättra våra möjligheter att förstå och förhålla oss kritiska till vår samtid och utgör en nödvändig förutsättning för tänkandet kring alternativa framtider. Komparativa historiska studier i tid och rum kan öka förmågan att bedöma konflikter och identifiera maktcentra och makt-havare. Behovet av sådana studier ökar rimligen i tider med omvälvande förändringar. Den fördjupning mot de senaste 100–200 åren som ägt rum i historieundervisningen är därför förklarlig och välmotiverad. Kravet på nutidsförståelse gör emellertid inte den äldre historien oviktig. Orsakerna till nutidens problem och förhållanden står ofta att finna långt tillbaka i historien, i de långa linjernas perspektiv. Elevernas frågor kring dagsaktuella eller sedan länge förflutna skeenden på det lokala, regionala, nationella eller globala planet kan ofta vara utgångspunkt för ett sökande bakåt och en koppling till nuet, efter såväl korta som långa utvecklingslinjer.

Historisk metod

Historieundervisningen har som uppgift att utveckla ett kritiskt sinne hos eleverna. Eleverna skall därför genom självständigt arbete med källor och litteratur övas i att kritiskt pröva historiska påståenden. De bör också få möta olika historieuppfattningar och lära sig inse den historiska kunskapens relativitet. Genom att på detta sätt utnyttja historiens kritiska potential kan undervisningen också medverka till att ge eleverna en kritisk distans till påståenden av skilda slag som möter dem i samhället, och därigenom göra dem till mer självständiga medborgare. Den kritiska inställningen måste balanseras av en strävan till förståelse för gångna tiders människor, till inlevelse. Historieundervisningen kan utveckla ett historiskt sinne som bedömer gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor.

Emancipation

Historiestudier har också en emancipatorisk roll. Historien kan verka frigörande genom att visa upp exempel på hur det som en gång tett sig som utopier likväl blivit verklighet (slaveriets avskaffande, social trygghet, kvinnofrigörelse etc.). Den kan även visa att någonting inte är alldeles nytt och därigenom hos eleverna framkalla en sund skepsis mot dagens modeidéer och allmänt gängse tolkningar av olika förlopp. Medvetandet om att det varit och är möjligt att ändra på rådande förhållanden måste vägas mot den realistiska insikten om de begränsningar som allt mänskligt handlande är underkastat både från naturens sida och från ekonomiska och sociala krafter.

Ämnets plats och roll

Historia ingår i det Samhällsvetenskapliga, Naturvetenskapliga och Estetiska programmet. Utöver A-kursen finns i det Estetiska programmet ett utbud av kurser i kulturhistoria. Historia utgör en tillgång i andra program då det gäller kravet på ett idéhistoriskt perspektiv i alla läroämnena. Historia ingår också naturligt i projekt- och temastudier i samverkan med andra ämnen.

Behovet av breda kunskaper i historia visar sig ständigt både i och utanför skolan. ”Baskunskaper för livet tillhör skolans mest grundläggande uppgifter. Hit hör t.ex. språkkunskaper, inte minst i svenska, och kunskaper i matematik. Hit hör att förmedla kulturarvet i viss mening, inte minst genom goda historiska kunskaper”. (Reg prop 1992/93: 100 Bilaga 9 sid 9).

Det betyder att historia är en särskilt viktig del inom samhällskunskapen i de program som saknar historia som självständigt ämne. Riksdagens utbildningsutskott anger i sitt utlåtande över regeringens proposition 1990/91: 85 ”Växa med kunskaper”: ”I kursplanen för samhällskunskap på de yrkesförberedande programmen, som omfattar 90 timmar, bör ca en tredjedel av utbildningstiden ägnas åt historiskt stoff. Enligt utskottets mening är det väsentligt att även eleverna på de yrkesförberedande programmen får möjlighet att studera såväl politiska och ekonomiska som kulturella och religiösa förhållanden i ett historiskt perspektiv.” (1990/91: UbU 16 sid 66.)

Ämne: Idrott och hälsa

Att förstå, påverka och förändra människors livsstil är inte enbart en fråga om att inhämta kunskaper. Lika viktigt är att finna arbetssätt och arbetsuppgifter som medvetandegör de attityder och värderingar som styr valet av livsstil. Kunskaper om idrotten och hälsan i skolan har kommit att domineras av förmedlingspedagogikens arbetssätt som ofta gett fakta om orsaker till hälsa och ohälsa. Detta synsätt räcker inte. Den kulturella grunden för våra värderingar måste lyftas fram, tydliggöras och ifrågasättas. Det betyder att de existentiella frågorna om gott och ont, rätt eller fel samt livets värde och värden i livet behöver ges en betydelsefull plats i undervisningen om ett rikt och hälsosamt liv.

Undervisningen i idrott har påverkats av tävlingsidrottens exponering i bland annat media, grenspecialisering i unga år och föräldrars syn på idrott, och därmed skapat en otydlighet beträffande ämnets form och innehåll. Dessutom bidrar idrottsplatserna, idrottshallarna och gymnastiksalarna i våra skolor till en traditionell syn på och upplevelse av idrottsämnet i skolan. Regelverk och konventioner skapar tillsammans med den fysiska inramningen skilda förväntningar hos såväl lärare som elever om ämnets kärna. Detta har gjort det mycket svårt att möta de stora ”tävlingsidrottsliga” förväntningar som elever och även föräldrar har på idrottsämnet i skolan.

Det har visat sig att andelen ungdomar som inte ägnar sig åt idrott på fritiden markant har ökat under de senaste decennierna – var tredje flicka och var fjärde pojke är inaktiv på sin fritid. Svenska barn och ungdomar har sämre muskelstyrka och ökad kroppsvikt, trots lägre energiintag, i jämförelse med barn för femton år sedan.

Undersökningar av vuxnas motionsvanor och fysiska prestationsförmåga har dessutom visat att en stor del av den svenska befolkningen är fysiskt inaktiv på sin fritid och att många på grund av detta tillhör medicinska riskgrupper.

Genom upplevelser, erfarenheter och reflektioner kan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan utveckla elevernas hälso- och miljömedvetenhet så att de motiveras att ta personligt ansvar för sin fysiska träning. Genom att t.ex. använda naturen, omgivningarna, otraditionella lokaler samt förändra arbetssätt och arbetsformer kan förutsättningar skapas, för alla elever, att finna former för en aktiv fritid nu och i framtiden.

Fritiden har mycket stor betydelse för människors bedömning av samhällets kvalitet och för den egna livskvaliteten. Därför bör både samordning med och samverkan mellan andra ämnen ske så att eleverna får ytterligare erfarenhet av sammanhang som hjälper dem att utveckla en aktiv fritid som vuxna. Särskilt viktigt är det för handikappade där flertalet inte har något arbete.

En av de viktigaste uppgifterna i framtiden är att styra samhällsutvecklingen i en ekologiskt uthållig riktning. Detta ställer krav på en hög miljömedvetenhet och en förändrad livsstil hos alla människor i samhället. Ämnet idrott och hälsa kan genom friluftsliv ge eleven möjlighet till naturupplevelser som väcker känslor och ger insikter om naturens värden och människans samspel med naturen. En samhällsutveckling i samklang med naturen är också en förutsättning för människans hälsa på lång sikt. Naturen är dessutom en källa för både fysisk och psykisk rekreation.

Undervisningen i idrott och hälsa bör därför inriktas på att använda arbetssätt och arbetsformer som påverkar beteenden och utvecklar en hälso- och miljömedvetenhet, samtidigt som eleven tränas i att ta ansvar för sin egen träning och sitt eget hälsotillstånd.

Ämne: Matematik

Bakgrund

Matematiken har utvecklats ur såväl praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska och utvidga matematikens egna domäner. Många av matematikens begrepp, metoder och teorier har vuxit fram under årtusenden inom olika kulturer och är en viktig del av vårt kulturarv. Matematik är även en modern, internationell vetenskap vars metoder och kunskapsområden ständigt utvecklas.

Den tekniska utvecklingen har medfört att matematiken fått nya och kraftfulla verktyg men detta ställer också ökade krav på användarens kunskaper. För att kunna ta ställning till en ständigt ökande mängd av information och kunna delta i den demokratiska beslutsprocessen i samhället fordras av alltfler människor förmåga att tolka och förstå innebörden av matematiska modeller och att i såväl vardagsliv som yrkesliv kunna kommunicera om frågor med ett matematiskt innehåll.

Organisation

Ämnet matematik är i den gymnasiala utbildningen uppdelat i påbyggbara kurser: A, B, C, D och E. Vilka kurser, som är obligatoriska på de olika programmen, framgår av nedanstående tabell:

Estetiska programmet: A och B

Samhällsvetenskapsprogrammet

humanistisk gren: A och B

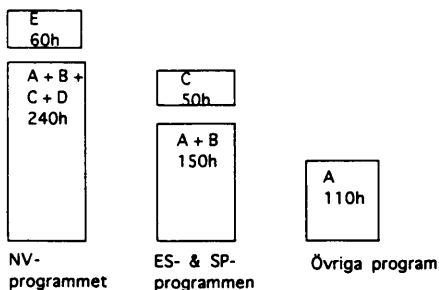
ekonomisk och samhällsvetenskaplig gren: A, B, C

Naturvetenskapsprogrammet: A, B, C och D samt val mellan kurserna

miljökunskap och matematik E

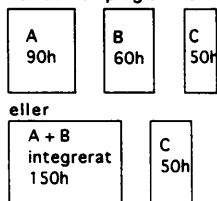
Övriga program: A

Ovanstående kan också presenteras på följande sätt:

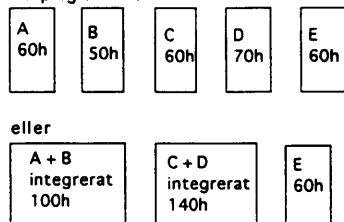


Lokalt finns många olika möjligheter till kursuppläggning. Nedan visas några exempel på hur man kan disponera tiden på de olika kurserna på naturvetenskapligt, estetiskt och samhällsvetenskapligt program:

ES- och SP-programmen:



NV-programmet:



På gymnasieskolans program garanterar timplanen eleverna en viss lärarledd tid för ämnet matematik. När eleverna avslutar programmet skall de ha uppnått samtliga mål för programmets obligatoriska kurser. I den lokala arbetsplatsen kan kurserna integreras. Där kan man t.ex. för Estetiska programmet besluta om en sammanhållen lärogång för att uppnå A- och B-

kursens mål inom garantitiden 150 timmar. En sådan planering kan innebära att kortare tid än 110 timmar används för att uppnå A-kursens mål och motsvarande längre tid för att uppnå B-kursens.

Inom utrymmet för det individuella valet kan skolorna erbjuda eleverna att fortsätta med matematikkurser utöver de på programmet obligatoriska.

För den gymnasiala vuxenundervisningen är timplanens läroplaner lokalt riktvärden. I övrigt gäller samma frihet som i gymnasieskolan att lokalt besluta om undervisningens organisation och uppläggning.

Kursplanerna föreskriver inte hur målen skall uppnås lika litet som vilka tillämpningar som skall väljas. Dock skall tillämpningarna lokalt anpassas till elevernas studieinriktning/program och till elevernas förkunskaper, intressen och behov. Hela den tid som avsätts för kurserna skall alltså inte tas i anspråk för att uppfylla kursplanernas mål, utan det skall även finnas tid för fördjupning och breddning av innehållet efter lokalt beslut.

Några speciella inslag

Kursplanerna i matematik lägger stor vikt vid förståelse. Tack vare nya tekniska hjälpmedel har kraven på färdighetsträning minskat och möjligheter och utrymme för utveckling av begrepps-förståelse och problemlösningsförmåga.

I massmedierna förekommer ofta statistiska undersökningar och slutledningar. Alla elever behöver kunna ta ställning till och värdera tillförlitligheten av sådan information. Kurs A i matematik tar därför upp grundläggande statistik, som sedan fördjupas i B- och C-kurserna. Statistik är ett viktigt matematiskt verktyg för såväl samhälls- och beteendevetenskaperna som för de tekniskt-naturvetenskapliga ämnesområdena.

Datorlära betraktas inte längre som ett särskilt kunskapsområde. Kravet på att själv kunna programmera har ersatts av krav på att kunna utnyttja färdig programvara på ett medvetet sätt. Tillgången till grafräknare och till matematiska verktygsprogram för datorer underlättar för eleverna att tillägna sig kunskap om och förmåga att värdera olika problemlösningsstrategier och att låta algebraiska, numeriska och grafiska metoder komplettera varandra. Övrig lämplig programvara att utnyttja i undervisningen är kalkylprogram för att lösa problem inom bl.a. det ekonomiska området, statistikprogram för att hantera stora datamängder och symbolhanterande program för att bearbeta algebraiska uttryck och utföra exakta beräkningar.

I kurs E ingår ett mindre projektarbete. Syftet med detta är att ge eleven träning i att självständigt arbeta med en uppgift av mer tidskrävande slag än de som normalt behandlas inom matematikkurserna. Arbetet kan med fördel pågå parallellt med E-kursen i övrigt.

Anknytning till andra ämnen

Behov och tillämpningar av matematik finns inom många skolämnen. Inom naturvetenskapliga och tekniska ämnen på det naturvetenskapliga programmet och inom många karaktärsämnen på de yrkesinriktade programmen krävs förmåga till matematisk problemlösning och i att kunna använda matematiska modeller och beräkningar.

Även inom samhällskunskap, beteendevetenskapliga ämnen och ekonomi används matematiska modeller liksom inom andra ämnen såsom idrott och olika former av estetisk verksamhet.

Inblickar i matematikens idéhistoria kan med fördel samordnas med att motsvarande epoker behandlas i historiekurserna och för de elever som studerar filosofi ges goda möjligheter att där finna anknytningar till matematikens abstrakta begreppsvärld och logiska bevisföring.

Det är väsentligt att i den lokala arbetsplanen ta hänsyn till andra ämnens behov av specifika matematiska kunskaper och att i matematikundervisningen från andra ämnen hämta tillämpningar som eleverna upplever som meningsfulla för sin studieinriktning.

Ämne: Naturkunskap

Naturkunskap B ingår obligatoriskt i samhällsvetenskapsprogrammet. Man beslutar lokalt om kurserna A och B skall studeras i följd eller om de skall integreras. Kurs A är i huvudsak inriktad mot miljö- och energifrågor, men även i kurs B kan sådana tas upp när tillfälle ges.

Experimentellt arbete har sin givna plats i undervisningen. En modell eller en teori utgör en sammanfattning av iakttagelser och experimentella resultat, och varje naturvetenskaplig förklaring av ett fenomen vilar på empirisk grund. Liksom i Kurs A bör begreppsförståelsen baseras på elevernas egna observationer och undersökningar.

Att söka kunskap ur andra källor än läroböcker utgör en allmän träning i hantering av kunskapskällor. Genom att studera populärvetenskapliga tidskrifter och dagstidningar kan eleverna få kontakt med forskningens frontlinjer. Sökning i databaser ger tillfälle att använda datorer för faktainsamling.

Det tvärvetenskapliga perspektiv som anläggs i naturkunskap kan utnyttjas för att ge en helhetssyn på materiens olika former från mikro- till makrokosmos. Här liksom inom andra delar av kursen är kunskaperna från tidigare studier en grund att bygga vidare på.

Ett historiskt perspektiv på människans kunskapsutveckling kan utnyttjas för att visa att naturvetenskapliga begrepp, modeller och teorier är produkter av människans tänkande i en viss tid och inte absoluta sanningar.

Varje fysikalisk förändring låter sig beskrivas i energitermer. Att eleven behärskar energibegreppen är därför ett bra utgångsläge för studiet av alla naturvetenskapliga ämnesområden och deras tillämpningar.

Genom tidigare studier har eleverna grundläggande kunskaper om organismers byggnad och funktion. På det gymnasiala stadiet fördjupas kunskaperna och molekylärbiologin kan få en mer framträdande roll. Tillämpningar av biologiska och medicinska forskningsresultat kan diskuteras ur etiskt perspektiv. Kunskaper i humanbiologi underlättar ställningstaganden om livsstil och människosyn.

Industrisamhällets framväxt har medfört att nya kretslopp av materia och energi skapats. Dessa kan belysas genom att man följer en process från råvaruutvinning till avfallshantering.

Ämne: Psykologi

En viktig förändring i förhållande till tidigare kursplan när det gäller innehållet är betoningen av psykologins mer omfattande teorier. Under den begränsade tid som står till förfogande är det angeläget att välja stoff som på ett sammanhängande sätt täcker in så stora delar av människans psyke som möjligt. Det är också viktigt att få fram skillnaderna mellan de olika perspektiven inom psykologin av i dag.

Perspektiv används som beteckning på de olika synsätt som finns inom ämnet. Psykoanalys, behaviorism och humanistisk psykologi är de stora huvudinriktningarna, men det är fullt möjligt att tänka sig ytterligare perspektiv som t.ex. ett kognitivt eller socialpsykologiskt synsätt.

Perspektiven leder ofta till helt olika konsekvenser t.ex. i fråga om synen på psykiska störningar.

De olika delarna av människans psyke som kan belysas utifrån dessa perspektiv benämns i kursplanen aspekter. Dessa motsvarar i stor utsträckning de tidigare huvudmomenten. De olika aspekterna kan i undervisningen gå in i varandra. Det är t.ex. svårt att behandla varseblivning utan att komma in på känslor.

Förutom nämnda perspektiv och aspekter inrymmer ämnet även en mängd stoff som inte låter sig inordnas i ovanstående struktur. Det är då lämpligt att studera dessa frågor i form av tema/studieområden. Exempel på sådana områden är frågeställningar kring arv och miljö, drömmar och psykologiska test av olika slag.

All undervisning bör självklart anpassas till undervisningsgruppen. Många vuxna har skaffat sig ett rikt mått av kunskaper och erfarenheter genom tidigare studier, i sitt yrkesarbete, i vardagslivet och som samhällsmedborgare. Det är viktigt att ta till vara och knyta an till dessa kunskaper i ämnet psykologi.

Många betraktar inte erfarenheter och reflektioner som kunskap i egentlig mening. Det kan framför allt gälla dem som haft ett längre studieuppehåll. Därför är det viktigt att förtydliga den kunskapssyn som ligger till grund för undervisningen.

Kursplanens disposition

Kursplanen skall ange samhällets krav på utbildningen, ämnets syfte, klargöra ämnets karaktär och struktur samt ange mål. Ämnets syfte skall legitimeras, svara på frågan varför ämnet finns i gymnasiet. Syftet relateras alltså till läroplanens mål.

Under rubriken "Karaktär och struktur" fångar ämnets kärna in sättet att se på ämnet. Psykologin beskrivs här som ett ämne som studerar människan utifrån olika psykologiska perspektiv, skilda aspekter och kunskapsområden.

Kursens krav är av olika dignitet och det första är av särskild vikt. Övriga kurskrav skall uppnås mer eller mindre av eleven, beroende på elevers och lärares urval av ämnesinnehåll.

Samverkansmöjligheter

Samverkan med andra ämnen är en annan möjlighet att kring ett gemensamt tema närma sig psykologiämnet. I ett tema om t. ex. kärlek kan psykologi samverka med svenska och biologi. Ett annat tema om konflikter öppnar möjligheter för samarbete med samhällskunskap och exempelvis en lokal kurs i dramatik.

Ämne: Religionskunskap

I religioner och livsåskådningar är begreppet tro centralt. Det möter oss i traditioner, symboler, andaktsformer och i regler för moral och etik. Begreppet tro möter oss också i dagens livsåskådningsdebatt. Det kan studeras både i ett historiskt och i ett aktuellt perspektiv. Historiskt har kristendomen haft ett genomgripande inflytande på svensk tradition, samhällsmoral och kultur. I den kristna kyrkan i dag pågår ett intensivt utvecklingsarbete för att uttrycka den kristna tron i ett språk och med en symbolvärld som passar moderna människor. Bibeltexter, psalmer, sånger och litteratur ger uttryck för kristen tro på Gud och Jesus i olika tider. Genom att följa kyrkoårets växlingar kan man fördjupa förståelsen för helger och högtider.

De övriga världsreligionerna har med sina texter, sånger, högtider, sin religiösa gemenskap och sina etiska principer i viss mån blivit en del av vår kultur genom ökad invandring och internationalisering.

En del människor väljer livsåskådningar med agnostisk eller ateistisk innebörd. Dessa har ofta utvecklats i anslutning till den filosofiska, politiska eller kulturella utvecklingen i samhället. Det finns också många som anger privatreligion som sin verklighetstolkning. I det moderna samhället har nya livsåskådningsliknande tolkningar, som anknyter till begrepp som liv, ekologi och miljö, uppstått ur behov av att rädda världen från katastrofer och att motivera människor till ansvar inför viktiga uppgifter. Ungdomskulturen med sin musik, sin vanda inför framtiden och sina otraditionella symboler ger många uttryck för försök att finna något som ger trygghet.

Svensk tradition har formats av kristendom, folkrörelser och filosofier i samspel mellan religion, livsåskådning och samhälle. De traditioner eleverna själva bär med sig från olika kulturer måste tas till vara i undervisningen. I ett sekulariserat samhälle är ingen tro eller livsåskådning självklar. Jämförelser mellan religioner från olika världsdelar och tidsepoker kan ge viktiga bidrag till interkulturell och historisk förståelse. Eleverna skall fördjupa sin förankring i den egna religionen, livsåskådningen, traditionen och kulturen, men också få förståelse och respekt för andras traditioner och kulturer. Detta är ett sätt att utveckla ömsesidig tolerans och hänsyn, samtidigt som det understödjer den egna personlighetsutvecklingen.

Värdefrågorna är viktiga inom ämnet religionskunskap. Eleverna möter ofta frågor som har med gott och ont, rätt och orätt att göra. Om detta tidigt och kontinuerligt tas upp i undervisningen kan eleverna efterhand bli alltmer medvetna om att principiella motiveringar och inställningar, baserade på tro, religion och livsåskådning, ytterst bestämmer våra uppfattningar och präglar vårt handlande, även om vi inte är medvetna om det. Diskussionen

kring etikfrågorna kan fördjupas med hjälp av principer som tio Guds bud, humanismens grundläggande principer om människovärde, moralsystem grundade på principen om att allt vad man vill att människor skall göra mot en själv, gör man också mot andra (t.ex. ”den gyllene regeln”) samt på principer om social rättfärdighet. I undervisningen kan man påvisa vilka principer som kan användas när man diskuterar aktuella etiska frågor. Därigenom bidrar ämnet till att uppfylla viktiga mål i skolan och att aktualisera sådana moraliska och etiska värden som skall hävdas i skola och samhälle.

Värdefrågorna berör inte enbart etiken utan också kultur och samhällsdebatt i ett vidare perspektiv. Undervisningen i religionskunskap skall därför aktualisera hur religion och livsåskådning, kyrkor och samfund fungerar kulturskapande, inspirerar till konst och litteratur, medverkar till social medvetenhet, värnar om naturen och ger människor livsmod och inre kraft, men också visa på hur de ibland har brutit, och fortfarande bryter, mot sina ideal.

Grundläggande perspektiv

Ett grundläggande perspektiv i religionskunskapsstudiet är perspektivet *människan*. Det är människan och människans situation som skall göras till föremål för studium, och de upplevelser och behov av livstolkning som hon har skall stå i centrum.

Man kan utgå från den grundläggande frågan: Vem är jag? Det leder till frågor som: Vilka är mina grundvärderingar? Vad tycker jag är värt att leva för? Vad är rätt och orätt, liv och död, skuld och straff? Vad är moraliskt gott eller ont, vad innebär samhörighet och solidaritet, moral och etik? Vad ligger i begrepp som världen och värden, sekularisering, ångest, kris, identitet och trygghet?

Man kan närma sig dessa frågor ur två perspektiv: ett innehållsligt och ett existentiellt. Innehållsperspektivet har en fast tradition i religionskunskapsstudiet. En kombination av ett innehållsligt perspektiv och ett existentiellt skapar förutsättningar för att göra ämnesstudiet konkret, verklighetsnära och personlighetsutvecklande. Dessa perspektiv skall i undervisningen samspela med varandra. Särskilt i gymnasial utbildning finns goda förutsättningar för att eleverna kan uppfatta och tillgodogöra sig båda perspektiven och se sambandet mellan innehåll och livsfrågor. Eleverna kan också reflektera över förhållandet mellan religion och livsåskådning och över ställningstaganden i etiska och moraliska frågor.

Innehållsligt perspektiv

I det innehållsliga perspektivet kan man urskilja olika dimensioner. En dimension är ett sätt att uppfatta och avgränsa ett visst innehåll. Exempel på dimensioner med vars hjälp man kan beskriva och analysera tros- och livsåskådningar och deras roll i samhället är följande:

En historisk dimension: varifrån kommer de värderingar vi accepterar eller förkastar? Vad har lett till det utbud av tros- och livsåskådningar i samhället som vi har i dag? Hur har sekulariseringen påverkat synen på religion, livsåskådning och etik? Vilken är den kyrkohistoriska bakgrunden till de problem som studeras?

En institutionell dimension: vilka institutioner i vårt samhälle har bestämt utvecklingen tidigare och bestämmer utvecklingen i dag inom religion, kyr-

kor, samfund och i livsåskådningsdebatten? Vilka är särskilt viktiga i ett religionskunskapsperspektiv? Vad betyder kristna kyrkor och samfund? Vad har de att säga om de problem som studeras?

En kulturell dimension: vilka värderingar bestämmer utbudet på det kulturella området, i ungdomskultur, TV, video, etc? Vilken roll spelar tros- och livsåskådning? Vad har kristendomen och andra religioner och livsåskådningar betytt för den kulturella utvecklingen?

En trosdimension: vilket är det kristna trosinnehållet? Vad står andra religioner och livsåskådningar för i fråga om gudstro, verklighetsuppfattning, samhälls- och människosyn?

En etisk dimension: vilka inställningar har olika tros- och livsåskådningar till olika etiska och moraliska problem? Vad har den kristna etiken betytt för det svenska samhällets moralutveckling och vad betyder den idag?

En mötesdimension: hur åstadkommer man möten istället för konflikter mellan religioner och livsåskådningar?

Existentiellt perspektiv

Grundläggande problem bör som framgått inte bara diskuteras ur ett innehållsligt utan också ur ett existentiellt perspektiv. Sådana ständigt återkommande erfarenheter och upplevelser kan beskrivas med begrepp som liv och död, ansvar och skuld, ensamhet och gemenskap, lidande och medmänsklighet, rädsla och trygghet; eller lidande – död – ansvar – skuld – förlåtelse – frälsning – förtröstan – kärlek – meningsfullhet – godhet; eller utifrån begrepp som hopp – fruktan – sorg – klagan – tacksamhet – liv. Detta aktualiserar frågor som: Vilken är den kristna tolkningen av dessa begrepp? Vad säger andra religioner och livsåskådningar? Vilken är den egna inställningen? Hur motiveras den?

Kursplanens uppbyggnad

I ämnet religionskunskap i grundskolan möter eleverna religionskunskapsstudiet för första gången. Eleverna får tidigt öva sig i att förstå och tolka fenomen i sin omvärld och behandla sådant som har med människans livsvillkor, verksamhet och samverkan att göra. Det innebär att eleverna både måste inhämta kunskaper om och själva ställa sig inför uppgiften att tolka företeelser i omvärlden i ett tros- och livsåskådningsperspektiv, och ge dessa företeelser mening.

I gymnasial utbildning skall eleverna möta liknande innehåll som i grundskolan, men nu från nya utgångspunkter som hjälper dem att upptäcka nya sammanhang. Studerande i gymnasiet är i en ålder då behovet av att utveckla en egen genomtänkt livsåskådning på allvar gör sig gällande. Studierna behöver därför läggas upp så att eleverna ges tillfälle till att informera sig om och bearbeta olika frågor, kritiskt granska, pröva och ompröva dem och ta ställning till dem.

Vuxna studerande har upplevelser och erfarenheter som de kan bidra med och som de ofta behöver hjälp med att bearbeta. En allmän erfarenhet inom vuxenundervisningen är att många av de begrepp som tro, livsåskådning och etik arbetar med av vuxna uppfattas som en konstruktiv hjälp till förståelse för och tolkning av sin omvärld.

Människan är en livstolkande varelse. Genom att resonera kring hur en livstolkning utvecklas och vad den innehåller kan man hjälpa eleverna att

allt bättre förstå och tolka sin situation. Vill man nå fram till detta framstår det som självklart att man vid planeringen av undervisningen i religionskunskap behöver ta stor hänsyn till de önskemål, erfarenheter och allmänna förutsättningar som finns i den grupp man skall arbeta med.

Gemensamma innehållsområden

I religionskunskapsundervisningen skall de mål som är gemensamma för de olika programmen omsättas i det egna ämnet. Dessa mål har därför delvis inarbetats i målen för religionskunskapsundervisningen. En grundläggande fråga att diskutera blir då på vilka sätt religionskunskapen kan bidra till att uppfylla dessa mål.

Exempel på viktiga innehållsområden som skall behandlas på alla program är globala överlevnadsfrågor och livsmiljö, solidaritet, människosyn och människovärde, kulturarv, man och kvinna, jämställdhet, gott yrkesmannaskap och god yrkesetik. Både kristendomen och andra religioner och livsåskådningar har viktiga bidrag att ge till breddning och fördjupning av innehållet i dessa begrepp och därmed till elevens egen personlighetsutveckling. I religionskunskapsundervisningen skall eleven fördjupa sin kunskap genom reflektion, dialog, argumentering, diskussion och ställningstagande. Eleven skall utveckla förmågan att diskutera och ta ställning i etik- och livsåskådningsfrågor med anknytning till olika yrkesområden. Särskilt elever inom vuxenutbildningen kan förutsättas att ha mycket konstruktivt att bidra med, exempelvis i frågor om människosyn, om gott yrkesmannaskap och om god yrkesetik.

Samverkan med andra ämnen som anknyter till yrkeserfarenheter och yrkesliv kan vara ett bra sätt att vidga och fördjupa reflektionerna.

Ämne: Samhällskunskap

Ämnet samhällskunskap i gymnasial utbildning kan beskrivas som en utveckling från ett ämne avseende främst medborgarkunskap, över förmedling av ett ämnesinnehåll från olika universitetsdiscipliner, till att vara ett ämne där eleverna genom studier av valda samhällsfrågor aktivt tillägnar sig en allt större förmåga att bearbeta komplexa frågor. Detta för att kunna tydliggöra och söka förstå skeenden i en alltmer mångfasetterad värld.

Kursplanens uppbyggnad

Kursplanen skall ange samhällets krav på utbildningen, ämnets syfte, klargöra ämnets karaktär och struktur samt ange mål. Under "Karaktär och struktur" fångas ämnets kärna in, dvs. sättet att se på ämnet. Detta sker genom att väsentligt innehåll anges genom de olika kunskapsområdena. Ämnets karaktär är att ge kunskaper om olika samhällsförhållanden och samhällsfrågor genom bearbetning och analys. I ämnet betonas också processen på väg till kunskaperna; den träning i bedömning, värdering och personliga ställningstaganden som ämnet ger. Kurserna A, B och C i Samhällskunskap definierar ämnet på olika nivåer. Undervisningen skall planeras utifrån de övergripande målen men kursmålen anger hur långt i denna strävan man bör kunna nå.

Kurs A är en kärnämneskurs vars syfte är att eleverna utifrån studier av skilda samhällsfrågor som anknyter till deras erfarenheter, behov och intressen, ges möjlighet att fördjupa kunskaperna om samhälle, arbetsliv och ekonomi. Eleverna skall självständigt och ingående kunna analysera och även presentera några relevanta samhällsfrågor för att bättre kunna förstå den komplexa verkligheten. Därvid skall någon samhällsfråga vara vald så att den har särskild inriktning mot det program eleven valt. För de elever som inte har historia som särskilt ämne ger denna kurs sådana kunskaper att eleverna kan lägga ett historiskt perspektiv på den ekonomiska, politiska och sociala utvecklingen. Detta blir då en naturlig förskjutning i ämnet samhällskunskap för de program som saknar historieämnet. Kurs A har en tydlig inriktning mot att ge eleverna en grundläggande förmåga att använda olika källor och verktyg för att kunna analysera och presentera några samhällsfrågor så att olika infallsvinklar och eget ställningstagande tydliggörs.

Kurs B är en fördjupningskurs som är konstruerad så att eleverna ges möjlighet att fördjupa och vidga sina kunskaper och färdigheter samt sin medvetenhet och analysförmåga utöver målen för kärnämneskursen. Kursen skall ge eleverna insikt i mera komplexa och omfattande samhällsfrågor, och lära eleverna att använda flera olika källor och verktyg vid analyser av dessa samhällsfrågor.

Målen för kurs C är att eleverna skall bli väl förtrogna med att analysera, presentera och värdera komplicerade samhällsfrågor. Målet är att eleverna vid analysen skall använda många olika källor och verktyg, så att de efter kursen kan tydliggöra ett eget ställningstagande och ha utvecklat en sådan självständighet och analysförmåga att de är väl förberedda för högre samhällsvetenskapliga studier.

Motiv för och förtydligande av kursplanetexten

Samhällsfrågorna utgör grund för studierna av kursplanens skilda kunskapsområden. Begreppet samhällsfrågor har i detta sammanhang en vid innebörd. De samhällsfrågor som studeras i ämnet kan hämtas från olika nivåer; från lokal, regional, nationell och internationell/global nivå. Det är dock viktigt att söka bearbeta och analysera samhällsfrågan även på andra nivåer än där frågan aktualiserades. Det kan således vara viktigt att söka analysera samhällsfrågan dels utifrån individen, dels utifrån de samhällseliga strukturerna. I "Karakär och struktur" anges ett antal kunskapsområden och några begrepp i anslutning till dessa, vilka diskuteras och förtydligas nedan.

Demokratins innehåll och uttryckssätt

I skollag och läroplan formuleras de värden skolan skall gestalta och förmedla, den demokratiska värdegrunden. Kärnan i denna värdegrund är människolivets okränkbarhet, aktningen för varje människas egenvärde, individens frihet, solidaritet med svaga och utsatta, alla människors lika värde, samt ansvar för vår gemensamma miljö. Skolan skall inte vara neutral i fråga om demokratin utan alla ämnen i skolan skall sträva mot att eleverna vill hävda och praktisera den demokratiska värdegrunden. Ämnet samhällskunskap har i detta sammanhang en speciell uppgift: att ta upp den demokratiska värdegrunden i ett analyserande perspektiv och utveckla elevernas förmåga att granska, värdera och ta ställning. I kursplanen (Syfte) betonas att det i studierna skall ske en kritisk granskning och diskussion av de värden

som bär upp demokratin, detta för att vidareutveckla ett demokratiskt förhållningssätt. Värdegrunden måste tolkas, konflikter kan uppstå mellan olika värden i värdegrunden. Det är nödvändigt att i ämnet föra en öppen diskussion om hur värdegrunden kan tolkas och praktiseras, detta för att demokratin innebär inte är entydig och för att eleverna skall kunna få ett personligt förhållningssätt till demokratin. På samma sätt skall demokratin uttryckssätt behandlas. De olika demokratiska institutioner som studeras i ämnet ses som att de representerar demokratiska värden. I analyser och i jämförelser mellan olika länder skall ständigt följande fråga ställas: Gestaltar verkligen olika länders institutioner demokratin tanke, vilka alternativ finns?

Samhällets organisation utifrån politiska, sociala, ekonomiska, kulturella, religiösa och rumsliga aspekter

Formuleringen om den samhälleliga organisationen skall tolkas brett. Här åsyftas inte bara myndigheterna (den offentliga sektorn) utan även övriga övergripande strukturer, t.ex. ekonomins organisation, näringar, arbetsmarknad, mediastruktur osv. "Samhällets organisation" syftar alltså på de samhälleliga strukturer som varit ett traditionellt studieobjekt i samhällskunskap, och dessa belyses ur flera aspekter.

Individens och gruppernas skilda livsvillkor

Här åsyftas studier av hur individer och grupper lever sina liv i familj, i arbetsliv, på fritiden och i andra motsvarande verksamheter. Livsvillkoren är olika för olika individer och grupper bl.a. av sociala, ekonomiska och kulturella skäl, men kan också vara olika mellan män och kvinnor. Livsvillkoren påverkas av de samhälleliga strukturerna men påverkar i sin tur även strukturerna. Denna ömsesidiga påverkan är ett viktigt studieobjekt i ämnet.

Frågor kring kulturarv, kulturell identitet, kulturmöten och kulturkonflikter

Dessa frågor har anknytning till resonemanget ovan om livsvillkor, men har en speciell inriktning mot begreppet identitet. Det kan röra sig om individens eller familjens identitet, om nationell, regional, nordisk, europeisk eller annan identitet eller om icke-rumslig identitet som kvinnlig identitet eller arbetaridentitet. Olika identitetsbehov behöver inte stå i motsats till varandra. Att tränga in i det egna kulturarvet kan tvärtom leda till ökad respekt för andra folks kultur och värden. Ökad migration, större etnisk medvetenhet, fler kulturmöten och kulturkonflikter ger detta kunskapsområde en ökad betydelse.

Internationella förhållanden, internationell utveckling, samlevnad och konflikt

De olika kunskapsområdena i ämnet skall studeras både ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Internationella frågor har ett egenvärde i ämnet. Människors livsvillkor och den samhälleliga organisationen i såväl europeiska som icke-europeiska länder ingår i ämnet. Nationella och internationella konflikter och konfliktlösning, Sveriges relationer med omvärlden lik-

som andra internationella relationer har också en plats i ämnet. Detta infattar även de ekonomiska relationerna och resursfördelningen mellan rika och fattiga länder liksom kunskaper om det frivilliga solidaritetsarbete som bedrivs.

Samspelet mellan samhälle och natur och därmed sammanhängande överlevnadsfrågor

Samhällskunskapen är, tillsammans med de naturvetenskapliga ämnena, ett av de viktigaste ämnena när det gäller att belysa samspelet mellan samhälle och natur och därmed behandla miljöfrågorna. Ämnet har ansvar för att beskriva och analysera de drivkrafter – ekonomiska och politiska – som framkallar miljöproblem av skilda slag, men som också kan utnyttjas för att åtgärda problemen.

Miljöproblematikens globala karaktär gör det också viktigt att studera betydelsen av internationella relationer ur ett miljöperspektiv. På samma sätt har miljöfrågorna en tydlig koppling till andra stora samtidsfrågor, de s.k. överlevnadsfrågorna. Hit hör frågor kring resurshållning avseende energi, vatten, skog, odlingsbar mark liksom de globala befolkningsfrågorna.

Många kunskapsområden berör andra ämnen. En undervisning som bygger på samverkan med andra ämnen vänjer eleverna att se en sak ur olika synvinklar och hjälper dem att utveckla en helhetssyn på samhället.

En ny kursplan

Ämnet fick en ny kursplan år 1988 (suppl. 88: 82) som gav samhällskunskapen en inriktning mot bearbetning och analys, och lanserade begreppet samhällsfrågor som den pedagogiska ram som gjorde analysen meningsfull och möjlig:

”Genom att utgå från en komplex samhällsfråga ger man eleverna möjlighet att sätta in sina ämneskunskaper i ett större sammanhang, vilket underlättar för dem att utveckla en helhetssyn.”

”Samhällsfrågor har i detta sammanhang en vid innebörd. Det kan vara frågor i kommunen, regionen, landet eller världen.”

(Läroplan för gymnasieskolan, suppl. 88: 82)

Samma huvudtankar som präglade kursplanen från 1988 finns i föreliggande kursplan. De förändringar som kursplanen nu uppvisar hänför sig i huvudsak till de betoningar som riksdagen gjort i kunskapspropositionen (prop 1990/91: 85) och det förslag som lagts av Läroplanskommittén (SOU 1992: 94).

Den väsentliga förändringen för ämnet i kunskapspropositionen, ”Växa med kunskaper” var att samhällskunskap blev ett kärnämne som finns på alla program. I ”Växa med kunskaper” och i läroplanskommitténs betänkande ”Skola för bildning” betonas frågor om kulturarv - identitet och livsmönster, om samspelet natur – människa – miljö samt de internationella frågorna. Samtliga dessa tre områden har beaktats i kursplanens olika delar.

I läroplanskommitténs betänkande betonas att eleverna skall sträva mot att öka sin förmåga att självständigt formulera ståndpunkter grundade på såväl empiriska kunskaper och kritisk analys som på förnuftsmissiga och etiska överväganden.

I och med att socialkunskapsämnet inte längre finns i gymnasieskolan är

det nödvändigt att ämnet samhällskunskap mer än tidigare betonar individ/gruppaspekten vid behandling av olika samhällsfrågor. Detta är en av de nivåer där elevernas egna värderingar och ställningstaganden kan bearbetas.

Geografiämnet har återkommit till gymnasieskolan men finns inte på alla program. Den i ämnet samhällskunskap nödvändiga rumsliga aspekten finns med i ämnets kunskapsområden och bör särskilt beaktas vid undervisning på de program där geografiämnet inte finns.

Enligt riksdagsbeslutet om gymnasieutbildning skall alla elever få möjlighet till ett historiskt perspektiv. Alla program i gymnasieskolan har inte ämnet historia. Detta innebär att ämnet samhällskunskap har ett ansvar för att ge en historisk bakgrund för de elever som inte har historieämnet.

Eftersom en majoritet av eleverna i grundskolan idag går vidare till gymnasieskolan är det alltmär angeläget att se att ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan bygger vidare på den grund som grundskolan har gett i ämnet. Detta är det s.k. "1 – 12-perspektivet" som antyder att ämnet bör ses i ett tolvårigt perspektiv. Ett uttryck för 1 – 12-perspektivet är att kursplanens övergripande mål till största delen är gemensamma med grundskolans. Grundskolans och gymnasieskolans kunskapsområden är väsentligen desamma. Progressionen i förhållande till grundskolan består i att gymnasiet har ambitioner att behandla större och nya delar av de olika kunskapsområdena, och att bearbetningen och analysen av de olika samhällsfrågorna sker på ett mer systematiskt och kvalificerat sätt. Därvid lär sig eleverna att använda fler källor och verktyg och att se frågorna ur fler perspektiv. Progressionen inom gymnasieskolan innebär en successiv fördjupad analys för att eleverna slutligen, vid genomgången kurs C, skall kunna analysera komplicerade samhällsfrågor på ett mångsidigt sätt. Avsikten är att eleven skall kunna förstå skeenden, se orsaker och konsekvenser, se hur olika synsätt påverkar förslag till åtgärder. Det innebär också att elevens självständighet ökar, den egna reflektionen blir större och att krav på egna förslag till alternativa lösningar på samhällsfrågor och på eget ställningstagande blir starkare.

Kurserna

Riksdagsbeslutet om en ny gymnasieskola innebär för ämnet samhällskunskap att det är ett kärnämnne, men också att ämnet förekommer med skilda volymer och i olika konstellationer med andra ämnen.

Enligt timplanerna för de nya programmen i gymnasieskolan förekommer ämnet i huvudsak i två volymer, 90 timmar och 300 timmar. Den större kursen finns endast på det samhällsvetenskapliga programmet. Samtidigt finns på detta programs humanistiska gren en undervisningsvolym på sammanlagt 200 timmar i ämnet samhällskunskap, avsedd för dem som inte väljer latin eller grekiska. I riksdagsbeslutet ingår också att ämnet geografi, som ingått som en del av ämnet samhällskunskap, har återinförts som självständigt ämne inom det samhällsvetenskapliga programmet.

Beträffande ämnet historia menade riksdagen att det var väsentligt att även eleverna på de yrkesförberedande programmen får möjlighet att studera historiska förhållanden. Ämnet historia finns dock inte inom alla program, men riksdagen menade att ämnet samhällskunskap på de yrkesförberedande programmen skall ge eleverna möjlighet att få ett historiskt perspektiv.

Gör man en sammanfattning av ovanstående – volymer och förekomst av historia och geografi – kan man säga att ämnet samhällskunskap kan förekomma i nedanstående konstellationer:

Minsta garanterade tid i timmar om 60 minuter för samhällskunskap, historia och geografi

	Timmar i samhällskunskap	Timmar i historia	Timmar i geografi	Program och gren
1.	300	190	140	Samhällsvetenskapsprogram, samhällsvetenskaplig gren
2.	90	80	50	Samhällsvetenskapsprogram, ekonomisk gren
3.	90+110	190	–	Samhällsvetenskapsprogram, humanistisk gren (för dem som inte läser latin eller grekiska)
4.	90	190	–	Samhällsvetenskapsprogram, humanistisk gren (för dem som läser latin eller grekiska)
5.	90	80	–	Estetiskt program Naturvetenskapsprogram
6.	90	–	–	Övriga program

Om man skulle beakta dessa volymer och konstellationer fullt ut vid kursuppbbyggnad skulle man kunna urskilja sex olika identifierbara kurser. Det är av praktiska skäl inte nödvändigt att särskilja så många kurser. Därför har man i den nya kursplanen stannat för tre identifierbara kurser med skilda kursmål, nämligen kurs A, B och C.

Ämne: Svenska

Kärnämnet svenska har på nationell nivå delats upp i två kurser. Inom utrymmet för lokalt tillägg eller individuellt val skall skolorna erbjuda eleverna möjlighet att därutöver välja ytterligare en kurs. I varje kurs bör strävan vara att ge eleverna en helhetssyn på ämnet.

På gymnasieskolans program garanterar timplanen en viss lärarledd tid för ämnet svenska. När eleverna avslutar programmet skall de ha uppnått samtliga mål för programmets obligatoriska kurser. I den lokala arbetsplanen kan man till exempel för Samhällsvetenskapsprogrammet besluta om att kortare tid än 80 timmar används för att uppnå den första kursens mål och motsvarande längre tid för att uppnå den andra kursens mål.

Inom den gymnasiala vuxenundervisningen är timplanens lärarledda tid riktvärden. I övrigt gäller samma frihet som i ungdomsskolan.

Kursplanerna föreskriver inte hur målen skall uppnås och inte heller vilka tillämpningar som skall väljas. Dock skall tillämpningarna lokalt anpassas till elevernas studieinriktning. Kursplanerna ger genom så kallade friutrymmen ytterligare möjligheter att anpassa kurserna till ett visst program och till elevernas förkunskaper, intressen och behov. Hela den tid som avsätts för

kurserna skall alltså inte tas i anspråk för att uppfylla kursplanernas mål utan det skall även finnas tid för fördjupning och breddning efter lokalt beslut.

Det är läraren i svenska som har huvudansvaret för elevernas språkutveckling och som därför bör se till att den enskilde eleven allsidigt övar sitt språk. Svenskämnet har språket som arbetsfält och har därför avgörande betydelse för elevernas språkutveckling och därmed också för deras mönad, tänkande och lärande.

Att skapa förutsättningar för en gynnsam språkutveckling för varje elev är dock hela skolans angelägenhet. Språkutvecklingen pågår ständigt i alla sammanhang och i skolan i samtliga ämnen. Språkutvecklingen är därför ett ansvar för alla lärare, såsom det framgår av läroplanen, de övergripande programmålen och kursplaner i andra ämnen. Varje ämne i skolan erbjuder genom sitt innehåll eleverna naturliga tillfällen att använda och utnyttja sitt språk i tal och skrift. Man lär sig bäst en terminologi genom att tillägna sig orden i deras sammanhang, dvs. samtidigt som man söker kunskap om sakförhållanden. Vidare befäster och fördjupar man sina kunskaper när man språkligt bearbetar dem för att delge andra. Detta bör beaktas av lärare i alla ämnen, och samverkan och samplanering bör så långt det är möjligt ske, så att elevernas erfarenheter från olika håll tillvaratas och deras kunskapsutveckling gynnas.

Motiv och förklaringar

Denna kursplan har fogat "lyssna och se" till basfärdigheterna och betonar starkt det funktionella skrivandet. Målskrivningarna ger möjlighet till en friare uppläggning av litteraturstudierna med kronologiska nedslag, tematisk uppläggning och jämförelser mellan texter från olika tider. Det är inte nödvändigt att läsa litteratur i kronologisk ordning. Att inte göra det kan till exempel underlätta för samplanering med andra ämnen och kurser.

Talet och samtalet

Samtalet är grundläggande för socialt liv och för kunskapsutveckling. Samtalet genomsyrar människans liv och kulturen omkring henne. Det goda samtalet bygger på samspel mellan deltagarna och respekt för de tankar och idéer som förs fram. I svenskämnet, liksom i andra ämnen, är samtalet nyckeln till den språkliga utvecklingen, till förståelse för och bemötande av texten samt inledning till det egna skrivandet. Samtalet har därför en viktig plats i ämnet svenska och kan hela tiden utvecklas.

Talet, förberett och strukturerat, har också sin givna plats i svenskämnet. Förmågan att tala i längre, sammanhängande sekvenser (monologer) utan stöd av en samtalspartners inpass är en viktig del i en alltmer utvecklad språkförmåga. Den som behärskar det monologiska uttrycks sättet har dessutom bättre förutsättningar att klara av de krav på sammanhängande, självbärande texter som skrivandet ställer. Eleverna bör därför ges tillfällen till längre självständiga muntliga framträdanden.

Konsten att läsa

Att kunna läsa och förstå en text är inte självklart för alla. Det är en lång och för många mödosam väg att tillryggalägga, innan läsningen flyter smidigt och utan störningar. Otillräcklig läsförmåga påverkar individens möjlighe-

ter på snart sagt alla områden, såväl i arbetslivet som i privatlivet. Svårigheter att läsa leder till att elever känner främlingskap inför en text och tar avstånd från den. Även i gymnasial utbildning bör därför tid och kraft ägnas åt att utveckla elevernas läsförmåga, och diskussioner om varför man läser bör äga rum.

Utgångspunkt är varje elevs behov och förmåga, och starten kan ske där eleven befinner sig i sin läsutveckling. Graden av förförståelse är en avgörande förutsättning för själva förståelsen. Det innebär en beredskap för mötet med texten, en sorts öppenhet för vad som väntar, och gör också att verket öppnar sig för läsaren. Här är lärarens roll känslig, och det är viktigt att mötet sker med varsamhet och förståelse för elevers läsning och deras ofta trevande försök att klargöra innehålls- och formfrågor och inte minst egna ställningstaganden till det lästa.

Lyssna och se

All litteratur behöver inte läsas av eleverna utan litteratur kan upplevas på många andra sätt, t.ex. genom högläsning. Lyssna och se är aktuella alternativ och tack vare elektroniska hjälpmedel, film och video kan eleverna både lyssna och se tillsammans och använda tekniken för eget skapande. Litteraturupplevelser kan på så sätt förmedlas och bli utgångspunkt för diskussioner, och videoinslag kan användas för analys av information och textbehandling av olika slag, vilket bidrar till ökad förståelse för språkets funktioner.

Litteraturen – en kör av röster

Under hela gymnasietiden läser elever litteratur av olika slag. Tillsammans konfronteras lärare och elever med texters teman och bärande tankeinnehåll, med språk och genrer. I litteraturstudiet tränger läsaren in under textens yta och kan börja samtalet med texten – och dess författare. Litteraturläsning ger kunskap åt den som läser uppmärksamt.

Texten möter läsaren, men den möter också annan text, från olika tider. Den deltar i en dialog med frågor och svar. Det är viktigt att eleverna ser också den aspekten. Läsaren förs in i ett enormt tidsspänn. Här deltar läsarna i ett ständigt pågående samtal, fyllt av spänningar, motsägelser och harmonier. Här finns svar och frågor som har betydelse för människans växande och utveckling.

Texter från olika tider, eller från samma tid, belyser varandra genom likhet eller kontrast. Tankar och idéer får ny sprängkraft och blir lättare att förstå som vägröjare och igångsättare av processer i människans historia. Genom att jämföra och diskutera vad vi ser blir vi deltagare och inte bara avlyssnare. Läsningen kan få en tematisk karaktär och texten bör placeras i centrum.

Att läsa litteratur som historia

En annan aspekt av litteraturläsningen är att se litteraturen som ett historiskt förlopp, som litteraturens historia. Den kronologiska uppläggningsen har av hävd dominerat i gymnasial undervisning. Det litteraturhistoriska betraktelsesättet ger kontinuitet och bredd åt läsningen och relief åt det litterära verket i dess samspel med den historiska verkligheten.

Självklart blir det omöjligt att klara ens en nödortfögt täckning av ett så

väldigt förlopp. Genom att i stället uppehålla sig vid vägskalet eller knutpunkter i det stora skeendet kan man få möjlighet att tillgodogöra sig tidsinnehåll och tidsfärg och uppnå förståelse för förändringar i kulturens historia. De litterära texterna är historiska dokument som bäst kommer till sin rätt när de studeras i ett sammanhang, i samverkan med andra ämnen.

Litteraturkunskap i vid mening innebär också kunskap om litteraturen och dess medel, om spridningsvägar och betydelse för den enskilde och samhället.

Skolan, elevernas fritid och läsningen

Den litteratur som studeras i skolan kan variera mycket och betingas av olika hänsyn. Gemensam kanon finns inte. Elevernas egen läsning och upplevelser av medieutbudet på fritiden kan ses som en resurs i undervisningen. Det är fråga om fria val som spänner över ett vitt fält. Hit hör också saklitteratur inom en mängd områden. Tas den läsning och det medieutbud eleverna ägnar sig åt på fritiden med i undervisningen, kan detta bli en referensram och en utgångspunkt för analys och textbehandling av olika slag.

Elevernas eget skapande

Alla människor har behov av att skapa, av att uttrycka sig. Skolan bör beakta detta och se kreativitet på alla områden som en nödvändig del av arbetet. Både den slitstarka och uttrycksfulla vardagsprosan och ett språk med estetiska ambitioner skall utvecklas under skoltiden. Därför är det naturligt att genom samverkan med andra ämnen tillvarata möjligheterna till skapande. Samverkan med ämnet estetisk verksamhet kan till exempel bli aktuell i gymnasieskolan. Elevernas egna skrivförsök, som dikter, noveller, dialoger eller liknande, skapar också en större förståelse för den litterära textens utformning och omvänt.

Skrivandet – ett redskap för tanken

Svenskämnets delar är inflätade i varandra. Att lyssna, se, (sam)tala, läsa och skriva utgör basredskapen för begreppsbildning, kunskapstillägnelse och personlighetsutveckling. Skrivandet är en process där stoffet samlas, bearbetas, skrivs i olika versioner och diskuteras för att presenteras för en mottagare. Skrivandet utvecklas tillsammans med övriga språkliga uttrycksformer. Man lär sig skriva genom att skriva och få gensvar på och bearbeta det man skriver.

Att skriva en egen text är inte självklart för alla. Liksom i fråga om läsning finns en mängd hinder att övervinna. För många elever är ett muntligt och talspråkligt förhållningssätt det enda naturliga. De hävdar att det är mycket bättre att uttrycka sig i ord och handling än genom att skriva. Det är viktigt att med varsamhet få dessa elever att inse vilken nytta de har av att kunna skriva för att skaffa sig kunskaper och reda ut sina tankar.

Det allsidiga skrivandet

Vad man än skriver går man in i en genre med bestämda syften och ibland given form. Genrer som beskrivning och utredning är lätta eller svåra beroende på vilka krav som ställs på deras tillämpning från skrivarens eller läsarens sida. När eleverna kommer till den gymnasiala utbildningen har de

redan erfarenhet av de vanligaste skrivformerna och kan därför arbeta över ett brett register av genrer och texttyper.

En allsidig skrivrepertoar är nödvändig. Eleven kan få skriva för sig själv och om sig själv och världen på olika sätt, och skrivandet kan också ske i sakliga, utredande och argumenterande sammanhang, då texten riktar sig till flera bestämda läsare och har bestämda syften. Efter hand ökar skribenten själv sina krav på den egna texten för att den på bästa sätt skall nå fram till sina mottagare. Progression innebär att eleven får sådana skrivupdrag att han/hon utvecklar sitt skrivande och sitt engagemang så långt det är möjligt.

Ett meningsfullt skrivande utgår från vad eleven uppfattar som intressant eller nödvändigt att skriva om. Det är viktigt att kunna klargöra och formulera egna erfarenheter och kunskaper. Äldre elever finner ofta att den egna livserfarenheten kan användas för att belysa och förklara större sammanhang inom och utom dem själva.

Elevernas egna texter

Det finns ett skrivande som är personligt och därmed mer eller mindre privat, och det finns ett skrivande som är sakligt med ett diskuterande innehåll som är mer eller mindre offentligt. På grundskolenivån har främst det förstnämnda skrivandet odlats. Mycket av det eleverna berättat om har varit personligt och deras privata språk har därmed varit tillräckligt, men de har också arbetat med andra genrer. I gymnasial utbildning krävs att eleverna även behärskar ett språk av mer offentligt slag. Personligt och sakligt skrivande bör inte ställas mot varandra utan snarare komplettera varandra. Därigenom utvecklas båda formerna.

För att öka skrivefärdigheten bör eleverna få möjlighet att skriva ofta, och skrivandet kan integreras med övrig verksamhet. Därmed kan antalet obligatoriska prov reduceras. Eleverna kan få tillfälle att skriva längre, mer sammanhängande texter än vid traditionellt skrivande. Samtidigt kan det diskuteras hur ett utvidgat skrivande skall kunna förenas med rimlig handledning och bedömning av elevernas texter. Att bara skriva och skriva utan att få någon form av handledning torde vara ganska verkningslöst. Det som skrivs skall också läsas av en mottagare och här kan elever hjälpa varandra. Det är inte nödvändigt att läraren ingående granskar varje inlämnad text i varje särskilt fall.

Innehåll och form hör samman. De är primära kategorier att ta hänsyn till vid läsning och bedömning av elevernas texter. Först och främst kan innehållet diskuteras med eleverna och därefter den språkliga formens betydelse för helhetsintryck och begriplighet. Formdiskussionen omfattar många nivåer: textens uppläggning i stort, sammanhang och struktur, fokus i framställningen, styckeindelning, uttrycksfullhet, klarhet i enskilda formuleringar etc. All granskning bör ske i positiv anda och med sikte på att eleven själv upptäcker och förstår sina starka och svaga sidor. I arbetet med sina texter behöver också eleverna kunna se hur den egna skrivförmågan ökar, för att de själva aktivt skall kunna påverka sin skrivutveckling.

Språklig orientering

Språket utvecklas i bruk och samspel med andra människor. I undervisningen sker det systematiskt i (sam)talet, läsningen och skrivandet. Där de tre

grundfunktionerna övas i sammanhang som är meningsfulla och funktionella för eleven, sker också en utveckling av språket. I flödet fram och åter mellan avsändare och mottagare utmejslas budskapet och får form. Intresset för budskapet koncentreras på relationen mellan parterna och vad som kan gynna eller störa denna relation.

Kunskap i grammatik och språkriktighet är viktiga redskap för analys och beskrivning av språkanvändningen i tal och skrift och för diskussioner om språkets bruk i samhället. Däremot förbättras och utvecklas språket knapast genom träning i till exempel grammatik och ordkunskap om övningen inte ingår i ett motiverat sammanhang, t.ex. vid samtal om elevernas texter.

Den som behärskar sitt språk förfogar över en bred repertoar och kan använda språket i funktionella sammanhang. Kunskap om språket innebär också att känna till dess historia och släktskap med andra språk. Hit hör också dagens språkförändringar: nya ord, grammatiska förändringar i språket och den ömsesidiga påverkan som följer av internationalisering och flerspråkighet i en kultur. Kunskaper om svenska som andraspråk kan ge även svenska elever en ny syn på det egna språket och skapa större förståelse för invandrares språksvårigheter. Förtrogenhet med norska och danska ingår, liksom orientering om språk och språksituation i övriga nordiska länder.

Det språksociologiska fältet är omfattande och kan ge upphov till studier, diskussioner och självständiga undersökningar. Ett viktigt kunskapsområde är språkets roll i samhället, i förhållandet mellan människor från olika generationer, av olika kön, mellan grupper av människor och mellan myndigheter och medborgare. Fältet inkluderar också orientering om andra kommunikationsformer, t.ex. dövas språk. Hit hör också barns språkutveckling, liksom studiet av dialekter, förhållandena för språkliga minoriteter samt iakttagelser och studier av kroppsspråket.

Ämne: Specialidrott

Genom att kombinera studier och idrottsutövning har många ungdomar fått en god start i livet såväl som yrkesmässigt. Undersökningar visar att elever på såväl idrottsgymnasier som gymnasieskolor med hemortsalternativ nått långt inom sin idrottskarriär både nationellt och internationellt. Dessutom påvisar undersökningen att eleverna i genomsnitt ligger bra till yrkesmässigt. Man kan säga att elevens individuella utveckling är mycket god. Däremot skulle det samhälleliga engagemanget kunna öka hos "idrottseleven" för såväl samtida som framtida ledarinsatser inom idrotten (instruktör, tränare, administratör, funktionär m.m.) Ungefär 20 % av "idrottsgymnasieeleverna" går vidare i någon form av utbildning som tränare m.m. Därför är det viktigt att i kurserna markera värdet av att engagera sig i samhällsutvecklingen.

Många barn och ungdomar är mycket intresserade av idrott och påverkas inte minst genom medierna av idrotten i samhället. Idrotten är i vissa fall för många ungdomar en stark norm- och värderingsbärare. Det är därför angeläget att den positiva bilden av idrotten och dess utövande blir synligt i

kurserna, för att på sikt motverka negativa tendenser som drogmissbruk, anorexia, bulemi och nedrustningen av etik- och moralvärden både inom idrotten och i samhället.

Genom specialidrott kommer eleverna att tydligare än förr uppleva en skillnad på idrottsundervisningen i stort, eftersom kärn- och karaktärsämnet utgår från ett brett hälsoperspektiv och specialidrott från ett individuellt idrottsperspektiv. Därmed skapas möjligheter att klargöra sambanden mellan idrott, samhälle, hälsa och kultur och ge elever en ny dimension av sitt idrottsutövande.

Eleverna på alla gymnasieskolor i landet har möjlighet att välja specialidrott som individuellt val, kurs A (190 timmar). Enskilda skolor kan genom det lokala tillägget (100-130 timmar) dessutom erbjuda eleverna kurs B och därmed möjliggöra en idrottssatning på hög nivå.

Särskilda kurskommentarer

Ämne: Hemspråk

De tre olika kurserna i hemspråk är samma för alla program med möjlighet till samläsning mellan program och årskurser. För att läsa kursen "Individen och språkanvändningen" skall eleven ha betyget Godkänd i hemspråk från grundskolan eller motsvarande kunskaper. De två följande kurserna förutsätter att eleven har betyget Godkänd på kursen "Individen och språkanvändningen" eller motsvarande kunskaper. Inom ramen för sitt individuella val på 190 poäng kan eleven läsa alla kurserna eller välja att läsa en eller två kurser. Eleven kan även studera sitt hemspråk i stället för språk 2, 3 eller 4.

Hemspråk som utökad studiekurs får läsas under sammanlagt sju år.

Kursplanen i hemspråk gäller för undervisningen i många språk som sinsemellan är mycket olika. Tillämpningen av kursplanen förutsätter därför en anpassning till varje enskilt hemspråk. På samma sätt måste en anpassning ske till olika elevers skilda förutsättningar med hänsyn till att undervisningen omfattar elever med varierande färdighet i hemspråket beroende på t.ex. vistelsetid i Sverige och tidigare studier.

Hemspråksundervisningen bör dock ge eleverna en färdighetsnivå som överstiger den nivå som generellt uppnås vid studier i ett främmande språk.

Det är viktigt att observera att invandrarelever ofta saknar de möjligheter svenska elever har att på ett naturligt sätt använda sitt modersmål i studierna av olika skolämnen. Därmed saknar de till stora delar den verklighetsanknytning som är så avgörande för framför allt inläring av ord och begrepp. Därför är det speciellt viktigt att sträva mot de mål kursplanen anger med hjälp av ett mångsidigt texturval och genom att göra undervisningen så konkret och verklighetsanknuten som möjligt, inte minst genom att knyta an till elevernas övriga studier. Utgångspunkten för arbetet bör vara elevernas egna erfarenheter och behov.

Ämne: Svenska Skriftlig och muntlig kommunikation

Kursen Skriftlig och muntlig kommunikation är avsedd att förbereda för arbete och studier efter gymnasieskolan och bör därför ligga sent i utbildningen – efter kärnämnet eller parallellt med den senare delen av den andra kärnämneskursen.

Genom sitt innehåll lämpar sig denna kurs synnerligen väl för samverkan av olika slag och mellan olika ämnen och kurser.

Motiv och förklaringar

I karaktärsämnet Svenska står utvecklingen av elevernas kommunikativa färdigheter i centrum. Kursen förbereder för de krav som yrkesliv och vidare studier ställer på såväl språkanvändning som språkform.

Kommunikationsträningen integreras i denna kursplan med alltmer avancerade studier av teori om språk och språkanvändning samtidigt som ett vetenskapligt förhållningssätt bör sätta sin prägel på arbetet. Språkets sociala dimensioner fokuseras med tanke på den kommunikativa processen, och språkets kognitiva funktion, dess betydelse som bärare av kunskap och som redskap för tänkande och inläring, betonas. I detta elevaktiverande och språkstimulerande arbete utvecklas inte bara de kommunikativa färdigheterna; genom integrationen blir även ämneskunskaperna djupare och bredare.

I arbetslivet ställs ofta krav på föredragningar och muntliga presentationer. I högskoleundervisningen förutsätts att studenterna skall delta i seminariediskussioner med längre sammanhängande muntliga inlägg.

Konsten att tala offentligt förvärvar vi genom tillämpning. Om eleverna under gymnasietiden får tillfälle att, t.ex. i samband med redovisningar, framföra längre texter inför grupper av varierande storlek och sammansättning förvärvar de successivt det självförtroende och den kunskap om talandet som är en förutsättning för att de skall kunna och våga tala offentligt i olika sammanhang.

Skrivrepertoaren bör baseras på den offentliga sfärens olika genrer och texttyper med dess uttalade krav på klarhet, precision, koncentration och korrekthet.

Rapporter och utredningar av olika slag ingår som en självklar del i såväl arbetsliv som vidare studier. Under gymnasietiden förbereds eleverna för detta skrivande om de får tillfälle att skriva korta utredande texter, PM och rapporter med anknytning till kärnämnen och karaktärsämnen samt allmänt fackbetonade och programspecifika områden.

Talandet och skrivandet leder till kunskap om texter och texters uppbyggnad. Denna kunskap berikas i sin tur av den läsning av såväl skönlitterära texter som saklitterära texter som bör pågå under hela kursen.

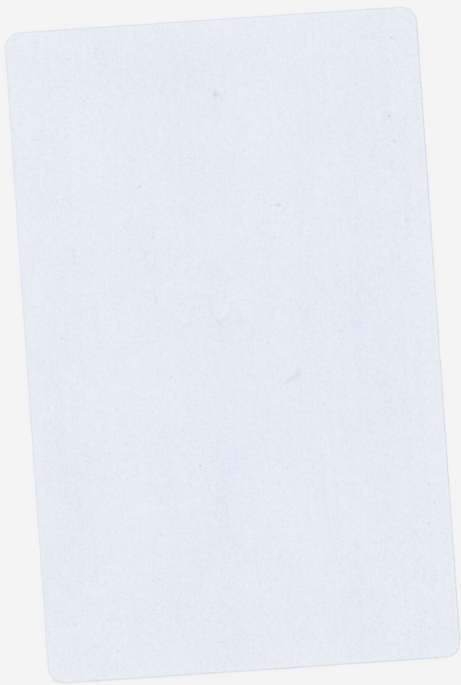
Konsten att läsa — och att lyssna och se — är viktiga komponenter i den totala kommunikativa förmågan. De som tar del av andras texter tillägnar sig inte bara strategier för att tolka och värdera budskap och argumentation; de får också mönster och förebilder för sin språkliga produktion. Denna effekt förstärks om läsningen följs upp med olika former av analys.

Den klassiska arbetsmodellen för textproduktion bygger på retorikens processuella synsätt: texter skapas i växelspel mellan arbetsinsatser av olika slag. Kunskapsområden inventeras och överblickas; det insamlade stoffet sovras och struktureras varpå det planeras och formuleras i en preliminär version för att sedan omarbetas på olika sätt innan det presenteras för mottagaren i form av färdig text.

Om texten skall framföras muntligt bör användaren ha kännedom om tillvägagångssätt och tekniker för framförande/framträdande, och om inne-

hållet skall förmedlas som skriven text måste avsändaren känna till skriftspråkets normer och regelverk.

Det är också värdefullt att bli medveten om att texter ofta byggs upp i samspel med andra. Det gäller speciellt skrivna texter, vilka inte sällan arbetas fram i ett samarbete mellan olika skribenter, i ett växelspel mellan samtal och skrivande.



GyVux 1994:16 Samhällsvetenskapsprogrammet

För varje nationellt program innehåller materialet följande

- programmål
- programmets uppbyggnad i ämnen och kurser
- kursplaner och betygskriterier
- kommentarer

Programmål, kursplaner och betygskriterier, som finns i materialet, är återtryck av de måldokument som kungjorts i Skolverkets författningssamling (SKOLFS). Kursplanerna och betygskriterierna i materialet gäller även för gymnasial vuxenutbildning.

För samtliga program finns kommentarer till programmet som helhet och till enskilda kursplaner. Syftet med dessa är att ge bakgrund och förklaringar till hur ämnen och kurser inom programmet samverkar och hur målen i kursplanerna samspelar med programmålen.

Programmaterialet omfattar det underlag som nationellt framtagits och fastställts som mål för och planering av utbildningen i gymnasieskola och gymnasial vuxenutbildning.

I basutbudet ingår följande 16 program:

- GyVux 1994:1 Barn- och fritidsprogrammet
- GyVux 1994:2 Byggprogrammet
- GyVux 1994:3 Elprogrammet
- GyVux 1994:4 Energiprogrammet
- GyVux 1994:5 Estetiska programmet
- GyVux 1994:6 Fordonsprogrammet
- GyVux 1994:7 Handels- och administrationsprogrammet
- GyVux 1994:8 Hantverksprogrammet
- GyVux 1994:9 Hotell- och restaurangprogrammet
- GyVux 1994:10 Industriprogrammet
- GyVux 1994:11 Livsmedelsprogrammet
- GyVux 1994:12 Medieprogrammet
- GyVux 1994:13 Naturbruksprogrammet
- GyVux 1994:14 Naturvetenskapsprogrammet
- GyVux 1994:15 Omvårdnadsprogrammet
- GyVux 1994:16 Samhällsvetenskapsprogrammet

FRITZES

POSTADRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 90 90

ISSN 1103-83

ISBN 91-38-3